פרשת **בחוקותי** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקמ"ט שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

מגיד מראשית אחרית

בפרשתן מוקדש מקום נרחב לתוכחה המודיעה ומזהירה את בני ישראל את אשר עלול לקרות להם אם וכאשר לא ילכו בדרכי ה' יתברך, ואזהרת התורה נשנית וחוזרת כי עקב נטישת התורה ומצוותי' מצבם של ישראל ירד לשפל נורא, מחלות ומגיפות עלולות לפרוץ ח"ו על שונאי ישראל, ופגעי טבע ובצורת יכלו את יבוליהם, ואם כל אלו לא יגרמו לעם לשוב בתשובה עלולים המה להגיע להרבה חמור מזה שבו המקדש יחרב, הארץ תישום ועם בני ישראל יגלה מארצו.

והנה כשנתבונן לרגע קט, נראה בעין כי לדאבון בית ישראל נתאמתו התוכחות במציאות אשר לא צפו כלל וכלל, ואיש בשעתו לא היה מסוגל להעלות על דעתו כי כך יקרא להם באחרית הימים.

וניקח לדוגמא, עיר ירושלים, בתקופת בית ראשון אשר היתה אחת הערים המבוצרות ביותר בתבל, עד שאילו היה אחד מישראל מעלה השערה שירושלים עלולה להיחרב, לבטח דבריו היו מתקבלים כבלתי אפשרי לחלוטין, וכך מעיד נביא ה' ירמיהו (איכה ד יב): **"לא האמינו מלכי ארץ, כל יושבי תבל, כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים"** אעפ"כ התורה אמרה שנים רבות קודם לכן, שירושלים תיחרב והבלתי יאומן אכן קם ונהיה.

ובאמת מעיון קצר בדברי ימי עם ישראל קדושים, עולה מסקנה ברורה שהיתה יד מכוונת שדאגה להתגשמות כל דברי חזון האלוקי, יד ה' אשר היא מעבר לכל הגבלה היא שגרמה להתגשמות כל הדברים שקודם לכן נכתבו בפרשתן, והטיב קלע למטרה הנביא ישעיה (מ"א ד'): **"מי פעל ועשה, קורא הדורות מראש, אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא"** לצפות ולראות מהלכים כה מנוכרים אלפי שנים מראש, היה יכול רק למי שכל המאורעות בידיו נתונות.

אבל בוודאי מדה טובה מרובה, וכמה דלמדנו מדברי רבי עקיבא (מסכת מכות) אשר צחק בראותו שועל יוצא מבית קודש הקדשים, וענה ואמר **"עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה חייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיים, אמרו לו עקיבא נחמתני, עקיבא נחמתני"**, ודייקא מכאן מפסוקי התורה הללו שואבים אנו את עידודינו להתחזקות בביאת המשיח ובגאולה השלימה העתידה לבא במהרה בימינו, הרי זה דבר הלמד מעניינו, ממה שנבואת התוכחה התקיימו במילואן, בטוחים אנו כי גם הנבואות על קץ גלות מרה זו תתקיימנה, ואף על פי שיתמהמה עם כל זאת אחכה לו בכל יום שיבוא.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שבח"י רבנן ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
הלכה ברורה - לשכת הסת"ם ..... ט
עיקר על הפר"ק ..... י
הילולא רבא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שבתך ..... יג
פשולחן מלכים ..... יד
דברות קודש ..... טו

אגרות פרק ה'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437
כל הזכויות שמורות ©

יברך את בית אהרן

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם בע"כ ידידינו הוקר ונעלה, מיטיבנו בכל בידה טובה ומעלה, בריך הבשרון, בהכשר יתרון, להגיד שבחו של אהרן, שמי הטוב בחולל בהילולים, לא ישבית לבעיניני יומם ולילה להרבית פעלים, ידיד נאמן לבעלי מיסדיותינו וקהילתינו, מריחוק מקום מצדיתו פרוסה עליו, מגדיל עשות ביתבטשריתו העצומה לבעל כל קדשיו

הרבני הגביר הנדיב רודף צדקה ויחסד

מיה"ר

אהרן דוב געטטער

הי"ו

מנשיאי ובעלי יתרת קהילתינו הק' בארא פארק יצ"ו

איש חי רב פעלים מבירים לכל קדשי מיסדותינו הק'

שמחה כפולה בבעיניו, ריצמית קל בעיניו

בהולדת נכדותיו התאומות שיחיו בסימן טוב ובמזל טוב

אצל חתני כבני האברך רחשוב והבחולל, אין נוטריון עליו את החלל

מיה"ר **יוסף הכהן גלאנצער** הי"ו

ויצויפה בזה ברכתינו הצריבה, ברנשי חזדאה וחיבה, שיזכה לרב תעניג ונחת ביתוך ארשר ועושר ורחרבת הדעת, ויבשיך לעבוד ליוצין מיסדיותינו הקדושה, ובשכר זאת יחברך בברכאן דנפישא.

הבברכים ברנשי הוקרה והערכה, אסירי התודה ויברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מיסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

אם עובד כראוי, עולה ומתעלה כסדר, וממשיך רב טוב

אם בחקותי תלכו וגו'. הן נודע אשר זה הוא הפימן המובהק בעשות האדם אחת ממצוות ה' אם עשאה כראוי או לא ח"ו, הנה אם לבו בוער בקרבו אחר עשיית המצוה לעשות עוד ביתר שאת, הנה זה עשה המצוה קצת כראוי, כי חיות המצוה והתפלה והתורה נקרא 'אש', כמו שנאמר 'הלוא כה דברי כאש' וגו', וטבע האש הוא כל עוד שמתלהב ובוער יותר, מתלהב ובוער עוד יותר ויותר כו'. אבל אם לא נעשית המצוה בחיות התלהבות לבבו לשם ה', הנה הוא מתייגע במצוה זו ואבריו כבדים עליו אחר עשיית המצוה ונדמה לו שכבר עשה הרבה כו'. ובא הכתוב לאלפנו **שאם המצוה נעשית כתיקונה, "יש בה כח הברכה במאוד מאוד לברך את האדם בכל ברכות הרוחניות והגשמיות"** כו'. והוא אומרו: **"אם בחקותי תלכו"** וגו' **שתעשו מצוות ותתאוו ללכת בהן ביותר ויותר, סימן הוא שנעשית כמצותה, ואז כל הברכות מונחין בה** ועי"ז ודאי: **"ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ועץ השדה יתן פריו. ונתתי משכני בתוככם"** וגו' אכי"ר.

באר מים חיים

כח ההרגל בעבודה נצרך כדי שהגוף יתמשך אחר חיות הנפש, אך עדיין העיקר הוא חיות הנפש

אם בחקותי תלכו וגו', במד"ר איתא ה"ה דכתיב **'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך'.** אמר דוד, רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. **נראה שהמדרש מדייק לשון הליכה דכתיב גבי חוקים, שלכאורה לשון הליכה שייך רק כשמבינין הטעם ומעמיקים בכל פעם יותר,** אבל ב'חוקים' שהם בלא טעם מפורש, לכאורה לא יצדק לשון הליכה, (דמה שייך שיתעלה בה אם אינו יודע בה שום טעם). לזה מביא **'ואשיבה רגלי אל עדותיך',** כי ההרגל נעשה טבע שני ומתרגל כל פעם יותר, על כן יצדק בו נמי לשון הליכה. כלומר, דמה שנודע אשר אם יהיה כל עבודת האדם רק כמצות אנשים מלומדה ח"ו אינן שוין כלום, זה הוא רק כשכל העשיה אינה בחיות ורגש הנפש רק מחמת ההרגל בלבד, **אבל אם ידוע ומבין מדעתו ומשים נפשו וחיותו במעשיו צריכין ג"כ ל'הרגל' דהיינו שיהיה הגוף רגיל במצוות ולא יהיה רובץ תחת משאו, אשר דבר זה יעכב על חיות הנפש.**

וזהו שאמר דוד המע"ה **'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך'** היינו פחיתות הגוף והמדרגה התחתונה של האדם המכונה בשם רגלים, היינו שההרגל פועל על הגוף שיהיה ג"כ נמשך אחר חיות הנפש, ולכן גם הרגלתי טבעי במעשה העבודה. אך מ"מ עדיין העיקר הוא חיות הנפש, שהעשיה מצד הרגל לבד בלי רגש הנפש אינה כלום ח"ו.

שם משמואל (שנת תער"ב)

לזכות לתורה תלוי בעבודת ה' בכוונת הלב דיקא

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. הן ידוע מה שכבר כתבו הראשונים ז"ל, **שהמתפלל צריך להבין מה שמוציא מפיו ולהתבונן לפני מי הוא עומד,** וכבר אמר הכתוב (ישעי' כט, יג – יד) **"יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, ואבדה חכמת חכמיו"** וגו'. (והם ז"ל האריכו הרבה, וכל האריכות קיצור ייחשב לגבי חומר הענין) **ומזה נלמד, דהמתפלל בלא כונה, ותהי יראתו 'מצות אנשים מלומדה לא יזכה להבין התורה, שהרי אמר ה': 'יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו וגו' ואבדה חכמת חכמיו'** והדברים ק"ו, דאם החכם עצמו ככה יעשה ויראתו מצות אנשים – לא יזכה להבין התורה ואבדה חכמתו אשר כבר קנה, ומוסר גדול זה רמז כאן הכתוב: **"אם בחקותי תלכו"** שתהיו עמלים בתורה, (כמ"ש בתורת כהנים והובא ברש"י) **אזי** צריך שיהיה גם **"ואת מצותי תשמרו 'מצותי' דייקא, ולא "מצות אנשים מלומדה", כי רק אז תזכו להבין את התורה שתהיו עמלים בה.**

חומת אנך (להה"ק החיד"א ז"ל)

בנמיכות רוחו, ירדוף תמיד להשיג תורה ומצוות

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ובמדרש (ויק"ר לה, א; הה"ד (תהלים קיט, נט): **"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך".** הוקשה לו למדרש כפל הלשון: 'תשמרו ועשיתם אותם', וידוע שדבר שאדם מצפה לו וחפץ לעשותו, אזי לבו הומה ורוצה שיגיע במהרה. כמו כן אדם שפל רוח, **ע"י שפלותו נדמה לו תמיד שעדיין לא עשה כלום, וכמי שלא טעם טעם מצוה מימיו, ועל כן רודף הוא אחר המצות.** וזהו שאמר דוד המע"ה: **"חשבתי דרכי** ערכתי חשבון נפשי ומצאתי שלא עשיתי עדיין מאומה, ולכן: **"ואשיבה רגלי אל עדותיך",** רגלי רומז למהירות ולרדיפה אחר המצות. **היינו הצפיה והרדיפה אחרי המצות כנ"ל, וזהו ג"כ הפי'** אם בחקותי **'תלכו'** ואת מצוותי **'תשמרו',** מלשון **'ואביו שמר את הדבר'** (דפירש"י 'ממתין ומצפה מתי יבא'), **שדבר זה מורה על שפלות רוח,** שגלל כן נדמה בעיני האדם כאילו עדיין לא עשה מצוה מימיו, ועי"ז יזכו ל**"ועשיתם אותם"** להיות מוסיף והולך במעלות הצדיקים ההולכים בעבודתו ית"ש.

מדבר קדש (להרה"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה)

זהרורי אורה
לספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

התוה"ק הוא חות הכל בנשמיות וברוחניות

אם בחקותי תלכו וגו' ופירש"י שתהיו עמלים בתורה. כמו שאמרנו **כי התורה היא קיום וחיות העולמות, וגם המצוות אין להם חיות רק מהתורה**, ולכן אף שכבר יודע הוא לקיים כל המצוות ועושה אותם, **מ"מ צריך להיות עוד עמל בתורה כדי להמשיך חיות למצוות שעושה בכל יום כשהקב"ה מחדש כל העולמות וכו' הברואים והתחדשות הזה הוא רק בתורה ולכן צריך להיות עמל בתורה** כו'. ולכן החי יתן אל לבו ויחזק האדם את עצמו **לדבר תיכף בבוקר אחר קימת האדם ממיטתו בהתוה"ק כי הוא חיינו וכה אנו מתחדשים לבקרים ונעשים כברי' חדשה.**

ילקוט אוהב ישראל – בחקותי

עסק התורה בכל מצב ובחינה מזככו ומרוממו

אם בחקותי וגו'. ופירש"י **שתהיו עמלים בתורה** (תו"כ). ויש להסביר לענ"ד דלכאורה למה מקרי עסקי התורה בחקותי תלכו, וגם קשה למה קראו רש"י ז"ל עמל בתורה, ולמה לא פירש אם תעסקו בתורה. **והנראה לע"ד דהנה באמת מי שעושה המצוה והתורה באהבה לא מקרי עמל כלל, ואדרבה הוא הוא המנוחה** כמ"ש [תר"י] ז"ל בברכות (ו' ע"ב) (בד"ה היוצא מבית הכנסת) דלכן נקרא מקום המקדש מנוחה, יעו"ש בדבריו. וכן האמת דמחמת האהבה נחשב כל העמל כלא, ורק למנוחה יחשב, כמ"ש גבי יעקב (בראשית כמ, כ) **ויהיו בעיניו כימים אחדים, ורק כשאינו עוסק בתורה באהבה הוא לעמל בעינו. אך אף על פי כן הזהירונו חז"ל** (פסחים נ ע"ב) **דיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה**, וכמ"ש (איכ"ר פתיחתא ב) 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו' דהמאור שבה מחזיר למוטב. והנה באמת לכאורה דבר זה הוא לפלא, דהלא קיי"ל (חגיגה יג. תנתומא משפטים ה) דאסור ללמוד תורה רק לבעל ברית, ואם אינם מקיימים המצות כמ"ש אותי עזבו, אם כן ח"ו אינם בגדר הברית ונקרא ערל לב, ומה מועיל תורתו. **אך באמת התורה נקראת מאורסה לנו** (עי' ברכות נז.) ואף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.) **והתורה מחזרת אותו למוטב, וזה באמת שכרת עמנו השם בחורב בנתינת התורה, שתורה תהא לנו מאורסה לעולם.**

ואם כן י"ל דזה כוונת רש"י ז"ל, **אם אפילו תהיו עמלים בתורה שלא מחמת האהבה, אף על פי כן היא נקרא הליכה בחק ובברית, ועל ידי זה יגרום ש'נתתי גשמיכם', חיינו גשמיות, והתאוות יכבשו תחתיכם, ולא ישמשו רק 'בעתם'. 'ושכבתם', חיינו אפילו בבחינת שכיבה שהוא ענין הורדה, 'אין מחריד', חיינו בחינת האי"ן הנעלם, יחריד ויפיל עליכם יראה מלמעלה מהתעורותא דלעילא בבחינת אין,** 'וישבתם לבטח', חיינו שיהפוך אותיות ח"ט לט"ח כמבואר בזוה"ק (זוה"ח שה"ש סג, ד) והיה בטח, וד"ל.

דברי חיים (ע"ש)

תפלה

ע"י עבודת התפילה מוסיף והולך באהבתו ית"ש

אם בחקותי תלכו וגו'. אמרו רז"ל אין נא אלא לשון תחנונים שנא' לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו כו'. **והנה מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' הוא בעת התפלה וקודם התפלה פסוקי דזמרה וברכות אשר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ע"י אבות העולם** כמארז"ל תפלות אבות תקנום אברהם יצחק ויעקב והם מדות גדולה גבורה רחמים כאשר כללו לנו חז"ל פסוקים המבארים גדולת הבורא ית' ולגדולתו אין חקר וגו', וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו ית' הוא מדת יצחק, ופסוקי' המבארי' רחמנותו ית' אשר היא נקראת נחלת יעקב נחלה בלי מצרים בל גבול כו'. **והלואי שיהי' הליכת האדם בתפלה הנתקנה לנו מאנשי כנסה"ג ואין צריך לחפש הליכות אחרות כי היא טובה שבכולן כו', ובהם יכול האדם לבוא לבחי' הילוך באהבתו ית"ש.** והיינו **בחקותי' תלכו** הם בחי' אבות אשר בעבר הנהר ישבו בחינת מחשבה עילאה אותיות חקוקים והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם **ועל כן בהם יכול האדם לבא לבחי' הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה** כו'.

לקוטי תורה

התורה והתפילה צריך להיות באופן קבוע דיקא

ואם תלכו עמי בקרי, צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו, ב). הכוונה שלעולם יהיה דבוק בהם ולא יסור מהם אפילו בפעם אחת, לא בדיבור ולא במחשבה ולא במעשה, **כי אם לפעמים עושה ולפעמים אינו עושה נקרא הולך בקרי כלומר באקראי. רק צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו לקדושה, שלא יזוז ממנה עולמים, רק להעלות נר מצוה ותורה אור תמיד.**

של"ה הק' (דרך חיים, בפרשתנו)

[וּמִן הַנְּכוֹן לְהַסְמִיךְ לָזֶה לְשׁוֹן הַתִּיקוּנֵי זֹהַר ק"ן (ר"ה כ"א): בְּזִמְנָא דְּלֵית לָהּ לְשָׁכְיָנְתָּא אֲתַר לְשַׁרְיָא תַּמָּן בְּקִבְיעוּ, אִיהִי אָזְלַת בְּמִקְרֶה, וְדָא אִיהוּ כָּל חַקּוֹבַע מָקוֹם לְתְפִלָּתוֹ וכו', כְּמָה דְּנַשְׁמָתִין עָבְדִין, הָכִי שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא עִמְּהוֹן, נְשָׁמָתָא דְּאִיהִי קְבוּעָה בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא אִיהִי אֲתַר קְבוּעַ לְשַׁרְיָא בָּהּ שְׁכִינְתָּא, אֲבָל נְשָׁמָתָא דְּלֵית לָהּ קְבִיעוּ בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא, אֲלָא אִי אָזְדַּמְּנַת לָהּ בְּמִקְרֶה, הָכִי אִיהִי שַׁרְיָא עָלָהּ בְּמִקְרֶה, כו' בְּזִמְנָא דְּלָאו אִינּוּן קָבוּעִין בְּפָתְחֵי דְּנַסְיוֹת וּבְבָתֵּי מְדְרָשׁוֹת]

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי שלום בארץ. ויש להקשות רהרי השלום הוא נשיאת פנים כמ"ש ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום ומבואר בגמי שנשיאת פנים הוא לישראל ע"י שהם מדקדקים על עצמם עד כזית והתורה אמרה ואכלת ושבעת, וחשתא אם אוכל קמעא ומתברך במעיו הרי הוי שביעה אפי' בכזית וממילא אין כאן נשיאת פנים שאין מדקדקים על עצמם כלום, וי"ל ע"ד משל דמי שהוא בארץ ציה אין נהר ואין מים צריך לעשות תחבולות להביא מים משא"כ מי שהוא בתוך הנהר, והי"נ התורה היא מקור הנהר של שלום כמ"ש ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ואין עוז אלא תורה, ולפי"ז יובן כשאינן עמלים בתורה ואינם בתוך הנהר של שלום צריכין לנשיאת פנים לענין השלום, משא"כ כשעמלים בתורה הם בתוך הנהר של שלום א"כ א"צ כלל לנשיאת פנים לענין השלום, ולכן אם בחוקתי תלכו אז ונתתי שלום בארץ וא"צ לנשיאת פנים.

(ישמח משה)

☆

אם בחוקתי תלכו. ובמדרש חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד בכ"י חייתי מחשב למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וי"ל לפי מה שפי' הרה"ק מרימנוב זי"ע הכתוב וישלח אברהם את ידו וגו' כי אברהם אבינו היה מקיים כל התורה כולה ומהיכן ידע מצות התורה, והענין הוא כי רמ"ח מ"ע הם נגד רמ"ח אבריו של אדם ושס"ה ל"ת הם נגד שס"ה גדיו והי' אברהם מזכך האברים והגידים שלו עד שבעצמן השיגו המצות השייך לכל אבר וגיד והיה משתוקק לקיימה ע"ד כל עצמותי תאמרנה וגו', ולפי"ז קשה מה דקאמר וישלח את ידו משמע שהיה מכריח את ידו ליקח המאכלת והרי היה ידו צריך לכסוף אל המצוה מעצמה, רק כי באמת לא היה אלא נסיון וכתיב לא עלתה על לבי ואמרו חז"ל זה עקידת יצחק ולא אמר לו רק והעלהו ולא כוון לשוחטו, וזהו שאמר לו המלאך אל תשלח את ידך, כלומר לא תכריח ידך כי מה שאינה כוסף לזה והטעם כי אל תעש לו מאומה, והנה דוד המלך כ"כ היה מזכך אבריו שאפי' אם היה מחשבתו משוטטת אנה ואנה היה אבריו ורגליו משתוקקים לדבר מצוה והי' מוליכות אותו להמצוה השייך לאותו אבר, וז"ש חשבתי דרכי בכל יום ויום הייתי מחשב לבית פלוני אני הולך ואשיבה רגלי אל עדותיך שהיו רגלי מוליכות אותי לבהכנ"ם וב"ה, וז"ש אם בחוקתי תלכו מעצמיכם בלי דעת כמו שנאמר גבי דוד.

(ייטב לב)

☆

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם: ובמדרש אם שמרתם את התורה מעלה אני עליכם כאילו עשיתם עצמכם ויובן לפי מה שאמרו חז"ל נמנו וגמרו טוב לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ובמהרש"א כתב דמנו הל"ת שמרובין מהעשין וא"כ קרוב האדם להפסד יותר מלשכר וע"כ אמרו נח לו לאדם שלא נברא, ויש להבין לפי"ז מאי ס"ל מ"ד נח לו שנברא וי"ל כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וכן אמרו כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה דמאחר שממתין ומצפה על המצוה שתבא לידו מעלה עליו כאילו קיימה בפועל, וא"כ יותר קרוב לשכר דהעשין מרובין דגם המחשבה מצטרף להמעשה, וז"ש אם בחוקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה הכוונה בתורת המצוה ע"ד העוסק בתורת עולה וכו', ואת מצותי תשמרו ע"ד ואביו שמר את הדבר היינו ששומר ומצפה על המצוה במחשבה שתבא לידו לקיימה, א"כ נחשב לו כאילו קיים המצוה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

הטעם שאין מחלקין הקללות, כדי שלא לקלקל הברכות הטמונות בהם

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה. ושמעתי בשם מרן בעל דברי יואל זי"ע דלכן נוהגים שלא לחלק את קריאת התוכחה לתרי גברי, משום דמקובל מצדיקים דגם בפרשת התוכחה טמונים בצירופי אותיותיה אך טוב לישראל, **וכיון שאין אנו יודעים עד מה, איך צריך להיות צירוף אותיות אלו באופן שישפיעו ברכה וחסד, אין מפסיקים בהם, שלא לפגוע בצירוף אותיותיהם** ודפח"ח וש"י.

שמן ראש (ח"ה עמ' תק"א)

בפועל וגמר אומר ועשיתם אותם נעשה כאילו עשיתם עצמיכם דהי עי"כ נח לו שנברא כנ"ל דלולא זאת נח לו שלא נברא.

(קדושת יו"ט)

☆

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתנה הארץ יבולה וגו' וישבתם לבטוח בארצכם. י"ל דאיתא במדרש שיעקב ועשו נחלקו בשני עולמות יעקב נטל עוהי"ב ועשיו עוהי"ז וא"כ איך יש בידינו לאכול חלב הארץ הרי יאמרו שגזל הוא בידינו, ותי' דאלמלא קבלו ישראל התורה מוט התמוטטה הארץ דהרי תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו הרינו מחזיר אתכם לתהיות תוהו ובהו והמציל מזוטו של הים הרי אלו שלו, וז"ש הכתוב כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, היינו כח מעשיו הוא התורה הגיד לעמו שנתן לנו את תורתו ועבור זה נתן לנו נחלת גוים ונתקבל טענתם לסטים אתם דהוי"ל כדין המציל מזוטו של ים, וז"ש אם בחוקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה ואז ונתנה הארץ יבולה שיהא גם לנו מטוב הארץ כיון שע"י שקבלו התורה נתקיימה העולם, ולכן וישבתם לבטח בארצכם שלא יאמרו או"ה לסטים אתם שכבשתם ארץ עממים כיון שאלמלא קבלו ישראל את התורה היי חוזר לתהו ובהו וקנאם ישראל.

(עצי חיים)

☆

ונתתי שלום בארץ והשבתי חיה רעה מן הארץ. ואפי"ל לפי דברי החת"ם על מה ששנינו עשרה נסים וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין, דנהי שהקב"ה שולח ברכה שיהא מועט מחזיק המרובה מ"מ אין הברכה חלה רק כשיעמדו בנסיון שיהיו עומדים צפופים ומקבלים עליהם בשמחה ואינם מרגישים הדחק ברוב שמחה שזוכים לעמוד במקום קדוש זה ובזכות זה משתחוים רווחים שהברכה חל ולא אמרו לא היה צר בירושלים, רק לא אמר אדם, כי נתן הקב"ה בקרבם אהבה ואחוה וע"י"ז שהיה שלום וסבלו זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים, וז"ש ונתתי שלום בארץ שישכין ביניהם אהבה ואחוה וע"י"ז יסבלו דוחק המקום מרוב שמחה וחדוה, וזהו שגמר אומר והשבתי חיה רעה מן הארץ כי בזכות השלום זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב.

(ברך משה)

☆

אם בחוקתי תלכו. ובמדרש חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, ונראה בהקדם דברי הגמרא עה"כ וכבוד גדול עשו לו במותו שהניחו סי"ת על מיטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה, ופריך והאידנא נמי עבדינן הכי, ומסיק קיים אמרינן לימוד לא אמרינן, ופריך והאמר מר גדול לימוד תורה שהלימוד מביא לידי מעשה אלמא מעשה עדיף לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי ופירש"י ליגמר לעצמו מעשה עדיף, אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה, ומבואר כי באמת מעשה גדול מלימוד תורה, אבל לימוד תורה דרבים עדיף ממעשה, ולכן כאשר פתח הכתוב אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה ואת מצותי תשמרו היא מעשה המצוות, הסמיך המדרש אמר דוד בכל יום ויום וכו' כי אמרו חז"ל בנור היה תלוי ממיטתו של דוד וכיון שבא רוח צפונית וכו' מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר, וע"כ בכל יום אחר שעסק בתורה ביחידות היה מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך כדי לעסוק במצוות ומעשיים שיהא הלימוד מביאו לידי מעשה, אך לסוף היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות לאגמורי תורה לאחריני דעדיף ממעשה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותינו"ק עצי התמרים

יתבונן במעשי הרשעים כדי לדעת לעשות ההיפך

שמעתי מפי מרן (שליט"א) [זללה"ה] **מסאטמאר מוצש"ק פר' בחוקותי תשט"ז שאמר משמי' דאביו כ"ק מרן הקדושת יו"ט זי"ע** לפרש הפסוק (תהלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני', ר"ל **אם איש ישראל מסופק במעלין, אם הם על פי התורה הקדושה, ואם רצויים הם לפני הקב"ה, אז יראה ויתבונן במעשי המינים ואפיקורסים כדי לעשות ההיפך ממה שעושים הם,** כי מנאצי השם מסתמא מתאמצים בכל מפעליהם בדיוק נמרץ לעשות נגד חוקי התורה הקדושה ורצון הבורא, ע"כ. ופי' בזה דברי המדרש רבה על הפסוק 'אם בחוקתי תלכו' הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד המלך ע"ה **בכל יום ויום הייתי מחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו והיו רגלי מוליכות אותי לביהמ"ד.** ויל"ד, הלא אפילו יהודי היותר פשוט אחר קומו בבוקר השכם, טרם כל רגליו יהא מוליכות אותו לביהמ"ד, ורק אחר כך יחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו' ואמר מרן על פי הנ"ל דהכי פי' דוד המלך ע"ה אע"פ שהוא בעצמו לא היה צריך לתחבולות כאלה, **אבל לנו נתן עצה איך ובאיזה אופן יהא רגלינו מוליכות אותנו לביהמ"ד, את זה נלמד ע"י שנהיה מחשב והולך איך אויבינו הולכים ל'מקום פלוני' ומזה נלמד דלמקום פלוני בשום אופן לא נלך, כי מסתמא אין זה דרך הישר, ורגלי יהא מוליכות אותנו לביהמ"ד** ע"כ.

בית אולפנא (חלק ד' עמ' פ"א)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. **הקדמונים** פירשו (דברים ד): 'ומי גוי גדול אשר לו' ממש, 'חוקים ומשפטים לדיקים', דהיינו שיכל לעשות בעצמו חוקים ומשפטים שיהיה 'ככל התורה הזאת', שמה שעושים חכמי הדור בשכלם הוא ממש כעצם התורה, ולא נקרא הוספה על התורה, כי כולה חלא תורה היא, אבל טרם שניתנה התורה ואין ההוספה מדעת התורה, לא היה רשות להוסיף; וזהו **אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו**, שרק על ידי עסק התורה יוכלו לעשות משמרת. (ברמשית קג)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. רבי גזר שלא ישנו לתלמידים בחוץ, ודרש (שיר השירים ז): חמוקי ירכיך כמו חלאים, מה ירך בסתר, אף דברי תורה בסתר, יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק, ואמר לכתיב (משלי ו): חכמות בחוץ תרונה, שמע רבי ודרש ליה כלאמר רבא כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ (מועד קטן טז). ונראה דרבי חייא כיוון בזה שעל ידי שיצא ללמוד תורה בשוק, בזה אפשר שיתלקטו אליו גם אנשים שנתרחקו מדרך התורה ויוכל לקרבם, אבל רבי סבר שיעסוק בתורה רק מבפנים, ולא יטפל אלא עם אנשים שעדיין יש להם איזה הרגשה לתורה ומצות, והשפעתו היא שתכריז עליו מבחוץ להשפיע על אלו שנמצאים מחוץ לבית המדרש, שגם הם יהיו נמשכין לתורה ומצות. וזהו **אם בחקותי תלכו** שאם אלם דבוק בחוקי התורה, אז יש לו כח להילוך, שהשפעתו מתפשטת והולכת לחוץ, ופועלת להמשיך אף נשמות שנתרחקו. (דברי יואל)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. ולבי אומר בקרבי (תהלים קט). היצר הרע לא שלט בדוד (בבא בתרא יז.). וכתבו (תוספות): אין לפרש שלא שלט בו כלל, דאם כן היכי קבל אגרת, אלא כלאמרינן (יומא לח:): מה לכתיב (שמואל ב' ג) רגלי תסידיו ישמור, כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא, אוב אינו חוטא, והכא נמי כיון שראה ה' בדוד שהיה דובק עצמו כל כך להתרחק מן העבירה, סייעו ה' מכאן ואילך שלא שלט בו היצר; וזהו **אם בחקותי תלכו**, ושמאל ליל בחקותיו שיהיה לו שלוט מן היצר הרע התויב הפנימי, שזהו המלחמה היותר גדולה, ואמרו (ברכות ה.): לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע; ואם כן איך אפשר לאדם להיות זוכה לשלוט במלחמה זו, כיון שנטוינו להלחם עמו תמיד, לזה הבטיחנו **ואתי שלוט בארץ** מן התויב הפנימי, שיעמו לגמרי ולא יתגבר עוד לערוך מלחמה נגדך, כי לא יתכן השלוט בחופן אחר, דאם ירצה האדם לעשות שלוט עמו על דרך הפשרה, אז בדבר קל שיתמע אליו יתוסף כמו ויתחזק ויתגבר למולו יותר. (דברי יואל)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. האדם הוא בבחינת 'הולך', כי זה תפקידו כל ימי חייו להיות עולה ממדריגה למדריגה, ודבר זה שייך אף בלימוד תורה שלא לשמה, אם תכלית לימודו הוא על מנת לעשות, בסופו יגיע למדריגת לשמה, ועל הליכה זו מגיע לו שכר בעולם הזה, ואף דקיימא לן (קידושין נט:) שכר מצוה בהמי עלמא ליכא, זהו דוקא על המצוה גופה, אבל על הכשר מצוה מגיע שכר בעולם הזה, ולימוד שלא לשמה הוא הכשר להגיע לבחינת לשמה, כדדרשו (שבת סג.): בשמלה עושר וכבוד (משלי ג), זהו העוסקים בה שלא לשמה; וזהו **אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם**, בבחינת שלא לשמה, הכתוב מבשרנו **ואתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה**, שהם ההשפעות הגשמיות שיתברכו בהם בעולם

הזה, ונוסף לזה נפון להם רב טוב לעולם הבא, כדכתב **השלה"ק**: הברכות הללו כוללות גם שכר עולם הבא הקייס והנצחי, אלא שלא גילה לאותם הכתוב וטמנם ברמז. (דברי יואל)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. כל מה שרואה האדם בעולם הזה בעבודת ה', צריך לעורר במעשה שלמטה, ובדבור הפה תלוי לעורר המעשה למעלה (זוה"ק). ולפשר לייעד זה כפל הלשון, דאחרי שאמר **אם בחקותי תלכו** שהיו עמלים בתורה (רש"י), **ואת מצותי תשמרו** דהיינו עשיה, למה כפל עוד לומר **ועשיתם אותם**, דהנה אמרו (מנחות קי.): כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה; ואם כן לפשר לבוא לידי שמירת המצות בדיבור לבד, ועל כן הזהיר מכל מקום **ועשיתם אותם**, שצריך לקיימם גם בפועל. (בלק קי)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. הלא דכתיב (תהלים קיט): משפטי דרכי ותשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום הייתי מחשב בדעת פלוני למקום פלוני אני הולך, ורגלי מוליכות אותי בדעת הכנסת ולבתי מדרשות (מדרש) דוד המלך בא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות והרבין תורה ברבים, ומיזך ותמך ופעל בכל כוחותיו להגדיל תורה ולהאדירה, ממנ עדיין היה מפקפק אם יצא ידי חובתו כדבעי, על כן חשב שילך **לבית ולמקום פלוני**, ומחידי מחכמני לרזות השתלשלותם בעניניס המתנגדים לעבודת ה', ומהם תרוה וגלמוד אם יצא ידי חובתו, ומשם **רגלי מוליכות אותי לבתי מדרשות** להשתדל כמותם לחיזוק התורה. ובעוונותינו הרבים כשרואים בדורינו את גודל השתלשלותם לביטולה של תורה, רואה רואינו כי עדיין לא יצאנו ידי חובתנו לקיומה של תורה, ותרלו שמפזרים הון תועפות למקורות הטומאה, אמת הדבר שגם היצר הרע מסייע להם, מה שאין כן להחזקת התורה יש המנגדות מצד היצר, ומנם צריכים להתבונן בזה ולעשות זה לעומת זה, כי הוא חיינו ואורך ימינו. (ושפ רנח)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. אמר דוד בכל יום הייתי מחשב בדעת פלוני למקום פלוני אני הולך, ורגלי מוליכות אותי בדעת הכנסת ולבתי מדרשות (מדרש) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ (תהלים לז). **הצעד צשם טוב הק'** פירשו: האדם צבור בדעתו, כי הוא מהלך אל מקום שהוא חפץ בלכת לשורך הנתתו, אבל בחמת 'מה' מצעדי גבר כוננו' בלכת אל אותו מקום, לשורך היה מוטרח לתקן שם דבר הטעון תיקון, ומחמת כן 'ודרכו יחפץ', המגבר בו החפץ בלכת למקום זה, וכיון שהאדם שלום מחת ה' אל המקום אשר הוא מהלך, אסור לו למעול בשליחותו, ועליו לעבוד את ה', וזה מעלה הניצוצות שנפלו במקום ההוא, המצפים להתעלות על ידו; והנה דוד בגודל קדושתו הרגיש היזה השתוקקות אל מקום פלוני ובית דירה פלונית, והבין כי אין זאת אלא שאם טמונים ניצוצות המצפים להיות נתקנים על ידו, ולפיכך נפשו שוחפת ללכת לשם. וזהו **בכל יום הייתי מחשב לבית פלוני אני הולך**, כי רצונו מוסכו לשם, אבל בחמת לא היה זקוק לכך, כי כל כך גדלה מעלתו, שהיו **רגלי מביאות אותי**, כל הניצוצות היו מתלקטין מעצמן ממקום המצאם ונמשכים **לבית המדרש** לתקנם, ולא היה לו צורך בהליכה בפועל לאותן מקומות. (דברי יואל)

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. אמר דוד בכל יום הייתי מחשב לבית פלוני למקום פלוני אני הולך, ורגלי מוליכות אותי לבית הכנסת ולבתי מדרשות (מדרש) אם בדעון האדם לדעת בבירור אם הוא הולך בדרך האמת, יסתכל דרכיו בשתי מצני הרכיס, אם דרכו והנהגתו הוא על דרך מצותיו ורצותיו, ואם הנהגתו הוא להיפוך מדרכי הרשעים. וזהו **בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך**, כדי לרחות בחעשי הרשעים, ואחם אתה לדעת את הדרך האמיתית, אבל **רגלי מוליכות אותי לבית המדרש**, כי לא היה צורך לדוד להשתמש לשפוט דרכו על פי מעשי הרשעים, כי בגודל כח קדושתו לא טעה בזה, אלא ידע והשיג בשבתו בבית המדרש מהו דרך התורה האמיתי. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה למיקים

אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

בעת כהונת הגאון רבי משולם איגרא כרב בעיר טיסמניץ, נכנסו אליו פעם שני בעלי בתים מעיר הסמוכה לדין תורה, כששמע הרב את הויכוח והבין חומר הענין השיב להם שיחזרו למחרת ואז ישיב להם. כשיצאו מביתו החליטו שאינם יכולים להמתין עד יום מחר, והסכימו לחזור לעירם ואת דבר השאלה ישאלו להרב דמתא וכן עשו, כששמע אותו רב את שאלתם הקשה, ביקש מהם שימתינו שעה מועטת, ונכנס הרב לחדרו והתפלל להשי"ת בבכיות גדולות שיצילהו מידי בזיון שיוכל לפסוק את הענין הקשה שהובא לפניו, ואכן נתקבלה תפילתו ונפל בדעתו לפתוח איזה ספר והנה להפתעתו נתגלה לפניו אותה שאלה ממש, והתשובה בצידה, שמח הרב שמחה גדולה ומיהר לצאת אל בעלי הדין ופסק להם את דינם. לימים נזדמן להם לשני בעלי בתים האלו לשהות בעיר טיסמניץ, וחשבו בלבבם שהגם שכבר נפסקה להם שאלתם, בכל זאת מן הראוי להיכנס לרבי משולם איגרא לשמוע מה היה הוא פוסק בכגון דא, נכנסו אליו וביקשו ממנו מחילה על שלא שבו אליו בעת ההוא, אמנם עתה מבקשים הם לשמוע את תשובתו. ענה להם רבי משולם את תשובתו, והנה היה זה ממש אותו פסק שפסק להם הרב של עירם. אז סיפרו לו השנים את כל השתלשלות המעשה שכיון שהיתה שעתם דחוקה פנו אל הרב של עירם כדי שיפתור להם את שאלתם, ובתוך רגעים ספורים פסק לנו פסק זה. כששמע רבי משולם את דבריהם חשב בלבבו, שאם היה ביכולתו של אותו רב לפסוק שאלה כה חמורה תוך כמה רגעים, אז מן הסתם הוא גאון גדול וא"כ חייב הוא להקביל פניו. כאשר הגיע הגאו רבי משולם לבית הרב, תמה הרב על מה ולמה זכה לכל הכבוד הזה, וסיפר לו רבי משולם את כל הענין ושהתמלא התפעלות כיצד עלה בידו לפסוק במהירות רבה כ"כ שאלה עמוקה וקשה כזו. הודה לו הרב וסיפר לו כי אמנם לא ידע מה להשיב, ובכה במר נפשו להשי"ת שיחלצהו מן המיצר ויעזרוהו למצוא את הפסק, וכן היה. כששמע רבי משולם את הדברים האלו נענה ואמר: "לבכות גם אנו יכולים, אולם הדרך הנכונה היא לעמו"ל בתורה, אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה".

ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה

הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל ביקר פעם בשנות נעוריו אצל הבעש"ט הק' ובשבת פר' בחוקותי קראו אותו לעלות לתורה לפסוקי ה"תוכחה", בתחילה חלשה דעתו של ר' נחום על שכיבדו אותו בעליה זו, אולם משהחל הבעש"ט הק' בקריאת הפסוקים, הרגיש ר' נחום שעם כל פסוק מהתוכחה מסתלקים ממנו המכאובים והמחושים הקשים שהיו מנת חלקו (כידוע שסבל הרבה ממחושים שונים), וכשגמר הבעש"ט הק' את כל פסוקי התוכחה חש ר' נחום בעצמו כאילו נברא מחדש, עד זקנה ושיבה היה מזכיר הרה"ק מטשערנאביל את אותה שבת שנתהפכו לו הקללות שבתוכחה בפר' בחוקותי לברכות.

לשון חכמים

לשון חכמים צדיקים וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ונתתי גשמיכם בעתם. נראה לי על פי ששמעתי אומרים **על דרך הצחות בשם הרב הקדוש מו"ה מיכל מזלאטשוב זי"ע**, שפעם אחת בלילה בקרירות גדול בחורף בא אליו סוחר, והרבי ישב בבית חם מאוד, ולסוחר היה קר מאוד, שאל הסוחר לרבי, רבי יהיה לכם עולם הבא גם כן, השיב לו: שוטה, לנו יהיה עולם הבא מקל וחומר, ומה על דבר שאין אנו יגיעים, הוא העולם הזה, יש לנו, עולם הבא שאנו יגיעים עליו מכל שכן שיהיה לנו. ולכם גם עולם הבא לא יהיה, מקל וחומר הנ"ל, ומה על דבר שאתם יגיעים, דהוא עולם הזה, אין לכם, על דבר שאין אתם יגיעים, העולם הבא, מכל שכן שלא יהיה לכם, עד כאן דברי קדשו.

וזה שהתורה הבטיח יעודים גשמיים, ור"ל **'אם בחקותי תלכו'**, כפירש"י **אם בחקותי** שתהיו עמלים בתורה, **ונתתי גשמיכם בעתם**, דהוא שכר גשמי, וכ"ש שכר רוחני שאתן לכם עד אין שיעור, כי על זה אתם עמלים, וזו אין צריך לומר זו קאמר, **והכתוב מודיע לנו דאפילו שכר גשמי יהיה לנו**, ע"ד המשנה (פאה א, א) שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

רביד הזהב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו' ושכבתם ואין מחריד. י"ל בדרך צחות, דהמבחן יורה **שאם רועדים עם הכף ביד נשפך האוכל, וכן מי שאין לו אמונה, הוא רועד וחרד מאבדן השפע ח"ו**, ומרומז בדברי חכז"ל (נדה ט.) **'חרדה' מסלקת את הדמים**, היינו ממונו, וזשה"כ **'ואכלתם לחמכם'** השי"ת ישפיע שפע כל טוב **'לשובע'** בלי גרעון, **'ושכבתם ואין מחריד'** שתבטחו בו יתברך ועל ידי זה לא תאבד השפע. [ועל דרך שפי' בפרשתן בספה"ק נועם אלימלך בשם אחי החסיד המפורסם, דע"י חסרון הבטחון מקלקל צנורות השפע וצריך להבטחה מיוחדת שיתחדש השפע, עיי"ש בדה"ק]

שארית מנחם

ונתתי גשמיכם בעתם. ופרש"י בלילי רביעית ובלילי שבתות, ויש לפרש דברי רש"י ע"פ מה דאיתא במדרש (ב"ר י"א ה') שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אם הקב"ה שומר שבת האיך מוריד גשם הלא זה הוצאה מרשות לרשות השיב לו כל העולם של הקב"ה והוה חצירו, אכן קשה ע"ז ממה דאיתא במדרש כשחרב ביהמ"ק השליך הקב"ה גט לישראל, ואם העולם היא חצירו אז הגט אינו מועיל משום שצריך לזרוק לרשות המתגרשת, ותירצו שהקב"ה הקנה לבנ"י מקום בחצירו, וא"כ שוב קשה האיך הקב"ה מוריד גשם בשבת, וז"ש הכתוב "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו.. אם בחוקתי תלכו" שתיזהרו על שמירת השבת שלי וזה ע"י אם בחוקותי תלכו ואז לא יחרב ביהמ"ק ולא יהיה צורך להקנות לכם מקום בחצירי עבור גט "ונתתי גשמיכם בעתם" שאוכל להוריד גשם בלילי שבתות.

(בני יששכר)

☆

ונתתי גשמיכם בעתם. ופרש"י בלילי רביעית ובלילי שבתות, ויל"ש מה דאיתא במדרש (ב"ר י"א ה') שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אם כדבריך שהקב"ה שומר את השבת האיך מוריד גשמים הלא זה הוצאה מרשות לרשות השיב לו רבי עקיבא כל העולם של הקב"ה והוה חצירו, והמפורשים תירצו דאיתא (שבת י"ח.) תנו רבנן פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו, והנ"מ בין שני הטעמים לפי דברי המדרש מותר להוריד מטר גם בשבת אבל לפי תרוץ המפורשים מותר רק בלילי שבתות ולא בשבת, ואיתא בגמ' (שבת ל"ה.) כתיב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" וכתיב "לה' הארץ ומלואה" הא כיצד כאן קודם ברכה (לה' הארץ) כאן לאחר ברכה (והארץ נתן לבני אדם), היינו קודם ברכה הם בבחינת אין עושין רצונו של מקום ואחר ברכה הם בבחינת עושין רצונו של מקום וז"ש הכתוב "אם בחוקותי תלכו" היינו שעושין רצונו של מקום ואז קשה האיך הקב"ה מוריד גשמים בשבת ואין לתרץ שכל העולם שלו היא כי אז הארץ נתן לבני אדם ע"כ מתרץ רש"י "בלילי שבתות" דווקא ולא ביום השבת מטעם פותקין המים לגינה ע"ש עם חשיכה.

(ברכה משולשת)

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ, ונל"פ המשך הפסוקים עפי"מ דאיתא בספר חסידים שני שונאים לא יקברו זה אצל זה, וכן לא יקברו צדיק אצל רשע, ופעם אחת רצו לקבור רשע אצל צדיק והיה נחש כרוך על פי המערה, וז"ש אם בחוקותי תלכו ויהיו כל ישראל עושים רצונו של מקום ולא יהיו רשעים, וכמו"כ ונתתי שלום בארץ, שלא יהיו שונאים זה את זה, ולכן ושכבתם שתוכלו לאחר מיתה לשכב בשלום, ואין מחריד שיקברו שני שונאים זא"ז או צדיק אצל רשע, כי יהיה שלום בין כולם, ואז והשבתי חיה רעה מן הארץ שלא יהא נחש כרוך ע"פ המערה מפני שכולם יהיו צדיקים.

(דברי מהרי"א)

☆

דורש טוב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו', ונתתי שלום בארץ. פירש"י: "אוכל קימעא והוא מתברך במעיו. ונתתי שלום שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום", תלמוד לומר 'ונתתי שלום בארץ'. וצ"ב אמאי יעלה על הדעת שיתאוננו ישראל לומר 'ואם תאמר אם אין שלום אין כלום'. וגם הלשון הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום כו' תמוה.

אלא דידוע מאמר חז"ל (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, כתוב בתורתך (דברים י, יז) **"אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד"**, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו, כו) **"ישא ה' פניו אליך"**. אמר להם: וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה (דברים ח, י) **"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך"**, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. והנה, ממה שכתוב **"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"** משמע שהשלום בא בנשיאות פנים.

אמנם מעתה יש לחוש דכיון שהנשיאות פנים באה רק בשכר שמדקדקים לברך ברכת המזון אפילו בלא שביעה, אם כן מאחר שכתוב כאן **"ואכלתם לחמכם לשובע" שאפילו אוכל קימעא ישבע,** וממילא יהא חיוב הברכה מדאורייתא אפילו באוכל קימעא, אם כן שוב לא יהא מקום לנשיאות פנים, ואפשר ח"ו לא יקויים **"וישם לך שלום".**

ולהכי בא הכתוב להסיר חשש זה, ולהוסיף ברכת השלום ביחוד, וכפירש"י ז"ל **"ואם תאמר הרי מאכל והרי משתה"**, והוא, שחולקים התנאים (ברכות מט:) **דר' מאיר** סבירא ליה **'ואכלת'** זו אכילה **'ושבעת'** זו שתיה, והרי אכילה בכזית, **ור' יהודה** סבר **'ואכלת ושבעת'** אכילה שיש בה שביעה וכו', וא"כ הרי הכי כיון שנתברכו הן במאכל לשובע והן במשתה, הרי לכולי עלמא חיוב הברכה הוא דאורייתא, ואם כן **"אם תאמר, אם אין שלום אין כלום" דמנין יזכו לנשיאת פנים ושימת שלום,** לפיכך אמר הכתוב: **"ונתתי שלום בארץ"** להוסיף ברכה מיוחדת על השלום.

פנים יפות

(וכ"ה בכסף נבחר, דגל מחנה אפרים, תפארת יהונתן וישמח משה בשם "מפרשים העולם". וע"ע בשו"ת חת"ס או"ח סי' מט)

וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: (פרק כו פסוק יא)

ונתתי משכני בתוככם... והכלל, כי בהיות יקרעל קלמיס והס רביס, לס יתנהג עניעס בטבע כלל, לס בגופס ולס בממנס, לס בכללס ולס ביחיד מהס, כי יבדך ה' לחמס ומימס, ויסיר מחלה מקרבס, עד שלס יקטרו לרופא, ולס להשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שמעד (שמות טו כו) 'כי אני ה' רופאיך'. וכן היו הנלויקים עושים בזמן הגבורה, גס כי יקרס עון שיחלו[א], לס ילרקו ברופאיס רק בנביאיס, כענין חזקיהו בחלותו (מלכים ב כ-ג). ומעד הכתוב 'גס בחליו לס לרש את ה' כי ברופאיס', ומילו היה דבר הרופאיס נהוג בהס, מה טעס שיזכיר הרופאיס, מין המקס רק בעבור שלס דרש המקס. מבל הוא כמקב יעמר מדס לס מכל פלוני מלה בחג המלות כי מס חמץ[ב], מבל הורש המקס בנביא לס ילרוש ברופאיס. ומה חלק לרופאיס בביח עוסי לעון המקס מחרי שהבטיח, 'וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך', והרופאיס מין מעשיהס רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולעוות עליו.

כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה מוֹת יוּמָת: (פרק כז פסוק כט)

כל חרם אשר יחרם מן האדם. היוצא ליהרג ועמר מחר ערכו עלי לא עמר בלוס "מות יומת" הרי הוא הולך למות, לפיכך לא יפלה מין לו לרמים ולא ערך, לעון רע"י. וברותיהו נחלקו בדבר (ערכין ו) ויש מהס לומריס, שהוא מזהרה לחייבי מיתות, שמין לוקחין מהן כופר לפטרן. ויתכן שהזכיר זה בכמן לומר שלא יתן ממון לקס[ג] כשעמר החרמים ויפטר.

מעשה חש"ב

א כוונת רבינו ע"פ מש"כ בספרו שער הגמול דאמרינן שאין יסורים בלא עון, והיסורים שבאים להאדם הם עונש על החטא, וגם יסורים של 'אהבה' באים לכפר על חטא. ולכן נקראת יסורים של 'אהבה', שמורה על גודל אהבתו של הקב"ה לבני ישראל, שרוצה ליתן להם שכרם משלם בעולם הבא, ולכן מעניש אותם בעוה"ז על מיעוט עוונותיהם שנעשו בשגגה והעלם דבר, כדי למחוק מהם כל רושם חטא, שמתכפרים ביסורים, כדי שיהיו נקיים לעולם הבא, אבל מ"מ אפילו יסורין של אהבה באים לכפרה ולמירוק חטא [וכידוע שנחלקו בדבר זה הראשונים, ויש הסוברים דלמסקנא נקטינן שיש יסורים בלא עון, והרי הם יסורין של אהבה, ואכמ"ל].

וזהו מש"כ רבינו "וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי 'יקרם עון' שיחלו", דהיינו אפילו צדיקים כשהם חולים, תולין סיבת החולי מפני שבוודאי קרה להם עון, שהרי אין יסורים בלא חטא [משא"כ לשאר הראשונים הסוברים שיש יסורים בלא חטא, והם יסורים של אהבה, הרי כאשר הצדיק נחלה אינו מפני שבוודאי חטאו, ודו"ק].

ולפי"ז א"ש ההמשך, דלכן חטא חזקיהו במה שדרש ברופאים, ולא הלך לנביא, שהרי החולי בא בסיבת העון, וא"כ היה צריך ללכת להנביא לבקש דרך תשובה. [משא"כ לשיטת הראשונים דיש יסורים בלא חטא, אפשר שלא היה נחשב לחטא שהלך לדרוש לרופא, שהרי לא היה צריך לדרוש בנביא על איזה חטא בא העונש, דאפשר שלא חטא, ולא היה צריך לחזור בתשובה].

ב רבינו הביא ראיה לדבריו שבזמן הנבואה לא היו דורשים ברופאים כלל רק בנביאים, מהמסופר על אסא 'גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים', דמשמע מהכתוב שהיה שני טענות על אסא, א' שלא דרש בה'. ב' שדרש אצל הרופאים, ואם הנהגה הנכונה היתה שאמנם בודאי יש לדרוש בה' באמצעות הנביאים לדעת על מה באה המחלה ומה צריך לתקן, אלא שהיו הולכים גם להרופא לטפל במחלה ע"פ דרך הטבע, אם כן לא היה מקום לטעון על אסא על מה שדרש ברופאים. והטענה היתה צריכה להיות רק למה לא דרש בה'. הרי לנו מוכח מהכתוב שלא היה לו לדרוש כלל ברופאים רק בה', והרי כאשר יאמר אדם 'לא אכל פלוני מצה בפסח רק אכל חמץ'.

ג לכאורה צ"ב, שהרי דין זה שאין לוקחין כופר ממי שנתחייב מיתה, מבואר להדיא בקרא בפרשת מסעי שנאמר (במדבר לה לא) "ולא תקחו כפר לנפש רוצח". וא"כ מה נתחדשה לנו כאן.

ואפ"ל דמה שמבואר בפרשת מסעי 'ולא תקחו כפר לנפש רוצח' מיירי בנותן כופר למשפחה שהרג, וע"ז נאמר שאין לקח כופר ממנו, ויש להרגו. אמנם הכתוב כאן מיירי שרוצה לתת כופר 'לשם', והיה סברא לומר דכופר כזה מהני, קמ"ל הכא שגם כופר כזה לא יקחו ממנו. ואפשר לומר שזה כוונת רבינו 'ויתכן שהזכיר זה בכאן', שהיה קשה לו כנ"ל למה הוצרך לומר דין זה כאן, הרי זה מבואר להדיא בפרשת מסעי. ע"ז מתרץ רבינו 'שלא יתן ממון לשם', שכאן קמ"ל חידוש שאפילו אם רוצה ליתן כופר להשם אין ליקח ממנו.

שיעור פאות הראש (ג)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בתורתינו הק' פ' קדושים נצטוינו על מצות פאות הראש שהיא לאו מן התורה כפי שנאמר בפסוק (ויקרא יט, כז)**: לֹא תַקִּפוּ, פְּאַת רֹאשְׁכֶם, דהיינו שאסור להקיף הראש, ומחיוב להשאיר שערות בפאות הראש, ושיעור הפאה הוא מקום הצדעין וכפי פירוש רש"י הק' לגבי פאות הראש: "לא תקפו פאת ראשכם - זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגול סביב, שעל אחורי אזניו עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. אולם יש לעיין שיעור אורך השערות כמה, ואיה מקומו על פני האדם, ויש לדון בזה לפי הדין ולפי המנהג, ודברי רבותינו הק' בזה.**

בשבוע העבר הזכרנו דברי ה'אידרא זוטא' שלא להניח הפאות על אזניו, וזמן גרים בשבוע שחל בו ל"ג בעומר יומא דהילולא קדישא של התנא אלוקי רשב"י זיע"א, אשר ביום הק' הנ"ל נתגלו דברי האידרא זוטא, לבאר דבריו הק' קצת, ואח"כ נשוב במו"מ בשיעור אורך הפאות.

ונחזיר להעותיק מקודם את לשון קדשו של ה'אידרא': "מאן דבעי דירכין מלכא אודני' לקבלי' [מי שרוצה שהמלך ירכין אזנו לשמוע תפילתו] יסלסל ברישיה דמלכא [יסלסל בשערות דראש המלך] ויפנה שערי מעל אודנוי [ויתפנו השערות מעל אזניו] וישמע לי' מלכא בכל מה דבעי [דעי"ז ישמע המלך מה דיבקש ממנו], ובזהר חדש (פ' יתרו) נמי מבואר כן, וזל"ק: "שערא איהו דינא וכו', ובצלותא צריך לבערא לון מן בתר אודנין דלא יהון מכסין תרעין דשמיעה לאעלא בהון צלותא, ואם לא יתקיים בי' קרא אז יקראוני ולא אענה, ובזמנא דשמיעה איהו פנויה מאלין דינין אתקיים בי' אז תקרא וה' יענה", עי"ש.

וב'תיקוני זוהר' (תיקון ע') כתיב: "ובגין דא צריך לבערא שערא מעל אודנין, דלא יהון סתימין תרעין דשמיעה דצלותא דבהון שמע צלותין, ההוא דאיתמר בי' שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו", עי"ש. ולהלן כתב עוד: "ואתתא בגין דאיהו מסטרא דשמאלא לא תריך לאתגליא בה שערא, דלא ישתמודעין בה מארי דדינא, **ושערין אחרינין דבר נש צריך לבערא לי' תחות אודנין**, בגין דלא יתקריבו בי' מארי דדינין לגבי תרעין דשמעין בהון צלותין", עי"ש.

ובפשטות הכונה בדבריו הק' של האידרא הוא על העולמות העליונים, דיש שם בחינת אזנים ושערות [ואכ"מ להאריך בזה], וצריך ע"י עבודתינו להסיר השערות מעל האזנים כדי שיתקבלו תפילתינו. ובספר הק' 'עץ חיים' (שער אריך אנפין פ"ה) מעתיק את דברי האידרא הנ"ל, וביאר שם הרש"ש ב'הגהות השמש' וזל"ק: **"ע"י תפלת הצדיקים מפנים השערות מעינים ואזניים**, וזה סוד הטה אלקי אזנך וגו', ומכסים השערות להעורף, וכשחוטאים ח"ו ושלום נאמר כי פנו אלי עורף ולא פנים", עכל"ק, והיינו כמש"כ דהכונה הוא להסיר השערות מעל אזנים דלמעלה ודו"ק, ולפי"ז אין הכונה במה שהביא רח"ו הזוהר הק' דהאדם בעצמו יעביר השערות מעל האוזנים. וכן מבואר ב'מעיל קודש', וז"ל: "והרואה יראה שאינו תלוי זה הנז"ל בפשוטו שאמר שצריך לבערא שערי מעל אודנין, **והיינו להשליכם לאחוריו אפילו הפיאות כמו שעושים איזה ב"א מלשון הנזכר**, אבל הרואה יראה מ"ש השמ"ש זיע"א **שזה ע"י תפילת הצדיקים מתפנין השערות הנזכר** ודי בזה לאוהב האמת והשלום", עי"ש.

אבל בתיקוני זוהר מבואר בפשטות, דהאדם בעצמו יעביר השערות מעל האוזנים שלא יתקרבו הדינין, ובספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער הקרבן אות א') כתב דהאדם צריך ליזהר שלא יכסו שערותיו של הפאות את אזנו, וכדי גם להזהר בכל התפלה, ומעתיק שם דברי הזוהר חדש והתיקונים, אולם לא העתיק דברי האידרא הנ"ל עי"ש.

ובאמת כבר כתב כן הרמ"ק בפירושו הק' 'אור יקר' (בראשית כרך ג' על תיקונים שער ג' סימן ד') וזל"ק: "ובגין דא צריך לבערא וכו' כלומר לסיבה שהשערות, דהיינו הפאות, הם

תלויים מימין ומשמאל דתמן תרין לימינא ולשמאלא, ואלו הכחות מונעים הכנסת התפלה מפני שמקטרגים על האדם למנוע השמעת תפלתו, **לכך צריך באדם הגשמי שלא יהיו שערותיו על אוזניו** מפני שאדם תחתון דוגמא לאדם העליון, ובהיות אדם תחתון שערותיו על אוזניו מורה למעלה דוגמתו ממש, ובגין דא צריך לבערא מעל אודנין דלא יסתמין הכחות העליונים תרעין דשמיעה, שהם המכונים בכסא בלשון אזנים דבהון שמע צלותין וכו' עי"ש.

אולם בשבוע העבר כבר העתקנו מש"כ ה'בן איש חי' בספרו 'בניהו' על התיקונים, וזל"ק: "מלכא בכל מה דבעי ע"כ, והנה כוונת המאמר כאן ובאד"ז מ"ש צריך לבערא שערי, ומ"ש ויפנה שערי מעל אודנוי היינו קאי על אורות העליונים אשר עליהם רומזים השערות ונקראים ג"כ בשם שערות, והעברתם מעל אודנוי דמלכא למעלה, תהי' ע"י כונות ויחודים שעושה האדם למטה שהם שייכים לענין זה, אבל אין הכונה שיעביר האדם השערות מעל אוזן שלו בגופו ובזה יזכה שתהי' נשמעת תפלתו למעלה, מיהו עכ"ז יש מדקדקים שאם יש להם שערות על האוזן שלהם או בתוך האוזן **שמעבירים אותם במספרים**, וכוונתם בזה לעשות פועל דמיוני ע"ד שאמרו בלולב וכו' עי"ש, ומסיק שם בסוף דבריו, וזל"ק: "ודע דאם יש לנו ללמוד מלשון התיקונים כאן דאמר צריך לאעברא שערא וכו', אין הכונה על השער שצומח באוזן, אלא קאי על שערות הפאות שלא יהי' נסרכין ותלויין על פתח האוזן אלא ידחה אותם לצד אחר, או יקוץ מאורך שלהם, **וכן אני נזהר בזה תמיד לדחותם אחרי האוזן**, מיהו נוסחא השנית דגריס כאן וכו' מגו אדנין, משמע דמדבר משערות תוך האוזן והם הצומחים באוזן עצמו, ואפשר נמי לפרש על שערות הפאות דקאמר שלא יכנס סוף השערות תוך האוזן, **ואיך שיהי' צריך האדם ליזהר לדחות שערות הפאות אחר האוזן ולא יהי' סורחין ונמשכין על האוזן כלל**", עי"ש.

ובספרו 'מכתב מאליהו' (מכתב ז' שאלה י"ט) כתב שם הבן איש חי, על השאלה במ"ש באדרא זוטא בד"ה בגולגלתא דרישא תליין וכו' 'מכאן אוקימנא מאן דבעי דירכין מלכא אודניה לקבליה יסלסל ברישיה דמלכא ויפנה שערי מעל אודניה וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי', **אם יש ללמוד מזה שצריך ליזהר האדם התחתון שהוא דוגמא לעליון, שלא ירדו שערותיו על אזניו ובפרט בעת התפלה ואם צריך להקפיד תמיד על שערות הפאות להעבירם מעל האוזן אם יהיו נמשכים ויורדים שם**", והשיב שם וזל"ק: "לענין לפנות השער מעל האוזן אני נזהר וזוכרני שראיתי בספרים וכעת אין אני יודע באיזה מקום", עי"ש.

ועי' בספר הק' 'תוצאות חיים' (לבעל ראשית חכמה ז"ל) שכתב, בזה"ל: "עוד פירשו בתיקונים שבשעת התפלה צריך לבער השער מעל האזנים, **וכן פירשו ג"כ באידרת האזינו דף רצ"ג ע"א**, ושמעתי ממורי נ"ע [היינו הרמ"ק] שגם צריך לבער השער מעל השפתים בשעת התפלה לבל יסתמו הפה, שתיקון הפה הוא שהשער נפנה מכל הצדדים", עי"ש, ומבואר דהוא ז"ל הבין דגם באידרא הק' מבואר דצריכין להסיר השער מעל האוזן בשעת התפלה, ובספר 'מקור חיים' להחוות יאיר (או"ח סימן צ"ה) העתיק דבריו להלכה, עי"ש, וזה חידוש גדול דגם שערות על השפה צריכין לבער בשעת התפלה.

ובספר 'כף החיים' (סימן צ"א אות ב) כתב בזה, וז"ל: "ואם שערו גדול ומכסה פתח אוזנו צריך להסירו בשעת התפלה כדי שיהא פתח אוזנו גלוי בשעת התפלה, כמו שכתב בתיקונים תיקון ע', וז"ל: ובגין דא צריך לבערא שערא מעל אודנין דלא יהון סתימין תרעין דשמיעה דצלותא דבהון שמע צלותין וכו', וכתב בספר תוצאות חיים שגם צריך לבער השער מעל השפתים בשעת התפלה לבל יסתמו הפה יעו"ש והביאו 'פתחי עולם' אות א', **וכן כתב מהר"י סרוק תלמיד האר"י ז"ל אות נ"ה דצריך לבער השער מעל אוזנו ומסביבות פיו בעת התפלה**" וכו', עי"ש.

אולם יש לעיין היכן ראוי להעמיד הפאות בשעת התפלה, ומה הכונה שלא יכסו את אזנו, די"ל שהשערות לא יכסו את הנקב של מקום השמיעה באוזן, או דהקפידה הוא על כל האוזן שלא יגעו השערות האוזן, ולפי"ז אין להניח הפאות מאחורי האוזן כדרך שעושים כמה בני אדם, ויש להניח אותם דווקא לפני האוזן באופן שלא יגע באוזן כלל.

וב'זוהר חדש' פ' יתרו משמע דהעיקר קפידא הוא להסיר מנקב האזנים כדי שישמע התפילות, וכן מבואר ב'יסוד ושורש העבודה', אבל בקובץ 'אוצרות ירושלים' (גליון קלח סי' רכ"ד) מביא הגה"צ ר' נחום מרדכי פערלאוו ז"ל האדמו"ר מנאוואמינסק ב"פ, דבר חידוש, וז"ל: "ויש לי זו"ח ישן דפוס אמשטרדם עם הגהות כת"י בחתימת 'חיים מצאנז', ויש להאמין שהוא הר"ח מחכמי בראד, ושם מגיה הלשון 'ובצלותא, צריך לבערא לון מן בתר אודנין' צ"ל **'לבתר'** אודנין, נראה ג"כ שמפרש דהקפידא על נקבי האוזן" וכו', עי"ש.

ומבואר בהדיא לפי גירסא זו דמסלק הפאות מן נקבי האוזן לאחורי האוזן, וגם בתיקוני זהר יש גירסאות, ויתבאר בשבוע הבא, וגם דעת רבותינו הק' זיע"א בזה.

אפיה בתנור מאכלי חלב לשבועות

אפיית בשר בחלב בתנור

- אין לאפות בתנור אחד באותה פתח בשר עם חלב ביחד, אף שכל אחד מונח בתבנית לחוד.
- אם אפה ביחד באותו זמן יש אופנים שהמאכלים אסורים.
- ואם אחד מהמאכלים מכוסה לגמרי [כגון זילבע"ר פאפי"ר], מותר לכתחילה לאפותם יחד.

אפיית בשר וחלב לחוד

- ראוי לייחד תנור לחוד או פתח לחוד לבשר ולחלב.
- ולצורך גדול כגון לפני שבועות שצריך לאפות הרבה מאכלי חלב, יש להקל שלא בקביעות לאפות חלב בתנור [באותו פתח] שאפו בשר, ומהראוי שיעברו 24 שעות מאפיית הבשר, ולחמם קודם את התנור על חום גבוה לערך חצי שעה, ולנקות היטב את התנור משמנונית.
- תנור "פירוליטי" - שהוא תנור שמתנקה בחום של למעלה מ-350 מעלות חום, מותר לפעמים לאפות בו מבשר לחלב לאחר החימום.

אפיית מאכל פרווה

- מותר לאפות מאכלי פרווה בתנור של בשר על מנת לאכלו עם חלב או להיפך, ונכון לחמם התנור קודם לחום גבוה לערך חצי שעה, ולכתחילה נכון להמתין 24 שעות.
- ואם אפו מאכל פרווה בלא תנאים אלו, מותר לאכלם עם המין השני.

תבניות [בעקלע"ד]

- תבניות של בשר אין לאפות בהם מאכלי חלב וכן להיפך, ואפילו לאחר שעברו 24 שעות מהאפית המין הראשון.
- ואם אפו בטעות בתבנית זו, אם האפיה היתה תוך 24 שעה מאפית מין השני המאכל אסור, ואם האפיה היתה לאחר 24 שעה מהמין השני, המאכל מותר.
- מאכל פרווה שמטרתו לאכלו עם חלב, אין לאפותו בתבנית של בשר, וכן להיפך, ובשעת הצורך שאין לו במה לאפות, יכול לאפות בהם, כשעבר עליהם 24 שעות.

ע"נ ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענוני פת"ס בקהלתינו הנ' - מה"ס כתיבה תמה כהלכתה

לקט הלכתא בשפה ברורה
בענינא דיומא אמורה

הלכה ברורה

חלות עם חלב לכבוד יו"ט שבועות

אסור לערב חלב בעיסה כדי לאפות ממנו לחם, מפני שאינו ניכר שיש בה חלב, ויבוא לאכלו עם בשר. ואם אפה לחם עם חלב, נאסר הלחם באכילה, אפילו לאכלו בפני עצמו[1].

אופני היתר

הנה בשו"ע יש שני אופנים שמותר לערב חלב בעיסת לחם[2]:

א) **'פת מועט' – ולפי השו"ע דבר מועט היינו לצורך סעודה שאוכל עכשיו. ולפי הרמ"א על יום אחד מותר[3]. דהיינו על יום האפיה ולמחרתו[4]. ולכן אם אופה בערב שבועות[5] לחם על יום אחד הרי זה דבר מועט ומותר לאכלו ביו"ט שבועות. אבל על יו"ט שני של שבועות אינו בגדר פת מועט.**

ב) **שינוי צורה – דהיינו שעשה היכר בהעיסה קודם האפיה, אבל לא מהני שיעשה היכר אחר שנאפה, כיון שכבר חל עליה שם איסור[6]. והאם מהני להדביק עליה לאחר אפיה פתק שהוא של חלב, באופן שהיה כבר מוכן מתחילה הפתקים, עיין בהערה[7].**

נוהגין ללוש פת עם חלב לשבועות

כ' הרמ"א (שם) **"נוהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות, גם בשומן לכבוד שבת, כי כל זה מחשב כדבר מועט. גם כי צורתן משונה משאר פת".** והיינו שיש כאן שני היתרים: א. דבר מועט. והיינו רק ליו"ט שבועות. ב. ההיתר של שינוי צורה.

וכאמור לעיל:

שההיתר של דבר מועט הוא רק ליום 'הראשון' של שבועות, אבל ביום השני בחו"ל ליכא ההיתר, וכן הוא רק אם אופה החלות בערב יו"ט שבועות, דאז לא חיישינן שישכח שזה של חלב. אבל ההיתר של שינוי צורה, מהני אפילו ליום השני של שבועות, וכן אפילו אם אופה הרבה זמן לפני יו"ט שבועות.

---

1 שו"ע (יו"ד סימן צז ס"א) וז"ל "אין לשין עיסה בחלב, שמא יבוא לאכלה עם הבשר, ואם לש כל הפת אסור, אפילו לאכלו לבדה".

2 מקור הדין בגמרא (פסחים לו.) "אמר רבינא כעין תורא שרי". ופירש רש"י "מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב, דאכיל ליה מיד בבת אחת, ולא משהי ליה דלינשי שנילוש בחלב". והרשב"א כתב "ואם שינה בצורת הפת ועשה כעכין קטנים כעין השור מותרת, שהרואה יודע שלא שינו צורתו אלא להיכר בעלמא, וישאל ויאמרו לו". וכ"כ בשו"ע (שם) "אם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת, או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר, מותר".

3 כתב הפמ"ג (שם) "מה הוא דבר מועט, בשו"ע משמע כדי אכילה בבת אחת. אמנם בתורת חטאת כל ליומא הוה דבר מועט וכו' כל שאוכל ביום ולא ישאר למחרתו, לא ישכח".

4 דרכי תשובה (שם ס"ק לג) בשם שו"ת נפש חיה.

5 לכאורה נראה שאסור ללוש בחלב פת מועטת, ולהקפיאה כדי להשתמש בה לאחר זמן, אף שיאכלנה בפעם אחת, דסוף כל סוף עלול לשכוח.

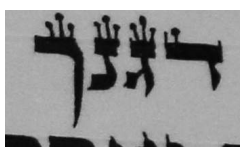
6 חוות דעת (שם סקי"ו).

7 שו"ת אבן ישראל (ח"ט סימן סז) וז"ל מה ששאל מה מהני שכותבין או מדפיסין על העוגות שהן חלביות, הרי כבר נאסרו מעיקרא, ואיך יותרו אח"כ כמו שכתב החוו"ד וכו'. הנה שאלתו תמוה קצת, ולמה לא הוקשה על מה שהותר בחתיכה קטנה, הא האיסור על הלישה, כמו שאמרו אין לשין, וא"כ מה מועיל חתיכות קטנות הא כרב נאסרו בשעת לישה. וע"כ אם כוונתו לכתחלה לאפות חתיכות קטנות שפיר דמי ומעיקרא לא נאסר, וכל כוונת החוו"ד אם עתה יתקן ויעשה חתיכות קטנות, משא"כ בכוונתו בשעת לישה לעשות כן, וה"נ אם כוונתו להדביק מדבקות על העוגות שהן חלביות מהני". ועי"ש שמיירי מעוגות חלביות דיש צד שאין בזה כל האיסור כיון שהם מתוקות לא אוכלים אותו עם בשר, ולכן גם מדבקות לא צריך, וכש"כ עתה שמדביקין מדבקות מהני. אבל אין ראיה משם שבאופן שצריך היכר כגון בפת שיהני היכר של מדבקות לבד.

מכתלי הלשכה

אותיות ה' ו' שלֹ שֹם הוי"ה נֹגעֹים להדדי, מותר להפרידֹ הנגיעה. ואינו עובר על איסור מחיקת מקצת השם, מכיון דהשם פסול, ובזה המחיקה הרי הוא מתקן שם השם, ובעצם המחיקה נעשית התיקון. כן איתא להדיא בקסת הסופר (סימן יב סעיף טז). אמנם לפי הנוב"י וכן פסק המשנה ברורה, מותר להפריד הנגיעה רק אם נעשית הנגיעה בשעת כתיבה, דאז לכו"ע פסול לפני הגרירה, אבל אם נעשית הנגיעה לאחר הכתיבה אסור להפריד, כיון שיש אומרים דכשר גם לפני התיקון, ולכן אסור למחקו. מ"מ באופן שלא יודעים מתי נעשית הנגיעה הוה ספק ספיקא, ומותר לגררו אפילו לפי המשנה ברורה.

אות ך' בצדֹ ימין במקום עגֹולה, הרי הוא בזוית קהה בשיפועֹ. כשֹר. אף שלכתחילה צריכה להיות עגולה ממש, מ"מ זוית קהה בשיפוע נחשב לעגול.

אות ך' שישׁ בהֹ נקודה. כשֹר. ואינה נעשית לאות ה"א, כיון שאין הנקודה במקומה של נקודת הה"א. ועוד כיון שהנקודה קטנה ביותר, אפילו אם היתה במקומה של נקודת הה"א כשר, ואע"ג שלהרא"ש גם נקודה כל שהוא הרי היא ה"א, מ"מ לכ"ש נמי יש שיעור מסויים.

לשכת הסתם כהלכתה
רזוזוב ראדומין 8 ב"ב | 0548562976

◆ משנה א' ◆

בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים, וליתן שכר טוב לצדיקים.

יתבאר בהקדם מה שמצינו במדרש (ב"ר פ"ג פ"ט) ובזוה"ק (תולדות דף קמד.) קוב"ה מיסתכל באורייתא וברא עלמא. וזה י"ל הכוונה בתרגום ירושלמי (בראשית ג ט) בתוכמת ברא ה', פי' בתכמת התורה ברא ה' שמים וארץ.

ויש לתת טעם לשבח למה היתה בריאת העולם על ידי התורה, דהנה הלשם להיותו נברא עפר מן האדמה הוא כדוך בגשמיות, וטבעו להיות נמשך אחר תאות הגופני ופיתויי היצר, אמנם כיון שבריאת העולם היתה על ידי התורה, ממילא כל הנמצא בשמים ובארץ לף מוקי הטבע והיצר הרע הכל משועבדים אל התורה, ועל ידי זה התורה הוא תבלין נגד היצר הרע (קידושין ל.), והמאור שבה מזירהו למוטב, שעל ידי שהלשם עוסק בתורה הכל משועבד אליו, ויכול להכניע כח הגשמי ולהתגבר נגד היצר הרע.

ועפי"ז יש לבאר מה שנברא העולם בעשרה מאמרות, לפיטע זוה"ק (ויקרא דף יב.) עשרה מאמרות למעשה בראשית מכוונים נגד עשרת הדברות בתתן תורה. וכתב רש"ל (שמות כד יב) שכל מצות התורה נכללו בעשרת הדברות. ולכן היתה בריאת העולם בעשרה מאמרות, להורות שבריאת העולם היתה על ידי התורה שהיא נכללת בעשרת הדברות, וכתה התורה יוכל הלשם להתגבר על טבע הבריאה ולכבוש את היצר הרע.

וזה יתבאר דברי המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות, כלומר מאי רבותא יש בזה שיש עשרה מאמרות, והתירוץ שבעשרה מאמרות הן מכוונים נגד עשרת הדברות להורות שהבריאה משועבדת אל התורה, וזה שאמר אלא להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים, פי' מאחר שהבריאה היא משועבדת אל התורה, על כן בכח התורה יכול להתגבר על פגעי הזמן ונסיונות היצר הרע, ולכן יש עוזר להפרע מן הרשעים שלא עשקו בתורה והלכו אחר שרירות לבם, ושכר טוב לצדיקים שעשקו בתורה והכניעו את יצרם.

◆

עוד י"ל על פי מה לפיטע במדרש (שמו"ר פכ"ג פ"ו) בשעת קריעת יש סוף סירב היה להקרע מפני משה, ואמר לו מפניך אני נקרע, אני גדול ממך, שאני נברתי בשליבי ואת נברתת בשבי.

וכתב ג"ז זללה"ה בעני חיים (פ' יתרו) בביאור טענת היה, כי היה עם משה שניהם מצווים ועומדים לעשות רצון ה', וכיון שהיה בטוח ביוש השליבי הוא קודם, לפיטי חולמא הלי מצווה מהלי מצווה, לך בחמת משה גדול ממנו, כי הלשם הוא בעל בחירה, מה שאין כן היה עושה הכל בהכרח מלך הטבע, וזה אינו משובח כל כך (כמבואר במהרש"ג חולין ז.), ולכן לבסוף נקרע היה לפני משה, עכ"ד.

ועל פי זה י"ל מאמר המדרש (ויק"ר פי"ד פ"ט) אם זכה לשם, אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך. ולכאורה תמוה היך יתחנה המציאות לפי כשרון המעשה. אך לפי האמור יבואר היטב, שאם זכה לשם והולך בדרך הישר ובוחר בטוב, אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, כלומר שהוא מוקדם במעלה ומשוב יותר מכל הברואים, והם נלחים מפניו ונכנעים אליו כמו שמצינו בים סוף שנלחם מפני משה וישראל, היות שכל הברואים הם מוכרחים בטבעם לעשות רצון קונם, וזה אין להם שום משיבות כי ההכרח לא יגונה ולא ישובח, ואם לאו שיצו בוחר בטוב, אומרים לו יתוש קדמך, היינו שהיתוש משוב יותר ממך, הן מלד מציאותו שהוא נברא קודם לשלם, והן מלד מעשיו, שהיתוש משלים מלכית בריאתו שעשה רצון קונו, והשלם הזה לא השלים מלכית יצירתו, שלא בחר בטוב.

וזהו ביאור מאמר המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול

להבריות, כלומר למה מפורש דבר זה בתורה כל סדר הבריאה מי שברא במקדם ומי במאוחר, תלוי להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים, והיינו מאחר שהודיענו בתורה שהעולם נברא בהתרוצה לכל מעשי ברשעית, על כרחך שהתחילה חפצית הוא, לפי לו כן מה יתרון ומשיבות יש לו לאדם על שאר הנבראים, וכיון שהתחילה חפצית הוא, לכן יש עוצם להפרע מן הרשעים ושכר טוב לצדיקים.

◆

באופן אחר י״ל על פי מה דלעיל בסמ׳ רפ״ח השנה (דף נב.) עשרה מאמרות נתן ברוך השולם, ופריך ויאמר דברשעית תשעה הוו, ומשני ברשעית נמי מאמר הוא, דכתיב (תהלים לג ו) בדבר ה׳ שמים נעשו. וכתבו המפרשים (מזה״ק פ״ג ס״ד) ללכך לא נכתב בה לשון ממירה בפירוש, משום שהיה רק במחשבה, עכ״ד. ולכאורה היינו מובן אם לא נעשה שום פעולה במאמר ברשעית, למה נחשב למאמר שנברא בה העולם.

אך ביאור הענין על פי מה שכתב בתוכב יחזקאל (בליקוטים) שהכנה לעשיית המצוה חשוב לפני ה׳ כמעשה המצוה בעצמה, כי על ידי ההכנה, יוצלם מיוחד המצוה, עכ״ד. והנה כתב הרמב״ן הקדוש (ר״פ ברשעים) תיבת ברשעית רומז על תומר היולי, הוא כח הגין הממציא שאר נבראים, שזה נברא תחילה, וממנו נברא שמים וארץ וכל צבאם, עי״ש. נמצא שבמאמר ברשעית נעשה ההכנה אל תשעה מאמרות, דהיינו כל סדר בריאת העולם יש מגין, ולכן נחשב ברשעית למאמר שזה נברא העולם, כי ההכנה נחשב כגוף המעשה.

ועל פי זה יתבארו דברי המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, והגם שלא נכתב רק תשעה מאמרות, ברשעית נמי מאמר הוא כי זה היה ההכנה אל שאר המאמרות, וההכנה נחשב כגוף המעשה, ופריך ומה תלמוד לומר, פי׳ למה צריך לחשוב עשרה מאמרות וברשעית נמי נחשב למאמר, והלא במאמ״ר אחד יכול להבראות, פי׳ במאמר מפורש, ולמה חושב ברשעית למאמר הרי לא היה בו שום פעולה במעשה רק במחשבה, ומשיב שלא ניתן שכר טוב לצדיקים, כלומר שמטעם זה תושבין ברשעית למאמר מחמת שבמחשבה זו נברא כח הממציא כל הבריאה, וממנו נלמד שההכנה נחשב כגוף המעשה, וממילא יש שכר לצדיקים על ההכנה למצוה כמו על גוף מעשה המצוה.

◆ משנה ב׳ ◆

עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו כו׳, עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו.

יש לומר בביאור הדבר דנקט דורות אלו דוקא, אם להודיע כמה ארך אפים, הלא עיניו רואות בכל הדורות מעשים רעים שהעשה משחקת להם.

וי״ל על פי מה דלעיל בסמ׳ ברכות (דף ז.) נקט משה מלפני הקב״ה (שמות לג יג) הודיעני נא את דרכיך, אמר לפניו רבונו של עולם, מפני מה יש לצדיק וטוב לו ויש לצדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו, אמר לו משה, לצדיק וטוב לו, לצדיק בן לצדיק, לצדיק ורע לו, לצדיק בן רשע, רשע וטוב לו, רשע בן לצדיק, רשע ורע לו, רשע בן רשע.

ופי׳ מהריז״ל (משנת חסידים מס׳ גלגול הנשמות פ״ב) הכוונה על הנשמות הבאים בגלגול, כי המגולגל נקרא בן להחשון, וזה שאמר לצדיק ורע לו לצדיק בן רשע, היינו לפ״ז שהוא עתה לצדיק, הוא נענש בגלגול זה על מה שעבר בגלגול אחר, רשע וטוב לו רשע בן לצדיק, לפ״ז שהוא עתה לצדיק, הוא נענש בגלגול זה על שהיה רשע בגלגול אחר ועתה הוא בן לצדיק, היינו לפ״ז שהוא עתה לצדיק, יש לו שכר טוב על המצות שעשה בגלגול אחר ועל זה היה לצדיק, עכ״ד.

ממנו דורות הרשעות מבריאת העולם עד אברהם אבינו היו רשעים גמורים ולא היו גלגולים מצדיקים, כמו שכתב ק״ז זללה״ה בישמח משה (פ׳ וירא) שאלני מורי הצדיק וקדוש מהרי״י מלובלין זללה״ה, מפי טעמא לא נזכר בתורה הקדושה בפעודת המלאכים דגים, והשבתי לפי שעיקר הפעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, ושמעתי בכתבי האר״י (כנפי יונה ח״ב סימן ק״ד) דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו וודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, ואז בימי אברהם לא היה רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה, וקלסיה מאד, עכל״ק.

ובזה יובן דברי המשנה, די״ל כי מה שאנו רואים בדורות המאוחרים מעשים רעים שהעשה משחקת להם, זה אינו מוכיח בעליל על מדת ארך אפים ית״ש, דייתכן שהם היו בגלגול הקודם לצדיקים ועל זה יעמוד להם שכר בדור הזה, מה שאין כן דורות הראשונים

מצדם ועד גם ומגם ועד לאברהם שכולם היו מכעיסין ובאין והיו רשעים גמורים, זה ודאי הוא להודיע כמה ארך אפיים ית"ש.

◆

שכל הדורות היו מכעיסין לפניו. (כך הגירסא בדבינו יונה ובמדרש שמואל).

יתבאר על פי מה שכתב המהרי"ט בצפנת פענח (פ' יתרו) לפרש הפסוק לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, על פי מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' עכו"ם ה"ג) כי דור אנוש שעבדו חמה ולבנה טעו ואמרו שרואי לחלוק כבוד על צבאי השמים, כי כבודן כבודו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שעבד מלך מלך. וטעו בדמיונם, דהנה קי"ל (בבא בתרא קיט:) אין מולקין כבוד לתלמיד ולעבד במקום הרב, והשי"ת מלא כל הארץ כבודו, ולא נשאר מקום פנוי ממנו ח"ו לחלוק עם כבוד לעבדיו, וזהו פירוש הכתוב לא יהיה לך אלהים אחרים, ושמע תאמר מגדולת עבד ניכר גדולת רבו, לזה אמר על פני', כלומר בפני ובמקומי אין לך לחלוק כבוד לשום אחד ממשרתי, והוא יתברך מלא כל הארץ, לפיכך אין לך שום מקום לעבוד אפס זולתי, עכ"ד.

וזה ירוקדק בשומרו שכל הדורות היו מכעיסין לפני"ו, כי דורות אלו הכעיסו בענין זה שהיו עובדי כוכבים ומלקו כבוד לעבדי השמים על פניו של הקב"ה, ואין מולקין כבוד לעבד בפני רבו.

◆

עוד י"ל הכוונה על פי מה שפירשו (אור החיים הקדוש פ' וירא) את הכתוב (בראשית יח כא) ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו וגו', כי המוטל לה' אם נעריך עושנו כפי גדולת השל יתברך המצווה שלא יעשה כך וכך, לא יהא קץ ותכלית לעושנו, ולזה כדי להקל העונש, השי"ת כביכול כאילו מוריד ערך גדולתו כאילו שכינתו למטה בארץ, וכפי חותה הירידה מענים את האדם, ולזה אמר הנה כי מטותם כבדה מאד כפי תומר העבירה עצמה, ארדה נא, שלא להחשיב גדולתו כפי מה שהיא בשמים, ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, אם היה בו שיעור לכלותם גם כי לא יחשב עמהם לפי ערך גדולתו, יגזור עליהם כליה, עכ"ד.

וזהו שכל הדורות היו מכעיסין לפני"ו, שזה מורה על רוב מדת טובו שהוא ארך אפיים, שהרי לפניו ית"ש למעלה בשמי מעל גלוי משקל מטותם הרבה הרבה יותר ממה שהיה ניכר מטותם למטה בעולם הזה, ומכל מקום התריך אפו והמתין להם עשרה דורות.

◆ משנה ד' ◆

עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועל הים.

יש לבקש על המשנה לשיל דלמני עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם. בהקדם מה דלית במדרש (שוחר טוב מזמור קיט) הובא ברש"י (פ' וירא) שהתפלל הקב"ה באברהם, כשאמרתי לו (בראשית כב ב) קח נא את בנך וכו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב תמוה תאמרת לי (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו אתה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק מהרו למלותי, ע"כ.

ובכתב על זה מ"ו זללה"ה בישמח משה (פ' וירא) שזהו זכות גדול לאברהם שלא הרהר כלל אחר הקב"ה ולא הקשה כלום, ועל זה הקב"ה משלם לו מדה כנגד מדה, שבשעה שאין לישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו תתנהג עם בניו להטיב להם ולא להקשות עליהם כלל, עכ"ד.

◆ משנה ה' ◆

לא הפילה אשה מריח בשר הקודש.

י"ל בדרך רמז, על פי מה שכתב מ"ז זללה"ה בייטב לב (פ' במדבר) לפרש מה שאנו מתפללים (בי"ר לאחר תהלים) ומעוברות של עמך בית ישראל תפילם שלא תפלנה ולדותיהן, להבה ליתא במדרש (ב"ר פ"ל ס"ו) מולדותיהן של נדיקים מנות ומעשים טובים. וענין העיבור הוא בכח, והלידה הוא היציאה מכח אל הפועל, וכמו כן כל אדם מישראל רוצה לעבוד את בוראו יתברך, אבל הוא רק בבחינת עיבור, והעיקר להוציא מהכח אל הפועל בעת שיגיע מעשה לידו, לכל יעלהו הנסב והשלג ולא סוס מניעה ועכבה, וזהו בחינת לידה. ולזה אנו מתפללים ומעוברות של עמך בית ישראל תפילם שלא תפלנה ולדותיהן, הם פרי מחשבותיהם הטובות של כל בני ישראל, שלא יצאו לפועל, כי אם יולידו ויצמיחו ויעשו פרי תנובה, עכ"ד.

והנה כתבו בתוס' בסוכ' בצע בתרע (דף כט. ד"ה כי) כי מציון תצא תורה (ישעיה ב ג), לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, עכ"ד.

ובזה יש לומר לפ' הפילה אע"פ מריח בשר הקודש, הכוונה על כנסת ישראל בחינת אשה לבעלה דא קוב"ה, שלא הפילו את מחשבותיהם הטובות שקבלו על עצמם מריח בשר הקודש, כאשר רצו כהנים בעבודתם, אלא הוציאו רצונם מכח אל הפועל, לעבדו ית"ש בשמח ובלבב שלם.

◆

ולא נראה זבוב בבית המטבחים.

י"פ בהקדם מה שכתב מ"ז זללה"ה בישמח משה (פ' ויקרא) לבאר ענין הקרבנות, כדי שהמוטע יפיס אל לבו מה זה שבשיל שהטאתי יאכל תמורתי הבעל חי וישרף על גב חמס בכפו, והתירוץ לזה כי כן רצוי שיתעבד הפחות להנכבד, ואם יעלה זאת על לבו אז יתעורר ללמוד קל וחומר, ומה אמי לנגד האדם שלא ברצון ולא גמלו כל טוב יאבד מן העולם עבורו, על אחת כמה וכמה לנגד מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהאדם כנגדו הוא כאפס וכאין, ועוד שגמלני כל טוב ברחמי וזנני ופרנסני, ובכל עת ובכל רגע משגיח עלי ונותן לי שפע חיים, בודאי רצוי שיתעבד האדם הפחות לשמו הנכבד, עכ"ד.

והנה אימא בגמרא (סנהדרין לח.) מפני מה עברת האדם בערב שבת, שאם מזוח דעתו עליו לומר לו יתוש קדמך במעשה ברחשת.

ולפי זה י"ל הכוונה בלומרו, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, פי' שלא היה ניכר להזכיר את הזבוב לומר לבני אדם יתוש קדמך כדי שיאחזו עונה ובשפלות, כי בבית המטבחים למדו מהקרבת הקרבנות מוסר השכל שיתעבד הפחות לנכבד, וזה השפיע בלבם רוח טהרה של ענוה ושפלות הרוח.

◆

ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה.

י"ל על פי מה שפירש בעבודת ישראל (פ' משפטים) הכתוב וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות, כי כתבו (סידור הר"ש בסדר הלימוד) בשם הרמ"ק שקיבל מפי מליהו הנביא ז"ט, עלה לבטל מחשבה זרה, לומר פסוק (ויקרא ו ו) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. וזהו הרמז בכתוב, וכי יזיד איש, הוא היצר הרע, על רעהו, הוא היצר טוב, שהם יחדיו בלבו של אדם, להרגו בערמה, בחשבת ערמומית וכוזבת, אז מעם מזבחי תקחנו למות, דהיינו שהסגולה לזה הוא לומר הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח, כי בזה יוכל האדם לנצח את יצרו הבא להכשילו, עכ"ד.

וכבן י"ל שבא התנא לפרש שעלה זו שייך לכל בני אדם, וזהו ולא כיבו גשמי"ם אש של עצי המערכה, רמז שהגשמיות של האדם לא כיבו סגולה זו של אמירת הפסוק של האש של עצי המערכה, כי כל אחד בחיזה מצד שהוא, גם אם הוא שקוע לאחר בחטאות הגשמי, יש לו עצה לבטל מחשבות זרות על ידי אמירת פסוק זה.

◆

ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה.

י"ל על פי מה שכתב מ"ז זללה"ה בישמח משה (בפתיחת הספר) לפרש המדרש (ויק"ר פ"א ס"ג) מביא קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנן של נשיאים, כי בחמת אין לך אדם בישראל שאין לו עצה שמושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, אלא שאין חסידות כחסידות בחמילתו, ואחר שעה נתקרר וחוזר לקדמותו, אבל הבני עליה אלא כל שעה ושעה כרחשונה, שכל

עם נדמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד השי"ת, והנה קרבן הנשיאים שהיתה ביום ראשון שנתחנך המשכן, גודלי היתה בהתלהבות גדולה בכל יום ויום עם המשכן, וגודלי היה מביא מאד בעיני הקב"ה, ועל זה אמר המדרש כי גם קרבן אהרן שהיה תמיד בכל יום פעמיים, היה בהתלהבות גדולה בכל יום ויום, והיה מביא לפני השי"ת בקרבן נשיאים, שכך דרך בני עליה כל שעה ושעה מצלח כשעה ראשונה, עכ"ד.

והנה עבודת עני המערכה היתה עבודה הראשונה דבר יום ביומו, ועל זה מפרש המשנה ולא כבו הגשמי"ם, היינו לד הגשמי שבנפש האדם לא כיבה גם התלהבות של שעת סידור עני המערכה, כי הכהנים הקדושים נתקדשו בקדושתו של אהרן ועשו עבודה תמה בהתלהבות מלאה בכל יום ויום כפי שהיתה בפעם הראשונה, וכיון שמחילת העבודה בכל יום היתה בהתלהבות, הכל בתר ריבוי גריר.

◆

עומדים צפופים ומשתחוים רווחים.

יתפרש על פי מה שכתב ק"ז בעל התניא זללה"ה בסידורו (שער התפילה) במה שנהו אומרים בתפילת מוסף דיו"ט, ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך, והלבר פלוי דבשלמא לעלות ולראות אין אנו יכולים, אבל להשתחוות מדוע לא נוכל גם עכשיו והלא מלוי כל הארץ כבודו, אך יש השתחוואה חיצונית, ויש השתחוואה פנימית דהיינו ביטול והכנעת הנפש לגמרי, וזה כי אפשר רק בבית המקדש על ידי גילוי שכינתו אשר שם, וזהו הכוונה ואין אנו יכולים להשתחוות לפניך דייקא המוקר כליות ולב, דהיינו השתחוואה פנימית, עכ"ד.

ועל דרך זה י"ל המכוון עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, פי' הגם שהיו עומדים צפופים וזה גורם למעוט הלב והדעת, מכל מקום היו משתחוים רווחים פי' ברוחב הלב והכנעת הנפש לגמרי, כי מגודל קדושת המקום זכו להשתחוואה פנימית בביטול גמור לפני ה'.

◆

עוד י"ל דהנה כשעלו בני ישראל לעלות וראות בבית המקדש, היו משבחין את שם ה' על כל החסד שגמל לבני אדם, כמו שנאמר בפסוקי תהלים (קטז יג) מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי וגו' לך אזבח זבח תודה וגו' בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים. וידוע כי בני ישראל מחמת גודל לאומתם הי', הם מקדימים להודות לשמו יתברך, הן על כל החסד אשר עשה עמנו, והן על אשר עתיד לעשות עמנו ועם כל בריותיו, וכמו שכתב בשבט מישראל (תהלים לה ג) לפרש הפסוק נקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו, כי בעלי התמונה כאשר מובטחים על הניסים העתידים, ימינו הי' וישירו תהלתו קודם בואם, וזהו נקדמ"ה פניו בתודה, פי' נקדים לומנו לומר לפניו שירה תדשה בעבור עצ הנס, ונהיה בזה מגדילים התמונה, עכ"ד.

וזה שאמר עומדין לפופין ומשתחוין רווחים, פי' דגם בעידן עקתא כשהיו עומדין לפופין והיה להם מיי לער ולוחק, היו משתחוין רווחים, בשבח והודאה לה' על עם העתיד, שהיתה לאומתם שלימה הי', ועוד טרם הישועה הקדימו לומר שירה על הישועה העתיד לבא.

◆

ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים.

י"ל בטעם הדבר, על פי מה שכתב ע"ז זללה"ה בייטב לב (פ' מקץ) על מה שאמרו חז"ל (בייטין נז.) בטעם שנקרע ארץ ישראל ארץ הבאי (דניאל יא מא), מה בבי אין עורו מחזיק את בשרו, כך ארץ ישראל בשעה לה וגמדא לה. כי המוס מעיד על זה, כי ארץ ישראל היתה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, ועתה בעוונותינו הרבים במורבנה אינה רק מעט מזעיר לארכה ולרחבה, והטעם מבואר במפרשים כי בזמן שעסקו ישראל בתורה שבעל פה ובדרשו על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, והוסיפו גזירות ותקנות גדלים וסייגים למשמרת התורה, התורה נתגדל ונתרחב והולך ותרוכה מארץ מדה, ובזכות זה גם ארץ ישראל מתרחב והולך, ובשביל שעזבו תורה שבעל פה, גם הארץ גמדא לה, עכ"ד.

ובזה יתבאר תומרו ולא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, כי בבר נאמר (ישעיה ב ג) כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, שפה היו יושבין הסנהדרין, ובכל עת שמרבו תוכלסי ישראל אשר עלו לעלות ולראות בבית ה', היו מוסיפין ביותר לקבל לקח מפי הסנהדרין בדיבוק תבריס ופלפול התלמידים, ונתרחב תורה שבעל פה, ועל כן היתה התלמה מתרחבת והולכת, וזהו ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים, כי כל אדם שצץ לירושלים היה עוסק שם בתורה שבעל פה, ועל ידי זה מתרחב הארץ יותר, וממילא היה לו מקום ללין.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ה אייר

הגה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים זי"ע הי"ד

וזרח השמש

הגה"ק ר' זלמן לייב נולד בשנת תרע"ב בעיר סיגעט לאביו מרן ה"עצי חיים" זי"ע ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ברכה סימא בת הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע בנו של מרן הק' מצאנז זי"ע ונקרא על שם זקינו הק' מרן ה"יטב לב" זי"ע.

בשחר טל ילדותו כבר הי' ניכר עליו כי לגדולות נוצר, ושמו הטוב הלך לפניו ליניק וחכים טובא, ולבעל כשרון נפלא באופן יוצא מן הכלל, ובהיותו עלם צעיר שלח אביו ללמוד אל הגאון ר' חיים הלוי הילללער זצ"ל אשר היה ממקורבי ותלמידי העצי חיים, וסיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שר' חיים היה בא לעורר אותם בכל יום לפנות בוקר כדי ללמוד לפני התפילה, והיה מנהגו שבכל יום עמד אצל מיטתם ואמר "ברכת התורה", ואח"כ התחיל לשור את שיר האבן עזרא "אודה לקל ברן יחד כוכבי בוקר".

כן סיפר רבינו שאחרי הלימוד הי' אביו בוחנם על כל החומר, והי' מנהגו שהי' צריכים לומר העברי מתוך הספר בפנים, ואח"כ ציוה לסגור הגמרא ושאל אותם בל"ק: "וואס שטייט דא", ואמר: "פון אינעווייניג דארף מען קענען אלעס, ווי מען מישט אויף, לערנען אינעווייניג איז נאר צו ווייסן וועלכע דף עס איז, אבער אויב מען האט שוין געלערנט דארף מען שוין קענען אויסנווייניג".

לאחמ"כ בימי בחרותו למד בישיבת אביו הק' בסיגעט, וככה נתעלה מעלה מעלה על ברכי אביו, ובסוף ימי אביו למד עם אביו הק' בכל יום שיעורים תמידים כסדרן, וגם רבינו בעל ברך משה ז"ל למד עמהם.

עיר סיגעט ונסע עם ארון דרך מסילות הברזל ובכל תחנה המתינו אלפי אנשים ועלו על הרכבת ונכנסו מהחלונות ועמדו על הגג, ונפתחו הגבולות ולא דקדקו עם הניירות כי גדול הי' שמו גם בין הגויים, ואלפים ובראשם רבני וגדולי המדינות באו מכל קצוות לסיגעט להלוי', ראשון המספידים הי' בנו בכורו ר' זלמן לייב אשר בכה בדמעות שליש ואמר רשב"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים הללו לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, ע"כ גם אנו צריכין לומר עליו ג' דברים הללו, פס"ח, אבי הק' ה' פה–סח בתורה ועבודה כל היום וכל הלילה, מצ"ה, מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שלא הספיק בציקם להחמיץ, היינו שנשארנו כולנו באמצע העבודה בלי השלמה ובלי גמר, ולכן "מרור" לכולנו, ולאחמ"כ הספידו רביה"ק זי"ע בבכי תמרורים ואחריו הספידוהו גדולי הדור ומפני קדושת השבת הפסיקו באמצע והמשיכו ביום ראשון.

ימי ההילולא

כ"ד אייר

- רבי יהושע העשיל צורף מקראקא (אבי המקובלים) - ת"פ
- רבי אליעזר צבי מקאמארנא ב"ר יצחק אייזיק יהודה יחיאל (דמשק אליעזר) - תרנ"ח
- רבי משה פנחס טרונק אב"ד קוטנא ב"ר ישראל יהושע - תרע"ב

כ"ה אייר

- רבי שאול הלוי אב"ד האג ב"ר יצחק - תקמ"ה
- רבי ישעי' מדינאוויץ (תלמיד המגיד) - תקנ"ד
- רבי יעקב מליסא ב"ר יעקב משה (חוות דעת) - תקצ"ב
- רבי חיים מקאסוב ב"ר מנחם מענדל - תרי"ד
- רבי יהושע אשר מפאריסוב ב"ר יעקב יצחק מפאשיסחא - תרכ"ב
- רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים אב"ד סיגעט ב"ר חיים צבי - תש"ד

כ"ו אייר

- רבינו סעדיה גאון ב"ר יוסף ד"א תש"ב
- רבי משה חיים לוצאטו ב"ר יעקב חי' (מסילת ישרים) תק"ץ
- רבי יצחק מוואלוזין ב"ר חיים תרי"א
- רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל (חנה אריאל) ב"ר מרדכי תרי"ז
- רבי שמואל אליהו מזוואלין ב"ר יחזקאל מקאזמיר תרמ"ח
- רבי לייביש מטאמאשוב ב"ר יצחק טובי מצאנז תש"ד
- רבי שלמה מזוויהל ירושלים ב"ר מרדכי תש"ה

ובא השמש

אולם לא ארכו לו ימי השלוה תחת צל אביו הק' ובשבת קודש פרשת וארא בשנת תרפ"ז נסע העצ"ח לקליינוואדיין לשבות בקרב חסידיו אשר באונגארין, ובערש"ק כשהגיע זמן תפילת מנחה, נחלה פתאום וסכנה היתה מרחפת לחייו, השמועה הלא טובה עשתה לה כנפים ובכל רחבי תבל עוררו רחמי שמים עבורו שיאריך השי"ת ימיו ושנותיו, אבל לא אכשר דרא וביום ה' שלאחריו נצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקודש, הידיעה המעציבה, התפשט בכל המדינות ואנשים נשים וטף בכו ברחובות, ובפרט בעיר קליינוואדיין ששם נפטר, והתחיל מסע הלוי' מעיר קליינוואדיין עד

על כס הרבנות

עוד קודם הלוי׳ נמט וגמרו החסידים למנות אותו למלא מקום אביו על אף גילו הצעיר שהי׳ אז בחור כבן י״ד שנים, ותיכף אחרי הלוי׳ נכנס אליו הגה״ק ר׳ שאול בראך מקאשוי זצ״ל עם פיתקא בידו, והתחיל ר׳ זלמן לייב לבכות ואמר: ״וואס וויל דער קאשוי׳ער רב פון מיר, קען איך דען זיין רב און פירן די עדה הקדושה וואס דער טאטע האט געפיהרט״, וכה בכה בדמעות שליש, ואמר לו הגה״ק מקאשוי שיעשה זאת לכבוד אבותיו, גם אמו פקדה עליו לקחתו ואמרה לו שאם צדיקים גדולי הדור מצווין כן הרי מצוה לשמוע דברי חכמים, וכשמעו זאת לא סירב עוד וקיבל הפיתקא, וכן נתן לו הגה״ק ר׳ אברהם שלום האלבערשטאם מסטראפקוב זצ״ל וקראו והאציל את ברכתו, ואחד כך נכנסו אצלו למעלה ממאה רבנים עם פתקאות, וככה נתמנה לרב ואב״ד דק״ק סיגעט.

על שבת הראשונה נשארו שם כמה מגדולי הדור כי הלוי הסתיימה בערש״ק אחרי חצות, ובליל שב״ק ערך את שולחנו בביהמ״ד הגדול כשלצידו ישב דודו מרן רביה״ק בהיותו אב״ד קראלי, ובצידו השני ישב הגה״ק מקאשוי זצ״ל, וכן הי׳ שם הגה״ק מסטראפקוב זצ״ל, והגה״ק ר׳ שלמה זלמן שהערנרייך זצ״ל אב״ד שימלוי, ועוד.

במוצאי שב״ק הלך הגה״ק משימלוי לקבל חתימות מאנשי העיר שמקבלים אותו בלב שלם מחמת שהי׳ קצת מערערים, וביום המחרת בעת שהמשיכו ההספדים (שלא נגמרו מערב שבת מפני כבוד השבת), נשא הגה״ק משימלוי עוד הפעם את הספידו ואמר אז בתוך דבריו ״והחוט המשולש לא במהרה ינתק״ שרומז על העיר סיגעט שבמקום זה שימשו ברבנות הייטב לב והקדויו״ט והעצי חיים, והמה עשו ״חוט המשולש״, וא״כ ״לא במהרה״ פי׳ לא בגלל שצריכים אב״ד במהרה, ״ינתק״ שח״ו ינתק החוט המשולש, ואז פנה אל אותן שלא רצו לקבלו ואמר: ״מיין זיידע דער קול ארי׳ האט געזאגט, אז דער צורה פון דעם יטב לב איז געווען ממש כצורת קדשו פון דעם הייליגן ישמח משה, איך בין מעיד אז די צורה פון דעם נייעם רב דער בחור זלמן לייב איז ממש ווי דער צורה פון דעם הייליגן יטב לב זי״ע״, ודבריו עשתה רושם גדול ועוד באותו יום החליטו ראשי הקהילה לקבלו עליהם בכל משרת הרבנות וסעיפיה ושגרו אליו כתב הרבנות.

ואגב ראוי לציין שבהקדמת ״עצי חיים״ כתבו שם חתניו וז״ל: ״ונאמר בזה תודה וברכה לאנשי עיר סיגוט עיר יקירא אשר קיבלו עליהם באהבה כאיש אחד בלב אחד את כבוד גיסינו הבן יקיר בחור כארזים חריף ובקי כש״ת מו״ה יקותיאל יהודה טייטלבוים שליט״א למלאות מקום אבותיו הקדושים זצלה״ה זכותם יגן עליהם ועל זרעם שיתברכו ממעון הברכות וישולם פעלם ומשכורתם שלימה עדי יבוא שילה וישוב שופטינו כבראשונה בב״א״.

מטעם היותו צעיר לימים מינו גם בי״ד מיוחד שיעזרו להרב הצעיר להנהיג את העיר, וכראב״ד שימש הגה״צ ר׳ שלמה דוב הלוי העלער זצ״ל, וכחברי הבי״ד שימשו הגה״צ ר׳ מאיר דוד טאבאק זצ״ל, והגה״צ ר׳ יקותיאל יודא גראס זצ״ל אב״ד בערבשט שהי׳ מנכדי הייטב לב זי״ע והוא גם הנהיג את הישיבה.

אחרי השבעה אמר את ה״איינצוגס דרשה״, אשר הפליא את כל שומעיו, ולימים כששאלוהו איך היה לו העוז והגבורה לשאת את דרשתו, סיפר שבלילה ההוא בכה מאוד ואמר שלא היה מורגל מעולם לומר דרשה ברבים, ובא אליו אביו בחלום הלילה ושאל לו למה הוא בוכה, ענה לו שהוא מפחד מהדרשה שהוא צריך לומר למחר, אמר לו אביו הק׳: ״קינד מיינע האב נישט קיין מורא איך וועל דיר אויסלערנען ווי אזוי מען דארף צו זאגן״, וסיים: ״זייט דעמאלטס זאג איך און איך זאג, און איך שפיר נישט אז איך זאג״, שלא היה לו אימתא דציבורא בשעת הדרשות.

עת דודי״ם – חתנא דבי נשיאה

בעת ההוא גם נתארס עם הרבנית הצדקנית מרת רחל בת דודו מרן רביה״ק זי״ע, ובאמת עוד בחיים חיותו של העצי חיים

ימי ההילולא

כ״ו אייר

- **רבי פנחס אלימלך אב״ד זבארוב ב״ר אלי׳** (נ״א ב״ר שמואל צורף) **תקפ״ט**
- **רבי אהרן ארי׳ מלעשקוביץ ב״ר יוסף יוסקא תרנ״ה**
- **רבי שלמה זלמן מקאפוסט ב״ר יהודה לייב** (מגן אבות) **תר״ס**
- **רבי אליעזר זאב מקרעטשניף ב״ר מאיר תש״ד**
- **רבי צבי הירש פריידלאנדער מליסקא ב״ר חיים** (שערי הישר) **תש״ד**

כ״ח אייר

- **שמואל הנביא בן אלקנה ב״א תתפ״ב**
- **רבי יצחק מקורביל ב״ר יוסף** (סמ״ק) **ה״א י״א**
- **רבי יוסף ב״ר דוד בן לב** (מהר״י בן לב) **ש״ו**
- **רבי משה אב״ד קראקא ב״ר יהושע** (בעל מגיני שלמה) **תמ״ח**
- **רבי יעקב ארי׳ מטריסק ב״ר אברהם תרע״ח**

כ״ט אייר

- **רבי מאיר מפרעמישלאן ב״ר ארון ארי׳ תר״י**
- **רבי נפתלי צבי הלברשטאם מגליסקא ב״ר יוסף זאב מקשאנוב**
- **רבי שמואל שלמה מראזדין ב״ר מרדכי יוסף אלעזר תש״ב**
- **רבי מנחם מענדל** (השני) **מזידיטשוב ב״ר חיים אברהם תש״ג**
- **רבי ישראל חיים ב״ר יצחק אייזיק מספינקא תש״ד**

א׳ סיון

- **רבי מאיר הורוויץ מטיקטין ב״ר שמואל שמעלקא** (מהר״ם טיקטין) **תק״ג**
- **רבי יודא צבי מרוזדול ב״ר שלמה תרמ״ו**
- **רבי משה טורם ב״ר נתן לייב מרימנוב תרנ״ד**
- **רבי יוסף אהרן ב״ר אליעזר זאב מבוטשעטש תרע״ג**
- **רבי אליעזר דוד גרינוואלד מסאטמאר ב״ר עמרם** (קרן לדוד) **תרפ״ח**
- **רבי אברהם מנחם שטיינבערג מבראדי** (מהזה אברהם) **ב״ר מאיר תרפ״ח**
- **רבי אליעזר ליפא זילבערמאן מראצפערט ב״ר משה תש״ד**

כבר נדברו בדבר קשר זה והעצ"ח שלח פעם את הרה"ח ר' בן ציון שו"ב מסטרימבא ז"ל לאורשיווא לרביה"ק זי"ע לעסוק בענין השידוך, וכמו כן בעת שהי' רביה"ק בסיגעט על יומא דהילולא של מרן הייט"ל בשנת תרפ"ה בעיר סיגעט, שלח אז העצי חיים אל רביה"ק את שני בניו ר' זלמן לייב ורבינו בעל ברך משה ז"ל לתהות על קנקנם, ואז החליטו ביניהם להשתדך, אבל מה' יצא הדבר שלא יצא הדבר מכח אל הפועל עד אחר פטירת העצ"ח, ובשעת הלוי' הכריז רביה"ק שר' זלמן לייב נעשה חתן אצלו עם בתו מרת רחל ע"ה, ומיד אחר הלוי' הלך לבית אחיו העצ"ח לאחל לגיסתו הרבנית ברכת מזל טוב ואמר לה: מזל טוב, מזל טוב, זלמן לייבעל'ע איז געווארן רב, רחל איז געווארן רעביצין".

ביום ד' פר' וישלח ט"ז כסלו שנת תר"ץ התקיימה החתונה ברוב פאר והדר בעיר קראלי ששם כיהן אז מרן רביה"ק, על הזמנת החתונה כתב רביה"ק בזה"ל: הבחור החתן החשוב הרב הגדול המפורסם כקש"ת מו"ה יקותיאל יודא נ"י, אב"ד דק"ק סיגעט יע"א, ממלא מקום אביו כבוד אחי הגדול הרב הגאוה"ק מו"ה חיים צבי זללה"ה.

גם זקינו הגה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע שלח הזמנות מיוחדות להזמין את הרבנים והאורחים להשתתף בשמחה גדולה זו, החתונה היתה גדולה במיוחד, גבולות המדינה הי' פתוחות ומכל קצוות המדינה תאו ואתכנשו חסידים ואנשי מעשה ועליהם רבנים גדולים ומפורסמים הגה"ק מנאסאד זצ"ל, הגה"צ מלאפאש זצ"ל, הגה"צ מנירבאטור זצ"ל, הגה"צ מסעקעלהיד זצ"ל, הגה"צ מטאשנאד זצ"ל, ועוד, וכל אחד הרגישו בשמחה זו כשמחתם, עד כדי כך שבכל מהלך הדרך על מסילות הברזל היו מרקדין ומטפחין ברינה ובצהלה, גם המחותן אבי הכלה מרן רביה"ק זי"ע הי' בחדוותא דרבה ותלה תקוות גדולות בזיווג זו באמרו כי סימנא מילתא הוא שהחתן נקרא ע"ש זקינו מרן הייטב לב והכלה נקרא ע"ש הרבנית הצדיקת מחברתו הטהורה של הייט"ל זי"ע.

מצד החתן הי' השושבינין זקינו מרן הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט, ובסידור קידושין כיבדו את הגה"צ ר' חיים מאיר יחיאל מריינשיוו זי"ע חתנו של הקדוו"ט, ובשבע ברכות נתכבדו הגה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע, והרבנים הגדולים האורחים, פניו הק' של רביה"ק האירו משמחה של קדושה בחתונה זו, וביותר בשעה שרקד לפני הכלה בריקודי מצוה בלבת אש שראו כלם שעבודת הקודש עליו ברקידה זו ורקד זמן ארוך, וכל העם הנמצאים בעזרה מזמרין ורוקדין, ויניעו אמות הסיפים מקול מצהלות חתנים מחופתם, גם הגה"ק מנאסויד זי"ע הי' בשמחה עלאה, ובשעות לפנות בוקר רקד ריקודי מצוה עם הכלה זמן ארוך לערך חצי שעה בדביקות נפלאה, ואח"כ רקדו ביחד רביה"ק והגה"ק מנאסויד זי"ע זמן רב, אולם באמצע רקידת הרב מנאסויד נכבו פתאום המאורות ונעשה חושך ורבים נזדעזו מזה, כאילו שזה רמז על צרה שלא תבא, ואחר זמן כאשר נפטרה הכלה נזכרו החסידים ממאורע זה.

גם סעודות השבע ברכות עברו בגילה ורינה ורבנים מערי המדינה באו לחלוק כבוד לרביה"ק ולכבודו של החתן האב"ד סיגעט, לשבת שבע ברכות הגיעו עוד חסידים וסעודת ליל שב"ק ערכו כל הרבנים ששהו בקראלי לרגל השמחה את סעודתם בפני עצמם, וגם החתן ערך את שולחנו בקרב תלמידיו וחסידיו, ואח"כ נתאספו כולם לשולחנו הטהור של רביה"ק זי"ע.

אבר"ך כמשמעו וכמדרשו

אחרי החתונה נשאר ר' זלמן לייב סמוך על שולחן חותנו רביה"ק זי"ע בעיר קראלי, ובחודש איר נסע בחזרה לעיר סיגעט לקבל עליו את עול הרבנות בפועל, ונערכה בעיר סיגעט קבלת פנים גדולה לכבודו וגם רביה"ק נסע אתו עמו לפאר את מסיבת הקבלת פנים, ור' זלמן לייב נשא אז דרשה נפלאה בביהכ"נ הגדול בעיר, מתקופה זו נשאר התשובה הידועה שכתב רביה"ק אל חתנו בענין הרכבת אילנות, וכותב לו: כבוד חתני יקירי הרב הגאון הצדיק... והיא לו נדפסה בשו"ת דברי יואל.

אבל לדאבונינו ולדאבון לב כל בית ישראל לא ארכו ימי השמחה, ובשנה שאחרי החתונה ביום ר"ח ניסן שנת תרצ"א לפ"ק נפטרה ל"ע הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה, והוטמנה בבית החיים בסיגעט באוהל של רבותינו הק' עצי התמרים זללה"ה.

בחודש אלול שנת תרצ"ג לפ"ק נשא ר' זלמן לייב בזיוו"ש את הרבנית הצדיקת מרת גיטל יהודית ע"ה בת דודו הגה"צ ר' משולם זושא יצחק האלבערשטאם ז"ל בן זקינו הרה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע, הרבנית הצדקנית עמדה לימין בעלה הגדול ועזרה לו בניהול עניני העיר, ובפרט ידוע עזרתה בעת שהתחילו הצרות במדינת אונגארין ור' זלמן לייב עסק אז רבות בהצלת נפשות עמדה היא לימין בעלה בעזר וסיוע רב, בנם הראשון נולד להם רק אחרי עבור חמש שנים מהחתונה ויקרא שמו בישראל חיים צבי ע"ש אביו הק' העצי חיים זי"ע, ואחר עבור עוד שלש שנים נולדה להם בת ויקרא שמה בישראל רחל ע"ש אמה של הרבנית מרת רחל ע"ה.

ממשיך שלשלת הזהב

כשחזר לסיגעט או אז ראו את ר' זלמן לייב כהאיש הראוי לאותו איצטלא לישב על כסא הקודש שישבו עליו אבותיו הק', ידוע היתה העיר סיגעט כעיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנשי מעשה וכמעשה אבותיו עשה בהנהגת הקהילה לשם ולתפארת ולתהילה.

כן עמד כחומה בצורה נגד הציונים והמתחדשים למיניהם שהתחילו להתפשט בימים ההם, (וכידוע מה שאמר רבינו בעל ברך משה ז"ל שמגודל הצער שהי' להעצ"ח מן הציונים נתקצרו ימיו) ונשאר ממנו מכתב נגד האגודה והיא מודפס בספר תיקון עולם ובתוך דבריו כותב וז"ל: נדרשתי לחוות דעי בענין החבורות החדשות מקרוב באו, הנה מאז ומקדם אין דעתי נוחה, והנני קורא תגר על כל המפלגות בכלל, ובכללם גם האגודה, ובכל פעם אשר עמדי לבשר צדק בקהל רב, שפתי לא אכלא מלקרוא בקול גדול באזהרה כפולה ומכופלת, אשר כל מי שיראת ה' נוגע בלבבו ישמור את עצמו מלהתחבר עם כל המפלגות בכלל, שמכל אחד מהמפלגות לא יצמח טובה לכלל ישראל.

גם מילא את מקום אביו באדמורו"ת, וחסידים ומעריצים לבית סיגעט המשיכו לבוא להתחמם לאורו ולהתברך מאתו ולהנות ממנו עצה ותושיה, ושמחה רבה שררה אצל בני העיר, ובין

אלפי חסידי ומעריצי סיגעט כשעיניהם ראו איך שהרב הצעיר ממשיך את השלשלת הזהב של אבותיו לבית סיגעט.

כמו כן הזמינו אותו שיבוא לשבות בשבתים בין החסידים בערי אונגארין, ובכל מקום בואו תאו והתכנשו חסידים ומעריצים מכל הסביבה לשמוע קול תפלתו ולשמוע לקח מפיו, בשב"ק פר' וירא שנת תרח"ץ שבת את שבתו בעיר טעמעשוואר והאריך שם בדברי תורה בענין המצב הקשה שירד על עם ישראל, ושפך קיתונות של חיזוק ואמונה בביאת המשיח, בשב"ק פר' וישלח שבת בעיר זענטא והאריך שם בדברי תורה שלא להתדמות לגויי הארץ, (דברי תורה אלו הלא הם נדפסו בספר גדולת יהושע חלק ב') גם היה מדי שנה בשנה באחד משבתות השנה בעיר נירבאטור, גם בעיר סלאטפינא שבת פעם על שב"ק וערך את תפילותיו ושולחנותיו בביהמ"ד סיגעט שבעיר, גם היה פעם בעיר מונקאטש על שבת, וסיפר הרה"ח ר' אלכסנדר דייטש ז"ל שהיה גר בעיר ברעזנא, שפע"א בא ר' זלמן לייב לשבות בעיר הומנא, אשר היה סמוך לעיר ברעזנא, ונסע ר' סנדר עם עוד כמה בחורים להסתופף בצילו, וכשנתן לו ר' זלמן לייב שלום, שאל אותו האם אביו ר' אברהם הערש שהי' מחסידי סיגעט גם בא על שבת, ועל אף שלא ראה אותו מעולם ולא הכירו מקודם.

כך הכניס את ראשו ורובו בהנהגת הישיבה (שהיתה עד אז תחת השגחת ופיקוחו של הרב יקותיאל יודא גראס ז"ל אב"ד בערבעשט) והי' לו עין פקיחא על כל תלמיד על כל ענייניו, וסיפר אחד מחשובי תלמידיו מחשובי אנ"ש פה ב"ב, שעוד חרות בלבו מה שאמר פע"א בפתיחה להתחלת הזמן בזה"ל: "איך וויים יעדער איינער ווי ער פירט זיך, איך דערקען אויפן פנים הכרת פנים ענתה בו", פחד נפל על הבחורים כשאמר זאת, ועוד סיפר הנ"ל שמפעם לפעם ערך ביקור פתע בתוך אכסניות של הבחורים ובדק בחורין ובסדקין תחת המטות ובתוך הארונות, אם ח"ו ח"ו נמצא שם ספרים חיצונים שמאוד הי' פרוץ בימים ההם, גם הקפיד שהבחורים ילכו עם "חסיד"ישע אויסקוק" עם פאות ארוכות, ופעם מן החלון בחור אחד שהולך עם הפאות תחת האזנים, ולמחרתו כשפגש אותו העיר לו על זה.

בימיו למדו בישיבה כמאה וחמישים בחורים והסדר הי' ללמוד בכל שבוע שלשה דפי גפ"ת בעיון עם הראשונים והאחרונים, גם היה סדר לימודג בשו"ע או"ח ויו"ד וחומש עם פרש"י, מישיבתו זה יצאו תלמידים הגונים בעלי הוראה ומרביצי תורה, וכמו שכותב הוא בעצמו במכתב בשנת תרצ"ב בזה"ל: "הן נודע בשערים שם ישיבתינו הרמה לשם ולתפארת, אשר יסודתה בהררי קודש מאדו"ז הרב הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, ומני אז ינהרו אליו תלמידים הגונים שנה בשנה ללמוד בישיבתינו הרמה, אשר הוא כעת תחת משמרתי והשגחתי, וכבר יצאו מפה ישיבתינו בעלי הוראה רבנים ודיינים, וכעת לומדים בישיבה מאה וחמישים תלמידים הגונים השוקדים והוגים בתורת ה', עכל"ק.

מסר נפשו עבור כלל ישראל

משך שמונה עשרה שנים ישב ר' זלמן לייב על כסא מלכותו בעיר סיגעט, אך את מנהיגתו הרמה נראתה בימי המלחמה אשר מעל שמי יהדות אירופה נראו עננים שחורים וכבדים, וגם ביים קשים אלו הנהיג את ישיבתו הרמה ואף שהדבר הי' כרוך במסירות נפש ולא היה מגיע אוכל כראוי לפיהם של תלמידי הישיבה הכניס רבם ומאורם באותן ימים קשים השגות של מסירות נפש בתלמידיו הנאמנים ולמדו מתוך העוני והדחק.

אז באותן הימים הי' הרב יהודים שגורשו לארץ אוקריינא ועלה בידם לברוח משם חזרה לאונגארין, כמובן שיהודים אלו היו באונגארין ללא רשיון ואסור הי' להם להיות שם, כמובן שהיו צריכים להחבא ולהיות בסתר, כי אחרת היו תופסים אותם ושמו אותם במאסר, מיום ליום גבר מספר הפליטים האומללים וכמה פעמים הוכרחו להחליף את מקום מחבואם כי היו הרבה מלשינים ומוסרים שרצו בכל עבר ופינה, וחייהם היו תלויים להם מנגד, ופחדו יומם ולילה ולא מצאו מנוח לכף רגלם.

בחצרו של ר' זלמן לייב היה רפת ובית מתבן ועצים שהיה פתוח תמיד, והרבה מפליטים הנודדים מצאו מקום מחסה בדיר העצים של החצר ההוא, הפליטים האומללים ישבו שם על ערימת קש ותבן והתעכבו שם עד שפנו משם למקום אחר ומקומם מילאו פליטים אחרים, ככה נמשך הדבר זמן רב ואע"פ שהדבר היה כרוך בסכנת נפשות גדולה מסר ר' זלמן לייב את נפשו עבור כלל ישראל, ולא השגיח על הכנה ונתן מקום מחסה להפליטים.

באחד הימים תפסו השוטרים כמה עוברי אורח פליטים אשר הסתובבו בעיר סיגעט, והתחילו לחקור אותם בעיניים קשים ומרים, עד שכמה מהם הודו שהם מוחבאים בחצר של ר' זלמן לייב, תיכף ומיד באו ופרצו לבית הרב מחנה גדולה של חיילים, רבי זלמן לייב הצליח להחבא ולהחמק מידם, אך אחרי כמה תחבולות הצליחו אנשי השלטון הרשע לתפוס את ר' זלמן לייב והושיבוהו במאסר.

בתחילה לא ידעו לאן הובלוהו, אבל אח"כ הצליחו כמה עסקנים גדולים להוודע שהוליכוהו בבית המאסר הנורא ב"הידאש נעמעטי", עסקנים חרוצים התחילו לעשות פעולות לשחרר את הצדיק מידי הרשעים, אבל לא עלה בידם, אז נכנס רביה"ק זי"ע בעובי הקורה וטיכס עצות איך להציל את בן אחיו הצדיק משביו, רביה"ק ציוה לפנות להרב שמואל זאנויל כהנא פראנקיל ראש לשכת הארטאדקסים, והוא יעץ לפנות אל הד"ר פערעני, הד"ר פערעני היה מושל בעיר ומחוז סיגעט עוד בימי העצ"ח, ועכשיו כבר היה איש זקן וכבר לא היה לו דעה בעניני המלוכה, בפרט בשעת המלחמה שהרשעות גבר בכל המדינה והחסידי אומות העולם היו יראים מלהביע את דעתם.

רביה"ק החליט אז לשלוח את בתו הרבנית הצדקנית מסעמיהאלי ע"ה להשתדל אצל ד"ר פערעני שידבר עם המיניסטער ד"ר קאזמא שהיה שונא יהודים והבית מאסר ב"הידאש נעמטי" היה תחת פיקודו, לא קל היתה המשימה הזאת, אבל הרבנית עשתה כמצות אביה הק' והלכה לד"ר פערעני ואמרה לו שבנו של העצ"ח אשר הד"ר פערעני עוד זכר אותו הושב במאסר ומאשימים אותו באשמת ריגול נגד המדינה, והיא ביקשה בתחנונים שהוא יתערב לטובתו וינצל את קשריו לשחררו, הד"ר פערעני נרגש מאוד מדבריה ואמר כי אין שום ספק אצלו שהאשמות הם משקר יסודם, ואכן קרא ע"י הטעלעפאן את ד"ר קאזמא ואמר לו כי הוא מכיר מקרוב את משפחת טיטלבוים, והוא יודע שהם אנשים צדיקים וישרים, וחלילה להעלות על הדעת שהם יעשו פעולות נגד המדינה, ולבסוף אמר שיוציאוהו מהמאסר והוא מקבל עליו את האחריות שהוא יעמוד לדין, ואכן דבריו

עשתה פירות והד"ר קאזמא נתן צו לשחררו, אמנם אח"כ נערך נגדו משפט קשה ונקנס בקנס של כמה מאות פענגא, העסקנים אספו את הסכום הדרוש ופדו אותו מידי הרשעים, אולם כעבור זמן קצר שוב הלשינו עליו ור' זלמן לייב הצליח להימלט על נפשו וברח דרך גנות ופרדסים יחד עם משמשו ר' נחום הערש ע"ה והגיע עד לסעליש והסתתר עצמו בבית אחד מחסידיו ר' יעקב בערקאוויטש, הרשעים שלחו להודיע למעריציו שהם מוכנים לשחררו בעד בצע כסף ובלבד שיצא ממחבואו, הוא נתן אימון לדברי "המשתדלים" שבאו עליו בערמה, והנה אך יצא יצא, תפסו אותו השוטרים הרשעים שארבו לו, והובילוהו להגעטא, שם אלצוהו לעבוד עבודת הפרך לחטוב עצים ושאר עבודות בזויות, ואף גזזו את זקנו והתעללו בו, ורק כעבור כמה חדשים אחרי שהשתדלו עבורו ופדו אותו בסכום כסף גדול שחרורוהו משם, הוא חזר לסעליש ובשובו לשם לא יצא מפתח ביתו מחמת הבושה שניטל ממנו פאר זקנו.

לפני שובו לסיגעט דרש דרשתו האחרונה לפני קהל של אלפי יהודים, ועורר את העם להיות מוכן לקדש שם שמים ולמסור את נפשם בעד קדושת שמו ית', דבריו השאירו רושם עז על אלפי שומעיו, כעבור ימים אחדים חזר לסיגעט, נטל לידו את עניני הרבנות, והכין את בני קהילתו לקראת הבאות, ביום אחד נפרצו החיילים באמצע השיעור כשלמד על תלמידיו, וביקשו את הניירות של כולם, ונתגלו על כשלושים איש שהם פליטים ואסורים להמצא שם, ואז לקחו אותם למאסר ובראשם רבם ר' זלמן לייב, וסבל שם צרות רבות והעבירו אותו מתפיסה לתפיסה וקיבל מכות אכזריות, וכשיצא מהתפיסה כבר כבשו הדייטשן ימ"ש את אונגארין והוא תיכף נכנס אל הגעטא.

על קידוש השם

בחודש אייר שנת תש"ה הובלו כל העיר סיגעט לאוישוויץ ובראשם רבם הנערץ והנקדש, וביום המר והנמהר כ"ה אייר לקחו את ר' זלמן לייב יחד עם ידידו הגאון ר' שלמה הלוי העלער ראב"ד סיגעט למחנה הארורה באושוויץ, וכשהרשע ד"ר מענגעלא ימ"ש הצביע בידו הטמאה להגאון ר' שלמה שילך לצד שמאל צד המיתה אז הלך ר' זלמן לייב אתו אע"פ שלא שלחו עדיין לאותו צד, וכששאל לו למה הוא עובר לצד זה, ענה שעם האיש שהי' דבוק בחיים חיותו רוצה להיות גם לאחר מיתתו, הנאהבים ונעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, ובזה נסתיימה תקופה הארוכה הנהדרת שבו שימשו ברבנות ק"ק סיגעט רבותה"ק עצי התמרים קרוב למאה שנים, ה' יקום לעינינו נקמת דמו השפוך.

כ"ה אייר

הגה"ק רבי יעקב לארבערבוים זי"ע
בעמח"ס "חוות דעת" "נתיבות המשפט"

ואלה תולדות יעקב

נולד בערך שנת תק"ל ואולי עוד לפני זה, לאביו ר' יעקב משה רבה של זבורוב, מגדולי היחס, נכדו של הגאון רבי נתן אשכנזי זצ"ל מחכמי ה"קלויז" בבראד בנו של הגאון בעל ה"חכם צבי" זצ"ל, ולאמו בת הגאון הנגיד הנודע בצדקתו רבי אליקים גץ מלוברטוב ז"ל, ויקרא שמו בישראל יעקב, על הקראו בשם אביו יש כמה גירסאות, אחת שנולד בשנת פטירתו של אביו ונקרא על שמו, השנית שאביו ר' יעקב משה נחלה, וראה ברוח קדשו כי יוסיפו לו שנות חיים בזכות בנו יעקב שעתיד להאיר עיני ישראל בתורתו, ומשום כך הוסיף לשמו שם בנו, ויש אגדה המספרת שבשעת בריתו של ה"חוות דעת" הי' ר' יעקב אז אחוז במחשבותיו באיזה סוגיא עמוקה ובשעה שהמברך אמר ויקרא שמו בישראל... הטה אזנו לר' יעקב אבי הבן כנהוג, התעורר ממחשבותיו וחשב ששואלים אותו של שמו, ענה יעקב, והמברך ענה אחריו יעקב..., אביו נפטר בשנת תק"ל והוא נשאר יתום, ונלקח אל בית הגאון ר' יוסף תאומים זצ"ל חתן דודו הגאון ר' צבי אשכנזי זצ"ל, ושם נתגדל על ברכי יוסף, הי' מתמיד גדול עד מאד והקדיש כל עיתותיו לה' בלימוד תורתו, וכך שאב ואסף לתוכו ש"ס ופוסקים עד שנעשה בקי מופלא וגאון גדול עד מאד.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא את בת הגביר הג"ד הערצל מסטאניסלאב זי"ל, ועבר שם לגור, ולא רצה לעשות את התורה קרדום לחפור בה, רק להנות מיגיע כפו, והתחיל לעסוק במסחר היין, ומדי פעם הי' עוזב את עסקו בידי אשתו והי' נוסע לעיר טיסמעניץ הסמוכה ליצוק מים על רבה דשם ה"ה הגה"ק ר' משולם איגרא זצ"ל, שהחזיק ישיבה שלמדו באותו זמן גדולי עולם, ונעשה מגדולי תלמידיו, והוא הי' ממושכי שבט ספר של חידושי דאורייתא של רבו, באותו זמן עת ישיבתו בסטאניסלאב התחיל לכתוב את חיבורו "חוות דעת" על ה"יורה דעה".

על כס הרבנות

לאחר ימים הפסיד את ממונו, כי בגלל אהבת תורתו לא הי' יכול לעסוק במסחר כראוי, נתן בהלוואה לסוחר יין אחד שהלה יסחור עם כספו, ויתן לו מרווחיו, לימים ראה הסוחר כי מסחרו יורד לטמיון לא רצה להפסיד את ה"חוות דעת", אמר לו שלא רוצה שיתן מעותיו על קרן הצבי והחזיר לו את כספו, ולאחר זמן הפסיד הסוחר את כל כספו כפי שראה מתחילה, ולא הי' לו לשלם את חובותיו שלוה מן אנשים, כשמוע ה"חוות דעת" את הדברים, אמר למה יגרע לווים אחרים בגללו, שרק הוא קיבל את כספו ולא שאר לווים, לקח את כספו ונתנו להסוחר שיחלק בשווה לכל הלווים, ולא נשאר לו רק מעט כסף, אז נאלץ לקבל על כורחו משרת רבנות בעיירה מאנסטשיץ, אחרי שרבו ר' משולם איגרא העניק לו "יורה יורה ידין ידין", ומשם קבלוהו לרב בעיר קאליש, את רוב ספריו כתב בשנות שבתו בקאליש, וכך עסק בהרבצת תורה וחיבור ספריו עד שנאלץ לעזוב את העיר, כי בין פרנסי קאליש היו כמה גוברין יהודאין שזכו לתורה וגדולה במקום אחד, אשר קשה הי' עליהם לקבל מרותו של רב עיר ועל כל פסקי הרב התווכחו בהלכה, ומן השמים סייעוהו וממש באותם הימים קבלוהו לרב בעיר הגדולה "ליסא" שעל שמה נקרא כל הימים, הי' זה על פי צוואתו של הגה"ק רבי טעבעלי מליסא אשר צוה לפני פטירתו כי יקבלו לרב העיר או את ר' יעקב מסטאניסלוב תלמידו של הגאון רבי משולם איגרא מטיסמניץ – ממנו ראה כמה תשובות גאוניות

בהלכה, אך אינו מכירו, או את מחברו של הספר הגאוני "חוות דעת" שהוא רב באחת העיירות בגאליציא, וגם אותו אינו מכיר (הספר "חוות דעת" הופיע בפעם הראשונה בעילם שם המחבר), אחרי פטירתו רצו לקיים את צוואת רבם, אחד חקירות ודרישות נתברר להם כי בעל התשובות ומחבר "חוות דעת" אחד הוא, והכתירוהו לרבם, בבואו לשם יסד לו בית מדרש מיוחד ללימוד "שולחן ערוך" והתמסר להרבצת ולהדפסת ספריו, וזרמו לבית מדרשו תלמידים רבים, והרבה מגדולי הדור הבאים הן גדולי החסידים והן גדולי המתנגדים לדרך החסידות נמנו על תלמידיו,

כשהתחילה הריפורמא להתפשט והגיעה גם לעיר ליסא נלחם כנגדה בחירוף נפש יחד עם כל גדולי הדור ביניהם הגאונים רבי עקיבא אייגר והגאון בעל ה"חתם סופר", זי"ע, אך הריפורמא התפשט מאד וגם הצליחו להקים קהילה משלהם בליסא, חשש שזה תשפיע חלילה על נכדיו הרבים הצעירים שהיו סמוכים על שולחנו, החליט לעזוב את ליסא, ויהי' כשמעם בני העיר כי רבם עוזב אותם, עלו אליו לחקור למה עוזב אותם, וגם הי' ביניהם אחד ממשכילי הריפורמא, ושאל למה עוזב אותנו הרבי, ענה לו, שזו שאלה ראשונה שאתה שואל אותי מאז שאני מרא דאתרא..., בשנת תקפ"ג עזב את ליסא וחזר לקאליש, עתה עם חזירתו ידעו גם בני קאליש איך לנהוג בו כבוד, ובפרט שבא עם ממון רב שחסך מכמה עסקים מוצלחים שעשה בליסא, ולא הי' זקוק יותר לחסדי עשירי קאליש, אולם לא ארכו לו שם הימים רק ארבעה שנים אחרי שהגיע לשם הלשין עליו אחד מתקיפי העיר ששנה ופירש, וה"חוות דעת" החרימו, הלך הלה והלשין עליו לפני המלכות כי הדפיס אחד מספריו בלי רשיון הצענזור, והי' צפוי לישב בבית האסורים, ברח מן העיר בדעת לעלות להתיישב בארץ ישראל, אך בדרכו התעכב ב"סטרי" (כרך בגאליציא) בה שימש אז כרב העיר הגאון רבי ענזיל צאזמיר זצ"ל תלמידו המובהק של הגאון בעל ה"קצות החושן" זצ"ל שהי' גדול בתורה, וגם ידע לדבר בכמה שפות והי' מקורב למלכות, ופעל לבטל מעליו העלילה, ובידעו את אהבתו והערכתו של רבו בעל הקצוה"ח לגאון זה, מסר לו את הרבנות, ואכן שימש שם עד ליום פטירתו, והרבה מנכדיו ובני משפחתו הגיעו לסטרי והתיישבו בעיר זו.

שר התורה

שמעו יצא לכל קצווי תבל לגאון עצום וחריף ובקי שאין כמוהו בעל שכל הישר וסברא נכונה, ועמד במשא ומתן של תורה עם גדולי וגאוני הדור שהעריכו והעריצו אותו עד מאד, הגאון הגדול על ה"ברוך טעם" זצ"ל הי' לו חיבור על הלכות נדה ורצה להדפיסו, בתוך כך ראה שלפי דעתו טעה ה"חוות דעת" בדין א', אמר, כיוון ש"שר התורה" הי' יכול לטעות בדבר זה, בוודאי שגם אני טעיתי, ולקח החיבור ושרף אותו (חמדה גנוזה), הי' אחד מגדולי המשיבים בדורו, כמו שאנו רואים בשו"ת של גאוני דור ההיא, אלא שהרבה מתשובותיו נאבדו, גאון הדור רבי עקיבא אייגר זצ"ל עמד עמו בקשרים אמיצים ביותר ששתי הקהילות ליסא ופוזא (מקום כהונתו של רע"א) היו סמוכות זו לזו והיו להן הרבה ענינים משותפים, ובגלל קרבות המקום היו שני הגאונים מבקרים איש אצל רעהו לעתים מזומנות ועוזרים אחד להשני, והרבה שו"ת של שני הגאונים הללו נאספו ונדפסו בקבץ תשובות רע"א, מתוך השו"ת שהחליפו אפשר לראות את רגש החבה והאהבה שרכשו איש לרעהו, בשעת הצורך כתב פ"א וז"ל: ... ואך לגודל נחיצות ודחיקות הענין השבתי להם אני איני יודע צד היתר ואך אדרוש במופלא ממני לכתוב להגאבד"ק ליסא ההיתר בשמו, בזה נחו דעתם... ואולם אם רצונו דמר להתיר חלילה לי להיות מתנגד, ואף אם לא יכתוב לי טעמו ונימוקו ויגזור אומר שהוא היתר לא אפקפק בזה ואפרסם כן בשם מעלת כבוד תורתו..., פ"א כתב רע"א אל חתנו ה"ה הגאון בעל החתם סופר זי"ע ...ואשר מתפלא חתני הגאון נ"י שלא כתבתי בנידון ויכוחו עם הגאב"ד ליסא נ"י, יאמין לי שאין ידוע לי כלל מענין זה ואני שידעתי בנפשי שאיני כדאי לשום ראשי בין האריות האלו לא שמתי בדברים ההם..., ולא הי' כמעט מו"מ של הלכה לא רק בגלילות פוזנא אלא גם מחוצה לה שלא פנו אל שני הגאונים הללו ואיש משניהם לא רצה לפסוק בלעדי, וכשלישי היו מזמנים עימהם את הגאון הגדול בעל "חמדת שלמה" זצ"ל אב"ד וואַרשא, שידידות גדולה שררה בין שלשתם, ואפשר לומר ששום פסק הלכה למעשה ושום דין מהחמורים ביותר, כמו דיני עגונות, לא נפסקו בפולין בימים ההם מבלי שהובאו לפני שלשת הגדולים הללו, גם הגאון בעל ה"קצות החושן" עם כי הי' קשיש ממנו נהג עמו בחיבה יתירה, ועמד עמו במשא ומתן של הלכה, וביקרו כמה פעמים אחד את השני, וגם לאחר שה"חוות דעת" השיג עליו רבות בספרו נתיבה"מ לא נפגמה ידידותם כחוט השערה, אדרבה ה"קצות" שביקש את האמת לאמיתה של תורה לא נרתע מלחבר חיבור תשובה וסתירה להשגותיו בקונטרס המיוחד "משובב נתיבה"מ", ועוד הקדים בפתיחת הקונטרס להלל ולשבח את יריבו, וכן מגלה את רחשי לבו: "ורב גיל מלאתי עוד, אחרי רואי כי אחד מאנשי שם ומעלה, גדול בתורה כאחד מגאוני זמנינו, שקד על ספרי, אזן וחקר באמריו ושם כל מעייניו בו, הוא ידידי ומכירי הרב הגאון בעל מחבר ספר נתיבה"מ... ותקטן עוד זאת בעיניו עד כי שם אל לבו לצרף דברי במצרף הבחינה, להגות ממנו כל סיג ודופי (כפי דעתו) ולירות בחיצי השגותיו על כל אשר לא נכון בעיניו", גם המעיין בגוף הקונטרס ימצא שכל תשובותיו של ה"קצות" ניתנו כדברי חכמים בנחת נשמעים.

תורת הנסתר

אם כי בצוואתו (בסעיף ט) מזהירם שלא יעסקו בחכמת הקבלה קודם שימלאו כרסם בש"ס ופוסקים, גם בתפילה מזהירם לנהוג לפי השלחן ערוך ולכוון פירוש המילות "ובכוונת הסודות עפ"י חכמת הקבלה צריך שמירה ואזהרה יתירה לבל יבא לידי קיצון בנטיעות, ואין לסמוך על לימוד חכמה זאת בזמן הזה משום אדם ובפרט מאותן שלא מלאו כרסם בש"ס ופוסקים ומתפארים בחכמה זו..., ולא שמענו מי שהי' מכיר חכמה זו לאמיתה רק אותן שהיו חריפים טובא כגון הרמב"ן והר"י ודומיהן זצ"ל..., אבל הוא עצמו הי' בקי גדול בזוהר ובספרי האריז"ל, ומצטט הרבה פעמים מהם בספרו "נחלת יעקב" על התורה, ונפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים בניהם דברי תורה בנגלה וגם בנסתר, מסופר, שפ"א עבר הרה"ק מזידיטשוב את העיר סטרי, וערך ה"חוות דעת" סעודה לכבודו של הצדיק ובני לוויתו, בשעת הסעודה דרש רצ"ה דרוש בעניני הלכה בנגלה,

ואחריו דרש ה"חוות דעת" בנסתר בזוהר ובספרי האריז"ל, הנאספים קהל החסידים חזו אשר לא דמו, וכן תמהו כי לא ראי זה כראי זה, אמר ה"חוות דעת": חז"ל אומרים בסוף מסכת סוטה 'אין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם', היינו פירושו כי יש מחלוקת המתנגדים והחסידים, המתנגדים אומרים שצדיקים אין להם חלק בתורה "גוטע יודן קענין נישט לערנען", החסידים אומרים כי גדולי התורה אין להם עסק בנסתרות, אבל כשיבוא אליהו יודע לעיני כל 'שלום רב לאוהבי תורתו' הצדיקים יש להם יד בתורה ה', וגם הרבנים גדולי התורה יש להם חלק בחכמת הנסתר, הרבי ר' בונם מפאשיסחא זי"ע אמר פ"א לחסידו הרה"ק ר' אלעזר הכהן, חתנו של ה"חוות דעת" "דע לך שחותנך הרב מליסא הגיע לחלק הסוד שבהלכה מתוך שיגע לכוין אל האמת, ונתקיים בו מאמרם של חכמי משנה 'יגעתי ומצאתי – תאמין'".

ענוותנותו

שמו הטוב הי' הולך למרחוק ובכל עיר או עיירה אשר בא לשם היו עורכים לו קבלת פנים בהמון עם, אבל לעולם ברח מפירסום ומן כבוד, וענוותנותו הי' לשם, הרבה סיפורים המאירים את אישיותו כצדיק וכפועל ישועות יסופר, ומהסיפורים רואים שנפשו סלדה מפירסום, הוא לא רצה שיחזיקו אותו לצדיק, כדי שלא יבואו אליו אנשים רבים עם בקשות לפעול ישועות ויבטלוהו מתורתו, ובכל מקום זר הי' מעלים את שמו, מסופר שפ"א נזדמן לעבור בעיר סאבטשוב, ומכיוון שלא רצה שאנשי העיר יחלקו לו כבוד, ירד מן העגלה כמה תחומי שבת לפני כניסתו לעיר והלך ברגל, בדרך פגשו בו המוני עם אשר באו מן העיר לקראתו, כי ידעו שהגאון מליסא עומד לבא העירה, האנשים לא הכירוהו וחשבוהו לסתם עובר אורח, ושאלוהו אם לא ראה עגלה עם הרב מליסא, השיב להם כי אמנם כן ראה העגלה..., האנשים המשיכו ללכת והוא בא העירה, ובחנות ראשונה רצה לקנות "טאבאק" לעשן מקטרתו, אולם האשה בעלת החנות עמדה לסגור החנות באמרה שהיא ממהרת לקראת הרב מליסא ואין לה פנאי, והוא המשיך ועבר את העיר כולה, ובהגיעו לקצה העיר השני נכנס לחנות לקנות, בעל החנות הכירוהו כי הי' לפנים מתלמידיו, ורץ להודיע בעיר, אבל ביני לביני חמק ויצא את העיר כשכל אנשי העיר רצים אחריו, פ"א נזדמן לו ללון בכפר אחד וכדרכו העלים את שמו, והבעה"ב גם כבדוהו כדרכו של כל איש, וה"חוות דעת" עסק עבודתו כמעט כל הלילה כדרכו כל לילה בתורה ועריכת תיקון חצות וכדו', הבעה"ב לא ידע מי הוא אבל שמע כי הלילה עסק בעבודת ה', הבין שהוא איש המורם, הפיל לפניו תחנוניו כי יושיע את בנו החולה, ענה לו, שאינו צדיק אלא בזכות כמה דפים גמ' שלמד בלילה מברך את החולה ברכת הדיוט שיתרפא, ונסע לדרכו, והנה להחולה הוטב וכעבור כמה ימים נרפא וקם מחליו, אז חקר ודרש הבעה"ב והכיר מי הי' אורחו, בלילה ההוא בא לליסא, לפייס את הגאון על אשר לא כבדו כראוי, השיב לו הגאון הן כבדתני יותר משאני ראוי לכך 'קטנתי מכל החסדים', וצדקותו עשתה לה כנפים ואשה אחת באה אליו בבכי כי בנה חולה מאד ברגלו, יעצה לרחוץ את הרגל באיזה עלי מרפא, היא כן עשתה, ואכן נרפא הרגל, אז באה האשה להודות לו, אולם הצדיק בקש ממנה ואף השביע אותה לבל תספר את הדבר לשום איש שבל יפורסם שהוא בעל מופת ויבטלוהו מתורתו.

חכמתו

פקוחותו, חריפותו וחידודי לשונו היו לשיחות בעולם היהודי ונמסרו מפה לפה, מסופר שפ"א כשהי' בדרך באחת מנסיעותיו הרבות בקשר עם הדפסת ספריו עמד לפוש באחד הפונדקאות, הי' זה ביום חורף קר, והנה הגיע לשם השוחט מהעיירה הסמוכה לשחוט בהמה אצל בעל הפונדק, ובדי לחמם גופו מעט הגיש בעל הפונדק לשוחט כוס חלב חם, אבל הלה ביקש דווקא כוס יי"ש, ולאחר שהריק לתוכו את הכוס הראשון ביקש עוד ועוד, לבסוף קם ולקח את סכין השחיטה ויצא לשחוט את הבהמה, אז אז ניגש אליו ה"חוות דעת" ואמר לו: כתוב ב"חד גדיא" 'ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא', ולכאורה מה חטא השוחט דשחט לתורא, הלא סוף בהמה לשחיטה, אלא חטאו הוא ששחט לאחר ארבע כוסות..., כשמע השוחט את הדברים האלה, הבין לכוונתו של ה"חוות דעת", והתחרט על מעשהו וקיבל עליו תשובה להיות מכאן ולהבא זהיר במעשיו.

בקהל חסידים

אם כי לא נמנה על כת החסידות וכמו שכותב בצוואתו "ולא תשמעו לאותם האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה", לא הי' מתנגד קיצוני ולא נהל מלחמה בחסידות, ועובדא שלקח לו לחתן חסיד מובהק ה"ה חתנו הגאון ר' אלעזר הכהן אב"ד פאלטאסק, פלאצק וסאבטשוב, בראשונה נסע עם אביו אל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, אחרי כן נעשה מחסידיו של הרבי ר' בונם, ולאחר מכן מחשובי חסידי קאצק, גם חתן חתנו זה הי' הגאון ר' דוד דוב מייזליש בעל תשובות הרד"ד, שה"חוות דעת" בחר בו בשביל נכדתו הי' מחסידי קאצק, והי' לו תלמידים גדולי חסידים, וגדולי ומאורי החסידות הי' משבחים ומקלסין והעריכו אותו מאד, גם ביקר לפעמים אצלם, וגם הם ביקרו אצלו, כמו הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, כבר הבאנו לעיל שנפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים ביניהם בדברי תורה בנגלה ובנסתר, מסופר כאשר נסע הרבי ר' בונם מפארשיסחא לקארלסבאד, עבר דרך העיר פוזנא ונפגש שם עם הגאון ר' עקיבא אייגר זי"ע, בשיחתם אמר הרבי ר' בונם: אמת, שחצי מדינת פרייסן מתקיים בזכות כבוד מעלתו, אבל טוב ומוטב הי' אילו כבוד מעלתו מתבודד בד' אמותיו כמנהג "רבי" והי' יכול אז לפעול יותר לטובת הסרים למשמעתו, בדרכו חזרה, סר הרבי ר' בונם אל ליסא ונפגש עם ה"חוות דעת", כאשר נפרד ממנו שאלהו תלמידו וחסידו ר' זושא מפלאצק שליווהו במסעו מפני מה לא אמר רבינו גם לרב מליסא כדברים שאמר לרע"א, השיבו הר"ב: "הרב מליסא הוא עצמו גמ' סנהדרין, על כן יראתי לחוות לו דעה", גם הרה"ק מקאצק זי"ע מדי דברו על הרב מליסא הי' מכנהו "דער זיסער למדן", והי' אומר עליו "כמו שפוסק הרב מליסא כאן, כן פוסקים בעולם העליון".

ובא השמש

ביום כ"ה אייר תקצ"ב עלתה נשמתו השמימה והוטמן שם בעיר "סטרי" סמוך לרעו בעל הקצוה"ח זי"ע. וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו – ע"פ צוואתו שלא יכתבו לא רב ולא גאון כי אולי

חטאתי במה שקבלתי עלי להיות רב...רק שמי ושמות הספרים שחברתי...(סעיף כז): "כתר תורה, יום וואו עש"ק כ"ה אייר תקצ"ב לפ"ק, יעלה לזכרון יללת זעקת שבר עד דור אחרון, כי יבוא קינה ונהי נשא אל לבבנו במר תילל נפשנו מאין הפוגות, כי נלקח מאתנו מורנו ורבנו יעקב בעהמח"ס "חוות דעת", "מקור חיים", "נתיבות המשפט", "תורת גיטין", "בית יעקב", "נחלת יעקב אמת ליעקב" סדור "דרך החיים", "קהילות יעקב" ושאר חבורים אשר הם עוד בכתובים, בן הגאון מוהה"ר יעקב משה זלה"ה, מעברה השני של המצבה חרות: הקבר הלז יהי' פנוי מכל צד אמה בת ששה טפחים, כי כן צוה בעהמה"ס "חוות דעת" הנטמן פה".

כ"ה אייר

הגה"ק רבי משה חיים לוצאטו זי"ע
בעל מח"ס "מסילת ישרים" ועוד

מתולדותיו

נולד בשנת תס"ז בעיר פאדאווא שבאיטליא לאביו ר' יעקב שהי' סוחר ועשיר והי' ממכובדי העיר, כבר בעודו נער התגלה כילד פלאים, וכל לימודיו שלמדו אתו הצטיין מאד, ולא רק לימודי קודש, אלא גם למודי חול אשר הי' המנהג בימים ההם באיטליא ללמוד עם הבנים עלה על חביריו, ובגלל זה הי' גם איש מלומד וידע הרבה שפות, בעודנו נער מצא עניין רב בשירה ובמליצה, ובהיותו בן שבע עשרה חיבר את ספרו הראשון "לשון לימודים" על תורת השירה והמליצה, בהסכמת הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ"ל אב"ד מנטובה חותנו של הרמח"ל לעתיד, בהיותו צעיר לימים פרש עצמו מחיי עולם הזה וישב בהתבודדות גמורה על התורה ועבודה.

ללמוד וללמד

עיקר תורתו למד אצל הג"מ רבי ישעיהו באסאן זצ"ל בעל שו"ת "לחמי תודה", מגדולי חכמי ישראל שבאיטליא בימים ההם, ממנו למד תורת הנגלה וגם ינק ממנו תורת הנסתר, ותודה לכשרנותיו הנפלאים עלה מעלות רמות בתורה, בחסידות ופרישות, בעיקר נתקבלה מאד על דעתו את תורה הקבלה וכבר בעודו צעיר לימים התעמק בחכמת הקבלה והכניס את עצמו בכל כוחו בחכמה זו, עד שבעודו רק בן י"ד שנה כבר הי' בקי בכתבי האריז"ל בע"פ, וגם חיבר אז ספרים ע"פ נסתר, ונתפרסם בצדקתו וקדושתו בחכמתו ובדעתו, ויצא שמו בכל הארץ בתור גאון וצדיק, חסיד ומקובל ומיחידי סגולה בדורו, בשנת תפ"ה עזב רבו מהר"י באסאן את עיר פאדווא ועבר לעיר ריגיו ומשא הישיבה הוטל על בחיר התלמידים ה"ה הרמח"ל, והוא רק בן י"ח שנה, וכל גדולי תלמידי רבו נכנעו לפניו, והתקבצו אליו בחורי חמד רבים להסתופף בצלו ורבים החזיר ע"ז למוטב, ואז החלה רוח ה' לפעמו ובחודש סיון בהיותו בן עשרים שנה התגלה אליו מגיד מן השמים לגלות לו רזין טמירין ומאז התגלה אליו תמיד וגלה לו רזין דאורייתא, וגם זכה לשאר גילויים של מלאכי עליון נשמות של צדיקים וכדו', ובגלל הגלויים יסד חבורה מיוחדת בישיבתו בשם "מבקשי השם" שבה התקבצו תלמידיו המופלגים שלמדם חכמת הנגלה ובעיקר חכמת הנסתר, וסידר להם תקנות נפלאות לעסוק בתורה, בקדושה ובטהרה, ובגלל החבורה הזאת יצא עליו הקצף של גדולי ישראל ובראשם הלוחם הגדול נגד כת שבתי צבי ימ"ש ה"ה רבי משה חגיז זי"ע, על שעוסק בגיל צעיר כזאת ועוד לפני חתונתו בחכמת הקבלה, אבל מצד שני עמד לצדו רבו המובהק ר' ישעיהו באסאן והגין עליו, לבסוף הוחלט ביחד עם רבו ר' ישעיהו שלא יעשה עוד יחודיים בחכמת הקבלה, ושלא יחבר עוד חיבורים ע"פ קבלה, כ"ז שהוא בחו"ל, ולא לפני שיגיע לגיל ארבעים, ואף מסר לרבו מפתח של הארון שבו הי' כתביו בקבלה, ושקטה הארץ,

האיש מקדש

בשנת תצ"ג בהיותו כבן כ"ה שנה נשא אשה, בתו של הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ"ל אב"ד מנטובה, בשנת תצ"ה עזב את ארץ איטליא, ויצא לאמשטרדם שבהולאנד, אשר שם נתקבל בכבוד גדול ואף נתמנה לראש הישיבה בהיותו בן כ"ח שנה בלבד, אבל ביקש להיות נהנה מיגיע כפיו, ופתח בית מלאכה של לטישת האבנים, ועשה הרבה חייל במלאכתו זו, ועם כל זאת עסק במלאכה זו רק כמה שעות ביום אבל בשאר שעות היום הרבץ תורה ברבים וכל חכמי העיר באו לשמוע תורה מפיו ושמו הטוב יצא למרחקים, גם עם תלמידיו שבאיטליא הי' בקשר וניהל את הישיבה משם, ושלח להם אגרות של דברי חיזוק וגם חידושי תורה וכדו',

תורת משה

למרות שנותיו המועטות עלי אדמות, חיבר הרבה ספרים יותר מארבעים ספרים נפלאים מלאים בתורה, בדעת ויראת ד', בדרכי החסידות והמוסר, ובתורה הח"ן, ממש לא כדרך הטבע, כמו שהעיד עליו הגאון רבי יצחק לאמפורנטי זצ"ל בעל "פחד יצחק" שהי' ממעריציו הגדולים וביקר הרבה אצלו ולמד ממנו תורה, "שבעיניו ראה את הרמח"ל עומד וכותב הסודות וכהרף עין הי' ממלא דף גדול במכתבו מה שאין בשר ודם יכול לעשות אם לא בסייעתא דשמיא ובדרך נס", הרבה מספריו ראו את האור העולם והרבה מהם נשארו בכת"י אשר מהם גם נאבדו, ספריו נעשו למורי דרך הדרכי היראה ונתחבבו בקרב כל בית ישראל, ויותר מכולם נתפשט ספרו "מסילת ישרים", הנחשב למדריך רוחני לכל אדם מישראל, הספר נעשה למורה דרכי החסידות וכל מדותיה, רבותינו ראשוני גדולי החסידות הפליגו על ספריו בשבח, הגה"ק רבי יעקב יוסף זי"ע אב"ד אוסטראה מח"ס "רב יבי" כתב בהסכמתו על ספרו של הרמח"ל "קל"ח פתחי חכמה" שבחים גדולים, ואמר למו"ל הספר ששמע מהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאמר על הרמח"ל "שאין דורו הי' כדאי להבין צדקתו ופרישתו", ועיין בספה"ק ישמח משה על מועדים באבקת רוכל וז"ל: קבלתי שספר "קל"ח פתחי חכמה הוא בהיר וטהור, מהרב ממעזריטש בשם המגיד ר' יוסף ממעזריטש ור' פנחס קארעצער, עכ"ל, מקובל שהרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע הי' רגיל לומר כי בהתפתחות נפשו והשתלמותו הי' מושפע בראשונה מספר "מסילת ישרים", ובדרך זה אמר הרה"ק המגיד

מקאזשניץ זי"ע שכל השגותיו שהשיג וכל מדרגותיו הי' מספר "מסילת ישרים",

על ספרו של הרמח"ל "חוקר ומקובל" באו בהסכמותיהם בין שאר המסכימים שלשה מגדולי החסידות ה"ה הרה"ק ר' מנחם מענדל מלינסק אביו של הרה"ק מראפשיץ, והגה"ק ר' שמעון אשכנזי אב"ד זעליחוב מגדולי תלמידי הרה"ק החוזה, והרה"ק מרן בעל "ישמח משה" זי"ע.

מסופר שכאשר ראה הגאון החסיד ר' אליהו מוילנא את הספר בפעם ראשונה וזה הי' כבר אחרי פטירתו של הרמח"ל, אמר שאם הי' הרמח"ל בחיים הי' הולך אליו במקלו ותרמילו מאות פרסאות, לקבל ממנו מוסר ומדות, והוא עצמו השתדל והשיג את הספר ונתן עבורה דינר זהב, שהי' סכום גדול בימיהם, ושינן את הספר מאה פעמים ואחת, ובכל פעם שהי' יוצא לדרך הי' לומד שלשה עשר פעמים פרק ב' מהספר המבאר חיוב האדם לפקח על כל מעשיו ודרכיו, גם מיסדי תנועת המוסר קבעו את הספר "מסילת ישרים" בראש לספרי המוסר, עפ"י קבלה שקבלו מרבותיהם תלמידי הגר"א שאמר כשיצא הספר "כי הופיע אור חדש על פני תבל בצאת הספר לאור וכי הוא המובחר מבין ספרי המוסר בהיותו מיוסד כולו על דברי חז"ל ואין בה אף תיבה מיותרת", וכשהביאו לפניו את הספר "אדיר במרום" פי' על האדרות בכת"י לבש בגדי יו"ט לכבודו ולשמחתו.

בשנת תשי"ט כשהי' רביה"ק זי"ע בא"י נכנס לפניו המו"ל את ספרי הרמח"ל בהוצאה מחודשת והביאם לרבינו ז"ל במתנה, רבינו עבר על כל הספרים דף אחר דף, וראו שהי' רגיל בהם מזמן ודבר לא נתחדש לו, רק על האיגרות קודש של הרמח"ל שיצא אז לאור עולם בפעם ראשונה נעצר, ועיין בהם במתינות, וביקש שיארזו לו הספר באמרכולתו, וספר זה לא ירד מעל שלחנו ימים רבים אח"כ, ובשנת תשכ"ה השתטח על קברו של הרחמ"ל והשעין את ראשו על המצבה המחודשת בדביקות נפלא. רוב ספריו חיבר בשנים המועטות שהי' של שלוה בעיר אמשטרדם,

אשכבתי' דרבי

אולם נפשו נכספה וגם כלתה לחצרות ד', ובשנת תק"ג עזב את אמשטרדם ועלה לארץ הקודש, ונתיישב בעיר עכו, ונתקבל בארץ ישראל בכבוד גדול, שם חיזק עצמו להתעמק יותר בסוד ה', וחיש מהר נתפרסם שמו לתהלה בקרב הארץ. אילו זכינו היינו מקבלים שפע רב של תורתו, אבל לא זכינו כי לאחר זמן קצר בשנת תק"ו בטרם מלאו לו ארבעים שנה ניגף במגיפה רח"ל הוא ומשפחתו, והובא למנוחות בעיר הקודש טבריי' ליד ציון של התנא האלקי רבי עקיבא,

זה לשון המכתב שכתבו רבני עיה"ק טבריי' לחוץ לארץ אודות פטירתו: בת קול יוצאת מטבריה ומכרזת ואומרת על ההרים אשא בכי ונהי, איכה ישבה בדד, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, שמעו שמים והאזיני ארץ, כי הרב הכולל המקובל האלקי רכב ישראל ופרשיו אור שהי' בישראל בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר משה חיים לוצאטו זלה"ה נפטר הוא וכל בני ביתו במגיפה לפני ה' כ"ו בחודש אייר בעיר עכו סמוך לטבריי' ויובלוהו לטבריה ונקבר אצל קבורת התנא רבי עקיבא ע"ה אשרי חלקו בעוה"ז ובעולם הבא אוי לנו כי נפלה עטרת ראשינו, לכן הזהרו לעשות הספד גדול, כי אבל כבד זה לנו, כי תורת אמת היתה בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו, לא קם בישראל עוד כמשה, ויהי רצון שבעולם הבא יהי חלקינו במחיצתו הקדושה אמן כן יהי רצון, עכ"ל.

כ"ו אייר

הגה"ק רבינו סעדיה גאון זי"ע

מתולדותיו

רבינו סעדי' גאון נולד בשנת ד"א תרנ"ב, בעיר פיום (פיתום) שבמצרים, לאביו ר' יוסף "מזרע רבי חנינא בן דוסא, מבני שלה בן יהודה" (סדה"ד, שה"ג בערכו). רס"ג הי' חי בתקופה סוערת אשר גרמה לו טלטולים ונדודים שונים, מצד אחד הי' אז בכלל בעם ישראל קרע נורא שפרצה כמאה ושלושים שנה לפני דורו של רס"ג, הכת הקראים, שמייסדה הי' ענן בן דוד שהי' נצר לנשיאי גולת בבל, וכשפסלוהו גאוני סורא ופומבדיתא ממשרת הנשיאות, משום פריצות וחסרון יראת שמים, הלך ויסד את כת "בני המקרא", שהרימה בתורתינו הק' והחציפה פנים כלפי חכמיה, קודם יסד מקום ישיבתו בירושלים, ואז הקימו חכמי ישראל בא"י ישיבה כמתוכנת ישיבות בבל שלא הי' עד אז ישיבה מאז חורבן בית שני, כדי לסכור הפירצה שפרץ בכרם ישראל, לאחמ"כ הפנו הקראים את עיקר פעילותם במצרים הסמוכה, מקום משובה של רס"ג, וניסו להפיץ שיטתם בין עם ישראל, רס"ג ניהל מלחמה כבידה עמם, אך כבן כ"ג שנה הי' כשהוציא את ספרו "כתאב אלרד עלי ענן" תשובות כנגד ענן וכת דיליה, והרשעים הללו רדפוהו, עד מחמת רוב הרדיפות נאלץ לעזוב את מצרים ולעלות לארץ ישראל, אשר גם שם לא הרפו ממלחמתו עמם, (כנראה שאח"כ חזר למצרים), ומצד שני מחלוקת ומרובות, שהי' אז ביהדות בבל הנשיאי הגולה ומשפחותיהם, עיין באריכות בסה"ד, אשר גם זה גרמה לו סכנות לחייו אודות האמת והצדק שהי' נר לרגלו, כמו שכתב עליו רב ניסים נהוראי מגדולי חכמי סורא "שהוא אדם גדול ומופלג בחכמה אינו מתירא מאדם בעולם, ואינו מסביר פנים לשום אדם בעולם מפני רוב חכמתו ורוח כפיו ואריכות לשונו ויראת חטאו", רס"ג נתמנה להיות ראש הישיבה של הישיבה בסורא מיסודם של האמוראים, כשהי' רק בן ל"ו שנה, עיין באריכות בסדה"ד התמנותו, לאחר זמן קצר הי' נערכה משפט ירושה לפני הריש גלותא, ובגמר הדין שנפסקה בעיות וקלקול, ביקש הר"ג את הסכמתו של רס"ג, ורס"ג הודיע לו ברורות לאחר דין ודברים והזהרות של הר"ג "כתוב בתורה לא תכירו פנים במשפט" ולא רצה לחתום על הפסק דין, ואז בערה חמתה של הר"ג, והעביר את רס"ג מלהיות הראש ישיבה, עיין שם באריכות המחלוקת שפשטה, עד כדי כך שבעל המדון ירדו לדיוטא תחתונה ורצו לשלוח יד ברס"ג, כמסופר בספר הקבלה להראב"ד: "ואח"כ נתחזק דוד [הר"ג, המ'] ונתלה במלכות, והסיר את אחיו, ובקש להרוג את רב סעדיה, ונחבא רב סעדי' שבע שנים", רס"ג ברח לבגדד, ושם במקום מחבואו חיבר את חיבוריו הרבים, כעבור כמה שנים עקב סכסוך גדול, נדרש רס"ג לשוב בבלה ולהכריע, ואז שב השלום אל כנו.

חכמתו וגדולתו

ז"ל שה"ג (בערכו) והי' הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגו', ועוד ראיתי בכ"י ושם נאמר בכ"י דדרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדי' לחייט אחד הבא אצלו כמה תפירות תפרת היום, והחייט השיבו מעלתו יאמר לי כמה אותיות יש בתורה, והגאון נצטער מאד על זה שמימיו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההוא, ונצטער כמה ימים ולא ידע לכוין המנין עד שהשביע בשם ובא מלאך וגילה לו ושמח לבו על הדבר מאד, עכ"ל, "ואנו רואין כי הדברים הללו מזוייפים על מר רב סעדיה גאון ז"ל, כי חכם גדול היה ואין משנה שלימה ממשנתינו אובדת אותו", (תשובות הגאונים שערי צדק ח"ג ש"ג סימן יא ד"ה – אנחנא הכין), עיין בספר חסידים (רלא רלב) שנותן טעם מה שמתעניין ביום שמת אביו, לפי שהאב ובנו גוף אחד, ודין שיצטערו הבנים, ומביא ראי' מחכמתו של רס"ג וז"ל: כי הנה מעשה ברב סעדיה בן יוסף החכם באחד שהלך למדינת הים עם עבדו, והוליך עמו ממון גדול, ואשתו היתה מעוברת, לימים מת האדון, והניח כל הממון, והלך העבד והחזיק בנכסיו, ויאמר העבד אני בנו, כשגדל הבן שהולידה, שמע שמת אביו, הלך לתבוע נכסיו, שהחזיק בהם העבד, ונתחתן בגדולי הדור, והי' ירא הבן לפתוח פיו פן יהרגוהו, ונתאכסן בבית רב סעדיה, והניח לפניו לאכול, ולא אכל, עד ששם לפניו אלו הדברים, נתן לו עצה לדבר אל המלך, וכן עשה, שלח המלך אחר רב סעדיה לדון דין זה , וצוה רב סעדיה להקיז דם זה (של העבד, המ') בספל אחד, ודם זה (של הבן, הכ,) ולקח עצם של אבי הבן והניח בספל העבד, ולא נבלע הדם, ולקח העצם ושם אותו בספל הבן ונבלע הדם בעצם, כי הוא גוף אחד, ולקח רב סעדיה הממון ונתנו לבנו שבא, הרי ראוי לבן שיתעצב ביום מיתת אביו, עכ"ל.

תשובתו

כל ימיו הי' חי בתשובה על חטאיו אשר לא עשה, כידוע הסיפור ומובא בספה"ק סדורו של שבת (דרוש ג' פרק ג' מאמר ה') וז"ל: עד דרך ששמעתי בשם רב סעדיה גאון, שפעם אחת בא אצלו אחד מתלמידיו פתאום בלילה, ומצא אותו שהי' מתגלגל בשלג, והי' התלמיד עומד משתומם ונחרד ונרתת, ואמר לו רבי רבי כלום ח"ו אתם צריכין לתשובה ביסורים וסיגופים גדולים כאלה, ואם הדרת כבודו שמעולם נשמר מכל לכלוך והרהור עבירה מסגף עצמו כך, מה נעשה עוד אנחנו איזובי קיר, מלאים פשעים ועונות מנעורינו, הלא לא יספיקו לנו כל מיני צער ויסורים בסיגופים גדולים מרים כמות, לפי ערך הדרת מעלת כבוד תורתו, שיהי' צריך לגילגול שלג, והשיב לו, תדע שמעולם לא עשיתי כזאת, כי ידעתי בנפשי שלא עברתי על עבירה כזו ח"ו שאהיה צריך לכל זה, ואך למדתי דרך הזה מבעל הבית אחד, שבאתי לבית מלונו, ונתאכסנתי אצלו, והוא לא הי' מכיר בי אם אני בעל תורה או לו, וכבדני כערך הכבוד שעושין לכל אדם מהמוני עם בית ישראל, ואחר כך יצא הקול בעיר שאני באתי לשם, ונתאספו כל בני העיר אנשים ונשים וטף, ובאו כולם לכבודי , כדרך אנשי ישראל שכבוד תלמיד חכם יקר בעיניהם, וכלם מכבדין אותי ומספרין בשבחי, ומשמשין אותי למאוד, וכראות הבעה"ב שכן הוא, התחיל גם הוא אחד כך לכבדני בכבוד גדול ונורא מאוד, ולעשות לי כל מיני יקר וגדולה כפי השגת ידו ויותר, וכשרציתי לצאת משם לשום לדרך פעמי, וכל בני הקהילה עומדים ללווינו ויפול הבעל הבית לפני רגלי, ויבך ויתחנן לי לאמור ימחול נא כבוד תורתו לי עד כבודו, ואמרתי לו, הלא כל הכבוד הזה עשית לי מאשר הי' בידך ובכוחך לעשות, ומה היית יוכל לעשות עוד בכבודי, והשיבני אני מפיסו על השעה הראשונה שלא הייתי יודע במעלות גדולות אדוני מורי ורבי, ולא כבדתו בכבוד הראוי לכבודו הרמתה, רק כפי שמכבדין שאר אנשים, על זה אני נופל לפני רגלי אדוני מורי ורבי, ומבקש מלפניו, יסלח אדוני לעבדר על מעט הכבוד שעשיתי לו שלא ידעתי אז בגדולת אדוני מורי ורבי, ואלה הדברים נכנסו בתוך מעמקי לבי, אם בכבוד בשר ודם נפל לפני בבכי ובתחנונים שאסלח לו על העבר, מכל שכן וכל שכן בגדולת יוצר בראשית, שידעתי בטיב אשר עתה נתרבה הדעת וההכרה אצלי ביותר ויותר מאשר ידעתיו מאז, ועתה גדל עבודתי ויראתי ואהבתי אליו ביתר שאת, לפי ערך גדולת ההכרה בו, ועל העבר אני מתחנן ומבקש מלפניו, ומסגף עצמי בסגופים האלה, שימחול לי על מיעוט עבודתי וקטנות יראתי ואהבתי בימים שעברו, כי מצער הוא מאד לפי ערך העבודה שראוי לעבדו בפחד ובאימה כאשר עתה אני מכיר בו, ולא זה בלבד שהוא בחינת הכלליות תשובה על העבר, אף גם בעוזה"י בכל יום ויום אני מכיר יותר בגדולתו , לפי שכלי, ועבודה רבה נוספת אלי בכל עת ובכל יום אני מתחרט ועושה תשובה שלימה על יום אתמול כי יעבור במיעוט הכבוד הראוי לפי אשר ידעתי ביום זה, עכ"ל.

אשכבתי' דרבי

בליל כ"ו לחודש אייר שנת ד"א תש"ב, והוא אך בן חמשים שנה, כבה נר ישראל, בסה"ד מובא וז"ל: ר"ס גאון נקבר אצל הר סיני, וי"כ שנקבר במתא מחסיא, השאיר אחריו חיבורים רבים בתורת ה', בהלכה, בחכמה, בתרגומי התורה, ובדקדוק לשון הקודש, אשר יש מהם אשר אתנו היום, אך שרידים נשארו לנו לפליטה, ומחיבוריהם של רבותינו הראשונים והאחרונים למדים אנו על חיבוריו הרבים אשר מביאים את ספריו בדבריהם והם נוקבים בשמותם.

כ"ו אייר

הגה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע

במעלליו יתנכר נער

נולד לאביו הק' רבי מרדכי בשנת תרמ"א, כבר בשחר ילדותו ניכרו בו סימני גדלות, אביו החשיבו לבעל מדריגה כמסופר שפעם הבחין אביו הרה"ק רבי מרדכי בכוסות שהגשו אליו לנטילת ידים (דכן היה מנהגו ליטול ידיו לנטילת ידים בכלים בלא ידיות וע"כ השתמש בכמה כוסות לנט"י) שיש מהם שאינם טבולות, שאלו בנו הילד שלומ'קה שמנין יודע את זה, ענה לו אביו בתמי': וואס, די זעהסט נישט שלומ'קה, אַ חידוש.

וסיפר הרה"ק בעצמו למקורבו הידוע הגה"ח ר' אלי' ראטה זצ"ל, דכשהי' ילד שיחק עם חבירו כדרך הילדים ובלילה עשה חשבון שלא הרוויח כלום מהמשחק, ולמחרת הציע לו חבירו

משחק אחר ושחק אתו ובלילה עשה חשבון כנ"ל, וכן הי' למחרתו ביום השלישי, עד שבא למסקנא שאין לו שום ריוח ותכלית ממשחקי הילדים.

על כס ההנהגה

בשנת תרס"א אחר פטירת אביו הק' עלה על כס האדמורות בעיר זוועהיל שנמשכה מזקינו המגיד הק' מזלאטשוב, זמן מה לפני פטירת אביו כשהיה אצל הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זי"ע שאלו אם יקבל "קוויטלעך" (שהיו מפצירים בו שיקבל פתקאות עוד בחיי אביו), והשיב לו דכשיבוא לביתו יתחיל לקבל פתקאות.

בסוף שנת תרפ"ה גמר בדעתו לעלות לארה"ק וכל תושבי עירו אנשים נשים וטף ליוו אותו כשנחלי דמעות נושרים מעיניהם, בצום גדלי' שנת תרפ"ו הגיע לחוף הים בעיר יפו ואמר לנכדו שליווה אותו שזורק את האיצטלה דרבנן (רבי'סטווע) לתוך הים וגזר עליו שלא יגלה לאיש מי הוא, שלש שנים הי' חי בהסתר והי' יושב ושוקד על התורה ועל העבודה בישיבת חיי עולם בקרן זוית, עד שהוסר המסוה מעל פניו ע"י תושב זוועהיל שביקר בהישיבה הנ"ל ושאל על הרה"ק וענהו שהוא איזה "יהודי מזוועהיל" הלה התבונן בפניו ופרץ בצעקה גדולה ואמר: "הלא הוא הרבי מזוועהיל".

שונה הי' הנהגתו בחו"ל מהנהגתו בארה"ק, בזוועהיל הי' עונה על כל השאלות חוץ מענינים של פיקוח נפש שהי' אומר לשואליו שאינו משיב על ענינים כאלו, אך בבואו לארה"ק הי' משיב לכל דבר באין הבדל, גם הי' הנהגתו בחו"ל בגינוני "רבי'סטעווע" שהי' לו ארבעה גבאים כותבי פתקאות וכדו', ובארה"ק הי' יושב על צידי הרחוב מחכה לה"אוטובוס" שיסיעו לכותל המערבי.

בחד קטירא איתקטר

גדול הי' דביקותו בקנו הי' יכול להיות תפוס בשרעפיו ועיניו בוהות למרחוק שעות על גבי שעות, וכשמישהו הי' נכנס לביתו הי' מתעורר כאילו בא מעולם אחר לגמרי, וסיפר אחד ממקורביו כי פעם הוצרך להכות בפטיש על השולחן כדי לעוררו מדביקותו שהי' נראה שבא לידי כלות הנפש ממש, פעם שח למקורבו הנ"ל רבי אלי' ראטה ז"ל דאין לו שיניים העליונות, אע"פ שמעולם לא חלה על השיניים הם נשרו מפיו מעומק מחשבותיו (כך הגדיר דביקותו), וסיפר מקורבו הנ"ל דהי' יכול לקום מהשולחן ועושה לו תנועה שלא יכנס לחדרו, והי' רץ סביב השולחן מספר פעמים בדביקות גדול עד שהי' נופל באפיסת הכוחות על מיטה או ספסל שנמצא לפניו, (ואמר ר' אלי' הנ"ל שמובא שהרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע עשה פעם זאת).

מקורביו היו מבחינים איך שהי' ישן ברוב קדושה ודביקות שלא כדרך אנוש, פניו הק' היו מתאדמים מידי פעם וכל כמה דקות הי' כל גופו מפרכס או הי' מרים רגלו הק', וזה היתה שינתו המעטה שאחרי' הי' קם בכל לילה ל"תיקון חצות".

תורת חסד

גדול הי' במידת החסד שמן המעט שהי' לו הי' מעניק ונותן לאחרים, ואף הלך לקבץ על הגבאות כסף לנצרכים בהיותו רבי ומנהיג, ומסופר שפעם עוד בהיותו בזוועהיל בעת מלחמת העולם הראשונה בעיצומו של יום שמחת תורה הגיע קבוצה גדולה של חיילים יהודים, פנה הרה"ק אל אחד מחסידיו הנאמנים וצוה עליו שיקח שק וילך לבתי היהודים לאסוף חלות עבור החיילים, הלה חשב שילך אחר ההקפות אבל רבי שלומ'קה קרא אליו שילך מיד באמרו שהתורה שמחה גם בלעדו, אבל החיילים צריכים לאכול כדי שיהי' להם שמחת החג, כשחזר הלה עם השק מלא חלות עמד אז הרה"ק בסוף ההקפות, לקח את השק עם החלות ורקד עמה בשמחה עצומה מרוב דביקותו במידת החסד.

רגלי חסידיו ישמור

פעם אחת כשהיה בדרך חזרה ממירון ביקש מהנהג הערבי שיעצור כדי שיוכל להתפלל מנחה, מפני שחשש שעד שיגיע לירושלים לא יספיק להתפלל מנחה בזמנו, והנהג הערבי סירב ולא רצה לעצור, ולפתע נתקלקל האוטו והוצרך הנהג לתקן הקלקול ובנתיים ירד להתפלל מנחה.

צופה נסתרות

פעם עמד מקורבו ר' אלי' הנ"ל בחדרו וחשב במחשבתו על הגלוים של הרה"ק שכל רז לא אניס לי', וכה עמד בהרהוריו כי יש בדור השפל הזה איש אשר רוח אלוקים בו מבלי להעלות מחשבתו על פיו, פתאום פנה אליו הרה"ק ואמר לו: דעתה בזמן הזה רגיל העולם לומר שזו הסתרה, אבל הסתרה אינה כבוד שמים כי מלוא כל הארץ כבודו, לכן הטילה ההשגחה על אדם שיגלה השגחתו ב"ה בעולם שאין העלם והסתר.

עוד סיפר מקורבו הנ"ל שפעם בשבועות לפנות בוקר קרא רבי שלומ'קה אליו באמתו דבכל שנה ושנה השי"ת שואל להנשמות אם רוצים לקבל התורה והם עונים נעשה ונשמע, ועתה מכריזים להנשמות אם רוצים לקבל התורה הבה נאמר ביחד "נעשה ונשמע".

דרכו בקודש הי' על כל דבר שהיו שואלים לעצתו, הי' עונה שיבואו אחרי שהולך למקוה, ובמקרה דחוף הי' משיב כשמעיין בתהלים או בזוה"ק שהיו מונחים לפניו בקביעות, והי' יכול לילך למקוה כשלמלויהו הי' רשימה ארוכה של עשרים שאלות וכדו', ועל כל שאלה טבל א"ע והוציא את ראשו ותשובתו בפיו, ומדבריו לא נפל ארצה, ופעם התבטא דכשהוא אומר איזה דבר הרי הוא רואה אותו בבהירות כמו כוס מים צלולים ואמר פעם לאחד שעצותיו הם למעלה מן השכל.

פעם באו לפניו שני בחורים ושאלו ממנו שיאמר להם הדרכה ואמר להם שיבואו למחרתו אחר המקוה, וכשהגיעו אליו אמר להם דלא מסרו לו שום דבר לומר להם, ופעם הלך לבקר חולה ואמר למקורבו דכשפתח דלת ביתו של החולה ראיתיו ש"הוא" עומד למראשותיו, ולא ארכה השעה והכריזו על הלוייתו של החולה.

רופא חולים

פע"א בערב פסח הי' צריך לאפות מצות ובגלל המצב שהי' אז לא היו אנשים שיוכלו לעשות את מלאכת האפי', ועמד הרה"ק בחוץ מנסה להמציא אנשים לעבודה והנה עבר אדם והרה"ק

מבקשו לעבודת המצות וענה הלה דידו משותקת וממילא לא יוכל לעבוד, אמר לו רבי שלומ׳קה שיכנס לביתו, והלה העמיד א״ע ליד שולחן העבודה, ולפתע החלו ידיו לפעול כאחד האדם.

למשפחה חשובה מגדולי המוסר בירושלים הי׳ להם ילדה בת ארבע שלא החלה עדיין ללכת, ודרשו ברופאים ולא מצאו לה מזור, הלכה האם לרבי שלומ׳קה לקבל ברכתו, ענה לה הרה״ק שתלך לכותל המערבי במשך ארבעים יום רצופים, התאוננה האשה שאין ביכולתה לילך מ׳ יום כשטפלי תלוים בה, ענה לה הרה״ק שהוא ילך במקומה, וכשבא יום הארבעים מאז שהזכירה את הילדה לפניו קם לפתע הילדה על רגליה והלכה כאחד האדם.

משדד מערכות

סיפר אדם אחד שנכנס לביתו בחורף ודלפו מים מן הגג על השולחן, ועל השולחן עמד מנורת נפט והי׳ דולף מים על המנורה, ולרוב תמהונו הי׳ הנר הולך ודולק על אף שהמים היו מטפטפים עליה כל הזמן, ופעם סיפר הרה״ק בליל שבת שהכיר יהודי אחד בזוועהיל שבסוכתו לא נכנס גשם בחג הסוכות, והי׳ זה סוכתו של הרה״ק בעצמו, והוסיף ואמר ששכניו באו לישב בסוכתו כדי לקיים מצות החג, וכשהרה״ק בעל שומרי אמונים זי״ע בא לבקרו ודיברו אודות זה שלא ירד גשם בסוכתו, נענה הרה״ק ואמר: הלא כתיב וסוכה תהיה לצל יומם למחסה ולמסתור מזרם וממטר, וא״כ איפוא מהו החידוש שלא ירד גשם בסוכתי.

בפי ישרים

הי׳ נערץ ונקדש בעיני גדולי דורו הרה״ק רבי ישראל הינוקא מפראנקפורט זי״ע ביקר אצלו בזוועהיל, והוציא מכיסו שעונו הזהב והחל לוחש דהוא פלא שהשעון זהב מבחוץ אך מבפנים בתוכו הכל פשוט, הגה״ק המהרי״ן דושינסקיא זי״ע העריך אותו ביותר, וכשהי׳ הולך לכותל בכל יום כדרכו עבר דרך ביתו של הרב הנ״ל וכשהי׳ המהרי״ן רואהו הי׳ עומד ומביט עליו עד שנעלם מעיניו, והי׳ שולח את תלמידיו אליו כדי לדרוש ממנו עצה ותושי׳.

רבינו הק׳ כשהגיע לארה״ק בשנת תש״ו ושמע מגדלותו המופלאה של הרה״ק התאונן ואמר בלשה״ק: אַ שאד איך האב עהם שוין נישט פארכאפט, והרה״ק מהר״א מבעלזא זי״ע אמר עליו שהי׳ שייך להדור שלפני מאות שנה והעיד שעצותיו הן ממקום גבוה, (אגב, כשהי׳ ההתעוררות להשתדל למען הצלת הרה״ק מבעלזא זי״ע והי׳ השאלה אם ח״ו לא מאוחר מדי, אזי הלך הרה״ק למקוה וכשחזר השיב ואמר שצריכים לפעול ולהשתדל להצלתו כי הוא עדיין בחיים).

מרגיז ממלכות

גדול היה מלחמתו נגד הצורר הרשע מגרמני׳ ימ״ש והי׳ יושב שעות על גבי שעות ועוסק בתיקון חצות וראשו בין ברכיו ונחלי דמעות נשפכים מעיניו הק׳, וכמ״פ עמד וסמך את ראשו על הקיר והי׳ דבוק בעשתנותיו, ואחד ממקורביו סיפר שפעם ראה אותו שהוא מדבר באמצע השינה (שהי׳ שוכב אחר תיקון חצות משעה שלש עד חמש) והטה אזנו ושמע איך שהוא אומר: ה׳ מקדים רפואה למכה, בעוד כמה ימים יכנסו הבולשבקים (הרוסים) לברלין והאמריקאים מצד השני ויהי׳ ישועת ה׳.

כשהתקרב חיל הצורר לגבולות א״י באו מקורביו וסיפרו לו על המצב פסק ואמר: ״נישט דא״ והתאוננו לפניו עוד שהצורר כובש במהירות רב, חזר על פסקו ״נישט דא״ שלא יכנס לארה״ק, ופעם התבטא ואמר שהוא לא יתן לו להכנס לארץ הקודש, ולמרבית הפלא דיום פטירתו הי׳ ביום שהכריזו מנהיגי אומה״ע על קץ המלחמה ועל כניעת הצורר הרשע.

הסתלקותו לחיי העוה״ב

ביום כ״ו באייר בספירת ״יסוד שביסוד״ יצתה נשמת צדיק יסו״ד עולם בטהרה, הרה״ק בעל שומרי אמונים זי״ע שהי׳ אצלו בעת פטירתו צעק שכולם יהרהרו בתשובה, כי הרה״ק רבי מיכל מזלאטשוב זי״ע (זקינו של הרה״ק מזוועהיל) ופמליא דילי׳ כאן, הרה״ק ר׳ מ״מ מלעלוב זי״ע הי׳ בעת הטהרה ואמר שהוא מריח ריח בשמים, ושאל להנוכחים אם גם הם מריחים וענהו בחיוב.

כ״ט אייר

הגה״ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי״ע

וזרח השמש

נולד לאביו הרה״ק ר׳ ארון לייב בהרה״ק ר׳ מאיר הגדול מפרעמישלאן – מהחבריא קדישא דהבעש״ט הק׳ זי״ע – חוטר מגזע גאונים וקדושים מבעל התוס׳ מהר״י מקורביל זי״ע, ע״י ברכתו שנתברכה אמו הצדקת מפי גדולי עולם רבותינו הק׳ הרה״ק הרבי אלימלך מליזענסק זי״ע ורבו של אביו ה״ה הרה״ק המגיד מזלאטשוב זי״ע ע״י מעשה שהי׳, שאמו הצדקת חלתה מאד, נסע ר׳ ארון לייב לרבו הרה״ק ר״ר אלימלך זי״ע והבטיח לו ששם ימצא רפואה, ולא זו בלבד, אלא כאשר תבריא תושע ויוולד לה ילד אשר יאיר את העולם מ״סופו עד סופו״, וכן עשה נסע ללייזענסק ביחד עם זוג׳ הרבנית, ואמר לזוג׳ ברוב ענוותנותו שתכין סעודת שבת כיון שר״ר אלימלך יכול להכיר על פניו עבירות שעשה ובטח יגרשנו, ויוכל לאכול בביתו, והלך לביהמ״ד וישב את עצמו בסוף ביהמ״ד, והרר״א קרא אותו שישב למעלה על ידו, וכן הי׳ בסעודות של שבת הוא ישב את עצמו בקצה השולחן והרר״א קרא אותו בכל פעם שישב אצלו, וכמה פעמים אמר לו רר״א: היתכן, שהרבי ר׳ ארון לייב יהי׳ בעל–גאוה גדול כ״כ, אחרי שבת נכנס אל הרר״א ביחד עם הרבנית שאלו מה היא הגאוה שהוא רואה עליו, ענה לו רר״א, וכי יש גאוה גדול מזה, הלא אליהו הנביא בא אלי כמה פעמים ומתלונן על כבודו שאינו רוצה ללמוד ממנו תורה, הלא כמה צדיקים משתוקקים לזכות ליה ואינם זוכים, ואני הבטחתי לאליהו שאשתדל אצל כבודו, שיתרצה ללמוד ממנו, אח״כ הזכיר את הרבנית לפני הרר״א, התיר רר״א את אבנטו, וציווה להרבנית שתחזיק בקצה הגארטי״ל, והוא החזיק בקצה השני, ושאל האם הוטב לה, וענתה לא, כך הי׳ שלש פעמים ואז השיבה: כן אני מרגישה בריאה לגמרי, וברכם ופטרם לשלום, משיצאו שאל את הרבנית האם באמת הוטב לה רק בפעם השלישי, ענתה בחכמתה, אכן הוטב לי כבר בפעם ראשונה, אלא שלא רציתי לעזוב את הגארטי״ל אשר

החזיק בו איש האלקים..., ואכן ברכותיהם של הצדיקים עשתה רושם ונתברכו בבנים ובנות קדושים וטהורים, ביניהם הי' הרה"ק ר' מאיר זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

כבר בשחר טל ילדותו ראו עליו שנשמה גדולה וקדושה שוכנת בתוכו, בהיותו כבן עשר שנים למד אצל החסיד המקובל רבי דוב בער מלמד זצ"ל אשר העיד עליו ר' מאיר"ל ואמר עליו "רבי בערל מלמד איז איין ארון הקודש", וכבר אז החל רוח ה' לפעמו והי' בעל רוח הקודש, שהי' מסתובב ביום ה' שהי' יומא דשוקא, ומגלה להקצבים איזה בהמה כן לקנות שבוודאי יהי' כשר, ומאיזה בהמה למנוע מלקנות שיהי' טריפה, וזה עשה תמורת תשלום גמול לכל בהמה כדי שיהי' לו כסף לחלק לעניים עבור צרכי שבת – כידוע שהי' בעל צדקה גדול מאד – עד שנודע הדבר לאביו הק',אשר גער בו ופקד עליו לאמר: "א יונגעל טאר נישט אויס זאגן סודות פון חדר".

האיש מקדש

בהגיע עת נישואיו נשא את בתו של רבי צבי מפודהייץ זצ"ל שהיתה צדקנית מופלגת ובעלת מדרגה, גם לפני שנתגלה הי' כל עיסוקו בתורה ועבודה, ועבד את בוראו כל ימי חייו מתוך דוחק גדול עד מאד, כלי ביתו הי' כולם שבורים ורצוצים, וריצפת ביתו הי' של עפר, וכל כספו הי' מפזר לעניים, הי' מתפרנס מפרה שהי' לו שאשתו היתה חולבת כל יום ומכרה חלב, ועם כל זאת הי' מקמץ בכל שאפשר כדי שיוכל לחלק לעניים בשר על שב"ק, כי ידוע שמנעוריו עד שיבה הי' פזרן גדול לעניים, בין משלו ובין מה שקיבץ נדבות מאחרים, פ"א לא היתה בידו אפ' פרוטה אחת לחלק לעניים, ולא ידע בנפשו מה לעשות, לקח את הפרה שהי' לו ולקחו להשוחט, ושחט את הפרה וחילק את הבשר לעניים, בבוקר הלכה אשתו כדרכה בכל יום לחלוב חלב לא מצאה את הפרה, הלכה אל בעלה הק' וסיפרה לו במר נפשו כי הפרה אבדה, השיב לה, הפרה לא אבדה, היא עלתה השמימה..., ולא לן אצלו שום פרוטה, פ"א אירע שלא יכול להירדם בשום אופן, קם ממטתו וצוה לבדוק אולי נשארו מעות בבית, בדקו ומצאו, וציוה תיכף לחלקת לעניים ואז הי' יכול לנוח קמעה.

רבותיו

רבו המובהק הי' הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע בן הרה"ק המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע, אשר עליו אמר ר' מאיר"ל בזה"ל: "מאיר'ן, זענען די ציין ארויס געפאלן פאר מורא רבך", ורבו זה קרא בשם סתם 'רבו', רבו השני הי' הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, כן ביקר כמה פעמים אצל הרה"ק ה"חוזה" מלובלין זי"ע, פ"א בשהותו אצל הרבי מלובלין זי"ע ראה שהרבי מתפלל בטלית ישן מאד, החליט לקנות לו טלית חדש, והתחיל לצמצם ממאכלו וקבץ פרוטה פרוטה כמה חדשים עד שאסף סכום נכבד וקנה טלית חדש ויפה לדורון להרבי מלובלין, כאשר הביא מתנתו להרבי מלובלין קיבל את מתנות בסבר פנים יפות, ונתן לו – תמורת זה – הטלית הישן שלו, ר' מאיר"ל שמח שמחה גדולה שיזכה להתפלל בטליתו של רבו החוזה, אחרי אשר שהה שם איזה זמן ארז חפציו וביחוד הטלית שקיבל מרבו ששמר עליו כבבת עינו, ונטה דרכו לנסוע לרבו לקרעמניץ, והי' שם אחד שקינא בו על אשר זכה את טליתו של ה"חוזה", וארב לו בדרך ולקח ממנו הטלית בחזקה, ור' מאיר"ל בכה מאד על זה ובבואו לקרעמניץ נחלש מרוב בכי, ורבו בא אליו לבקרו, וסיפר לו מגודל צערו שיש לו, מיד לקח הרה"ק מקרעמניץ את טליתו שהתפלל בו כמה שנים ואמר לו: הילך טליתי, וזה יהי' לך כל ימי חייך, ובו תשכב ותנוח אחר מאה ועשרים שנה, אולם ר' מאיר"ל לא מחל בכל זאת לאותו איש, ואותו איש נכווה מאד מקפידתו של ר' מאיר"ל.

נשיאותו

אחרי הסתלקותו של אביו – ב' אדר תקע"ג – מילא את מקומו בפרעמישלאן, עד מהרה נתפרסם ברוח קדשו המפליאה שלא הי' דומה לו כידוע, ונהרו אליו כל חסידי אביו הק' להורות להם הדרך ילכו בה בדרכי עבודת ה', גם שאר המון עם נהרו אליו לאלפים להתברך ולהוושע ממנו בעצה ותושיה, מתחלה הי' בעלי מחלוקת שלא חששו לפגוע במשיח ה', וכתוצאה מזו נאלץ לעזוב את פרעמישלאן, ועבר לליפקאני, ולאחר שלש שנים חזר לפרעמישלאן, וכאן החל מתפרסם ביתר שאת, אולם ר' מאיר"ל המשיך בדרכו הצנועה, בפשטות הליכות ובענוה נפלאה, וגם לאחר עלותו על כס ההנהגה, הי' מחלק כל כספו לצדקה, כפי שעשה בימי עוניו ומרודו.

עין רואה

נתפרסם מאד בגודל מדת הרוח הקודש ועינו הטהורות שראו למרחוק, מחשבת כל איש ואיש וכל רז לא אניס ליה, עם כי בתחלה לא נראו בעיניו של הרבה צדיקי הדור גילויי רוח הקודש שספרו כי 'כבוד ה' הסתר דבר', אבל נתקיימו אצל רובם ככולם את 'והב בסופה' וראו כולם שצדיק וישר הוא, עמד בקשרי ידידות עם צדיקי דורו, גם לפלא היא יחסיו עם הרבנים גדולי הדור שעמדו והשתוממו מול גילויי הרוח הקודש, ועמד בקשרי ידידות עם הרבה מהם, כמו הגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל שכמה וכמה פגישות נתקיימו ביניהם, הגאון ר' יעקב זאב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישועות יעקב", הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", וגיסו הגאון ר' מרדכי זאב הלוי איטינגא זצ"ל מלעמבערג, סיפר רביה"ק זי"ע, שהרבני החסיד הנגיד ר' קלמן כהנא ז"ל מעיר סיגוט, הי' כמה שנים חשוכי בנים ר"ל, ונסע אל ר' מאיר"ל מפרימישלאן זי"ע להזכיר עצמו לפניו, שאל אותו ר"מ אם זכה פעם לראות את פני קדשו של הגה"ק בעל ישמח משה מאיהעל זי"ע, השיב לו כן זכיתי לראות את פ"ק, ושמח ליזה ר"מ עד מאד ואמר: בוא ונערוך סעודה לכבודו של יהודי אשר זכה עוד להכיר את הרה"ק היש"מ, באמצע הסעודה הגיד הרה"ק : "נישט קשה דער יש"מ האט איבערגעלאזט אן אינקיל אויף דער וועלט, (ה"ה מרן הייט"ל זי"ע) וואס דערלייכט דער וועלט", וצוה למשמשו ר' ארי' שיקח נייר ועט סופר, ויכתוב שמות הבנים שיולדו לר' קלמן, והי' מונה וסופר ולכלם בשמות יקרא, בנו הראשון שיולד לו בעוהשי"ת יקרא שמו בישראל משה שמחה, משה אחד שמו של הגה"ק בעל יש"מ, ושמחה עבור השמחה שהי'

לו מיהודי זה שהכיר עוד את הישמ"מ, ואחכ"כ פרט ואמר את שמות כולם, בנים שעתידים עוד להוולד לו, עד שהגיע לבנו הצעיר שקרא בשם שמואל ואנוויל, אחר שם אביו של ר' קלמן אשר הי' אז עדיין חי, והנה דבריו של ר"מ נתקיימו בכל פרטיהן שנולדו לו בנים כמנין שהגיד מראש, וגם לכלן קרא בשמות שצוה, וכאשר נולד לו בנו הזקונים שהי' צריך להקרא בשם שמואל זאנוויל הי' אביו עדיין בין החיים וימים אחדים לפני הברית הלך לעולמו וקראו שם הילד אחריו, וראו כי לא נפל אפילו דבר אחד מדברי הר"מ ארצה, והי' לפלא, (אמרי דבש).

פועל ישועות

בנוסף הי' מפורסם גם כפועל ישועות גדול מאד שההמונים ניושעו על ידי ברכת קדשו, הרבה פעמים הי' דרכו לפעול פעולתיו וישועותיו בזה שפירש פסוקי התנ"ך ומאמרי חז"ל ובזה כלל ברכותיו, פ"א ישב עם הני תרי גאונים ה"ה הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", וגיסו הגאון ר' מרדכי זאב הלוי איטינגא זצ"ל, והנה נכנסה אשה מרת רוח עם בקשתה, שבעלה חולה מסוכן מאד ר"ל, ענה לה ר"מ שתוכל לילך לביתה, ומובטח לה שבעוד שעה יקום בעלה מחליו, כאשר שמעו הגאונים את דבריו הי' בעיניהם לפלא גדול, ויתפלאו איש לרעהו איך יקום הדבר, ואיככה יוכל להיות שבעוד שעה קלה ייצא חולה מסוכן כזה, ויהי' בשלימות הבריאות כאחד האדם, וכראות ר"מ את תמיהתם ענה ואמר: איתא במסכת ברכות (לד:) במתניתין, אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא, שהי' מתפלל על החולים ואומר, זה חי וזה מת וכו', ולכאו' קשה, דבשלמא אם אמר זה חי, הי' בזה תועלת להרגיע את רוח החולה ובני ביתו, אלא זה מת, למה איצטריך למימר, אלא דכתיב (ישעי' מג ג) נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך וגו', כלומר שבאם מתפללים על חולה, אם אין ברירה אחרת, אז לוקחים איזה ערל לכפרה, למען יהי' כפרתו שזה הערל ילך למיתה, והיהודי החולה יכנס לחיים טובים וארוכים, וזה מה שאמר ר' חנינא בן דוסא זה חי וזה מת, כלומר שזה היהודי יחי' מפני שזה מת, היינו הערל הלזה ימות תחתיו וע"י הכפרה יוצא היהודי ממות לחיים (אמרי דבש).

בשבילי דרקיע

ידוע מה שהבטיח מרן בעל הישמח משה לפני פטירתו שהוא יחיש למעלה את קץ הגאולה, ולא יכנס לגן עדן עד שיבטיחו לו שתהי' מיד הגאולה שלימה, וידוע מה שאמר ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע שבאמת כן הי' שלא רצה הישמ"מ ליכנס לגן עדן, ונעשה רעש גדול בפמליא של מעלה, עד שדוד המלך התחיל לנגן עם כינורו, ונתפעל הישמ"מ מנועם עריבות הקול, וככה נמשך אחרי הקול לגן עדן (עיין בחידושי תורה פ' מטות מסעי שנת תשי"ג שמספר זאת רביה"ק באריכות, ועיין גם בדברי יואל על מועדים על קהלת אות ט'), פ"א תחת אחת השיחים עם רביה"ק זי"ע סיפר אחד העובדא בנוסחא אחר והיא שר"מ אמר בדרך קרוב להלצה אל יפלא בעיניכם כי הצדיק מאוהעל שותק בעולם העליון ולא פעל עוד הגאולה, כי כבדו אותו בדרשה כבואו שמה, ועוד משה עומד ומשמש בדרשה, אבל רבינו ז"ל אמר שהוא לא שמע מאבותיו זאת ואמר: אני שמעתי מפ"ק אאמו"ר שהי' מוחזק לאיש אמת, שסיפר בשם הרה"ק הר"ר מאיר מפרעמשילאן זי"ע שהי' בעל רוח הקודש אמיתי, – וסיפר תמיד מהמתרחש בשמים כמו בארץ, והי' בקי בשבילי דרקיע – שהישמח משה לא רצה ליכנס למקומו לגן עדן, עד שהתחיל דוד המלך לנגן בכינורו ומחמת נעימות קול הניגון הלך אחרי הניגון עד שנכנס לגן עדן.

אחרית ימיו

עת זקנתו העתיק משכנו משום סיבה בלתי נודעית מפרעמישלאן לעיר מיקולאיב, ונהג שם נשיאותו שבע שנים, כאשר קרבו ימיו ונחלשו כוחותיו קרא לחתנו האהוב שהי' ממלא מקומו ה"ה רבי אברהם חיים ממיקולאיב זצ"ל וציוה לו להכין ספר שבו יועתקו כל ה"פתקאות" שיקבל מכאן ואילך, כאשר שכב רבי אברהם חיים לשינת הלילה, הרהור בלבו מה פשר הבקשה המוזרה של חותנו, הרי אין ב"פתקאות" דברי תורה, אלא אך ורק בקשות גשמיים וכדו', בעודו שוכב ומהרהר, בא הגבאי לקרות לו מיד לחותנו, וכמובן רבי אברהם חיים מיהר אל חותנו, אמר לו ר' מאיר'ל: אברהמ'טשי אברהמ'טשי, מהרהר אתה אחרי רבך, אמרתי כי נאמן ביתי אתה, אין זה דרך של תלמיד מובהק, לאחר שייסרו בדברים, אמר לו: בוא ואגלה לך טעמי ונימוקי, הנה זקנתי כחי עתה אינו כבעבר ואיני יכול להתפלל עבור הבאים אלי בבקשותיהם, ומאחד שחושש אני פן אני נהנה מכספי חסידים, מבלי שתפילותי יסייעו להם ונמצא כספם חלילה גזל בידי, על כן בקשתי לרשום את בקשותיהם בספר, ואת הספר ישימו בקברי, כדי שאם יהי' מישהו שלא פעלתי למענו בעולם הזה, כי אז אפעל למענו בעולם הבא.

בשנתו האחרונה נסע אליו הרה"ק מצאנז זי"ע עם בניו הצדיקים, כשהי' עוד מחוץ לעיר שלח לקראתו את משמשו, ואמר המשמש בהשיגם, הנה הרבי שלחני לקראתכם, כי אמר כי יבוא לכאן שר התורה מצדיקי הדור מגלילות קראקא, טרם נסיעת הדברי חיים זי"ע לביתו, אמר ר' מאיר'ל יש לי לשאול שאלה ועצה מגדול התורה, יען ראיתם כי מאז אנכי דר בדירות קטנות, ורצוני לקבוע דירתי בדירות מרווחים, והנני שואל הסכמתכם, השיב הדברי חיים (כשגגה היוצא מלפני השליט): מדוע לא..., מיד דפק ר' מאיר'ל באצבעו, כאילו כבר עבר ונגזרה גזירה בתשובתו, ומיד חזר הרה"ק מצאנז ואמר איננו מסכים בשום אופן, אז אמר ר"מ כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ובאותה שנה נסתלק, ביום שבת קודש, כ"ט אייר תר"י כשישב על כסא קדשו אמר לבתו שיש לו חולשת הלב, בתו הלכה להביא משהו להשיב נפשו, אולם בבואה כבר לא הי' בחיים, נשאו אותו לעיר אבותיו בפרעמישלאן, וזה אשר חרטו על מצבת קבורתו: "איש ירא אלקים הרב החסיד ועניו עבד ה' מנעוריו ורבים השיב מעוון ודובר אמת בלבבו אוהב צדקה ומשפט אמת פזר נתן לאביונים בוצינא קדישא", ר' מאיר'ל אמר פ"א כי בחר לו מקומו בגן עדן ליד התנא ר' מאיר.

מדברי תורתו נדפס בספר "מרגניתא דר' מאיר", ובספר "פנים מאירים" (ותוכו רצוף דברי תורה גם משאר צדיקי שושלת הקדושה).

דבר בעתו

ימי הספירה (ד)

לקט מדברי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, בעניני קדושת היום וסגולתו

מ"ט יום הספירה בין ראשון של פסח עד השבועות הנה הם כחוה"מ בין ראשון של סוכות ושמיני עצרת.

(רבינו בחיי)

◆◆◆

והגם שכבר עברו מה שעברו מימי הספירה יותר מב' חלקים אעפ"כ עדיין יש שהות לתקן א"ע מי שלא עבד ותיקן עד הנה עדיין יש לו זמן ב' שבועות שלחד תנא י"ד יום בשנה חשוב שנה.

(באר משה)

◆◆◆

מפסח ועד עצרת כי אז דנין את כל הנשמות הן נשמות החיים הן נשמות המתים.

(מדרש פנחס)

◆◆◆

הימים הללו נספרים, ואחד עושה רשימה כמ"ש היום יום, והיום נותן כח חדש, והזמן מפסח עד שבועות נותן כח לכל השנה ונותן אור והכנה לקבלת התורה, ואף שאין יודעים באיזה אופן מ"מ המצוה פועלת שלה.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

ויש אומרים טעם אחר מפני שעולם בצער מפסח עד שבועות על התבואות ועל האילנות כדאית' פרק קמ"ט שראש השנה תניא אמר ר' יהודה מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הקריבו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג מפני שחג זמן גשמי שנה הוא, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, וכו' ולפיכך צוה הקב"ה לספור ימים אלו כדי שנזכור צער העולם ולשוב לו בלבב שלם ולהתחנן לפניו לרחם עלינו ועל הבריות ועל הארץ שיהיו התבואות כתקנן שהם סבת חיינו שאם אין קמח אין תורה.

(אבודרהם)

◆◆◆

טעם אמירת פרקי אבות, בין פסח לעצרת הוא כי בימים האלו מחיוב כל איש ואיש מישראל לטהר א"ע בימי הספירה כמו שנטהרו ישאל מאז מטומאת מצרים כנודע מהזוה"ק שבעה שבועות כענין ז' ימי הנדה הם, ולכם אומרים אז מס' אבות כדי לראות ולהבין כל המדות טובות הנזכרים שם, ולכסוף ולהשתוקק מתי אעשה כן גם אני, ולשוב בתשובה שלימה לפי השי"ת ולזאת יש במס' זו חמשה פרקים נגד ה' ש"ב הכוללים, וכ"א כלול מעשר הם נש"ב עולם התשובה וימים האלה נק' אצל אומה"ע למי וגם הם מודים שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואה ומ"י הוא מנין חמשים והעיקר הוא שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואת הנפש.

(אוהב ישראל)

◆◆◆

וזה הענין היה במצרים בחג הפסח שפסח הקב"ה על כל המעלות ומדריגות ופתח לנו שער להשפיע ענינו אור עליון מאד ולכן אמר ועברתי באמ"צ וכו' אני ולא מלאך וכו' כי היה נגד המלאכים למעלה ממדרגותם ואח"כ נפלו ישראל מזה המדריגה כי זה היה בלא התעוררותינו וצריך לילך מעט מעט מדרג' לדרגא ולהתחזק בכל יום מדרגה לדרגא וממדה זו למדה אחרת בעבודתו ית' ולהתחזק בכל יום יותר ולעבודתו ית' ולבא לאור עליון שנתגלה עלינו בפסח ובכל יום מימי הספירה צריך לקבל קדושה יתירה ולתרחק מטומאה וזהו כמ"ש כדי לטהרינו מקלפותינו ומטומאתינו וכו' ואטהר ואתקדש בקדושה.

(זרע קודש)

◆◆◆

ענין הספירה הם בכוונה הזאת שצריך לספור הימים והשבועות לצפות וליחלות על יום חג השבועות שהוא זמן היחוד הנעלה בעליונים ע"י המעש"ט והקדושה וטהרה של ב"י כי אך זה יסוד כל תקוה וכל ישועה שבעולם כמ"ש שברתי לישעתך ד'.

(תפארת שלמה)

◆◆◆

בעת הספירה יש לאדם לשמוח ולדבק א"ע באלו המדות ישרים כיון שאדם חפץ שמידות ישרים ימשוך בו ואהבה ויראת הבורא ימשוך בו כמאמר חז"ל בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והנה בפסח הי' התגלות והעתעוררות של מדות ישרים והשכליות מהבורא ב"ה ובספירה והא התעוררות שלנו כלומר שאנחנו חפיצים בזה התעוררות העליון מה שנתגלה בפסח ממילא ניתוסף מלמעלה יותר האר' והזדככות בזה החפץ והרצון שאנחנו חפיצים לכן בימי הספיר' להיות מוכנים ורוצים בזה השפע.

(קדושת לוי)

◆◆◆

כל חיי האדם הם תלויים בימים אלו ימי הספירה למעלה ולמטה.

(תולדות יעקב יוסף)

◆◆◆

בשבתות הספירה יתרבה הקדושה יותר.

(עבודת ישראל)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה

שבת יומא דאורייתא (ג)

הלימודים בשבת ◇ גודל ענין חדושי תורה בשבת

חכמת האמת סתרי תורה ◇ חכמות נשים

הלימודים בשבת

לחזור על הלימודים

ומן הנכון לקבוע את יום השבת לחזור ולשנן את הלימודים שלמדו במשך הזמנים הקודמים, וכן היתה מנהגו של מרן החתם סופר זללה"ה (הובא בשו"ת חתן סופר סימן קכה) שהיה חוזר בשבת קודש על כל מה שלמד בששת ימי המעשה. ובאמת הרי החזרה יסוד גדול בלימוד התורה, כי אי אפשר להתעלות במעלות התורה בלי החזרה, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט:) רבי יהושע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר, רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת. ובכן אליכם תטוף מלתי להוסיף אומץ ביום השבת בענין החזרה, וכח קדושת השבת יעזור ויסייע להצליח דרכיכם בתורת ה'.

(ברך משה - פרשת בהר עמוד ריח)

ללמוד רק בדברי חז"ל הק'

הרה"ק ר' שלמה'קע מ'זוועהיל זלה"ה אמר לבן ביתו הרה"צ ר' אלי' ראטה, שבשבת לא ילמדו באחרונים, אלא בחז"ל (גמרא רש"י תום', זה"ק וכו') ומדרשים.

(יסוד צדיק, זוועהיל - ערך שבת עמוד ס)

עוללי"ם ר"ת וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד

נהוג בבני ישראל לנסות ולבחון את נעריהם ביום השבת את התורה שלמדו בימות השבוע, והוא ע"ד שאמר הגה"צ מו"ה הלל ליכטענשטיין (וצ"ל) האבד"ק קאליימיא בביאור מאה"כ (איכה ד, ד) עוללים שאלו לחם, עוללי"ם נוטריקון, ו'קראת ל'שבת ע'ונג ל'קדוש י' מ'כובד (ישעי' נח, יג).

(אפסי ארץ, נאנאש - פרשת שמות בד"ה את יעקב)

לא יעמיקו בפלפול

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, הרמז ת'בער'ז א"ש ב'כ'ל מ'ושבותיכ'ם ס"ת שלו"ם, ור"ת באמ"ת לרמז שאפי' בתורה הנקראת 'אמת' יהי' 'שלום' בשבת, שלא יעמיקו בפלפול (א"ת כלומר חידוד התלמידים המנגחים זה את זה בהלכה, ו'יהב בסופה'), ולא יהיו כאויבים בשער בשבת, וכדאמר ר"ז לתלמידיו (שבת קיט:), במטותא מיניכו לא תחללוניה.

(חתם סופר – ה"כ פרשת ויקהל תקסה ד"ה והז"ל)

לא ע"ד הצער לבר"ר מקחה של תורה

ודוקא לת"ח שעוסק בתורה בכל ימות השבוע, מצוה אצלם להתענג בשבת לקיים חציו לה', דהרי הם יודעים לשם מה ומי מתענגים לכבוד שבת נברא הוא, ואלו בא אליהם איש נכבד כמה היו מטריחים לכבדו, מכ"ש שנכון לעשות כן לכבוד שבת, ובתנאי שיאכלו לשובע נפשם ורוחם ונשמתם היתירה, ויקבעו ג"כ לעסוק בתורה וכו' אמנם דבר הצריך עיון שמצטער בו שאינו יכול לפי שעה לירד לעומק הדבר ההוא אסור בשבת.

[ובשולי דבריו יצויין לאשר נודע דענין היגיעה לברר הלכה מסבך הספיקות, ה"ה מעבודת הבירורים, להוציא יקר מזולל, ואין האור בא כו', והלא ש"ק הוא מעין עוה"ב שאז מלאה ארץ דעה, וידעו אותי למקטנם עד גדולם כו'). (א"ת ועי' לקמן מדור בדברי הספה"ק 'אמרי נועם', ו'אהבת שלום').

(נוהג כצאן יוסף – אות לו)

ספרי חסידות

ללמוד בשבת ספר חסידות בקביעות

האדמו"ר ר' יעקב צבי ז"ל מפאריסאב היה מדריך את בני הנעורים, שיגמרו בכל שבוע ספר באר מים חיים וספר מאור ושמש השייך לסדרה זו.

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

עבודת השבת היא בבחי' אחרת מכל ימות השבוע

וישן מפני חדש תוציאו. י"ל דקאי על שבת קודש **שצריך האדם להוציא את העבודה של ימות החול ולעבוד השי"ת בבחינה אחרת** דעבודת ששה ימים היא ללקט ניצוצות ועבודת ש"ק היא לקבל נשמה חדשה, וז"ש **וישן מפני חדש תוציאו** וד"ל.

(אהבת שלום)

והה"ק ר' חנוך העניך זצ"ל מאלכסנדר היה אצלו בחיוב ללמוד בכל שבת קודש ספר אור המאיר, ופעם אחת היה במאלעניין אצל בנו הר"ר יחיאל פישל ז"ל וביקשו בנו שישבות אצלו בשבת קודש ושאל אותו אם יש לו ספר אור המאיר ולא היה לו, והזמן היה קצר קודם השבת שלא היה אפשר לו להשיגו, ובין כך בא אורח אחד שהיה לו ספר זה והשיגו ממנו והיה פלא.

(שיח שרפי קודש - שבת אות לה)

ותהיו רגילים לעיין בשב"ק בדברי אגדה על פ' השבוע מרבותינו הקדושים, וביחוד ספרן של צדיקים בוצינאי קדישי של תלמידי בעש"ט זי"ע כגון ספר תולדות יעקב יוסף, ום' קדושת לוי, אוהב ישראל, עבודת ישראל, נועם אלימלך וכיוצא בהם, כי כל דבריהם הם כגחלי אש להלהיב הלב לאהבת השם וליראתו, וללמד דעת וחכמה ומוסר, איך לעבוד את השי"ת בלב טהור באמת ובתמים.

(הכנה דרבה, לערוגה"ב - אות ח)

וגם תרגיל עצמך ללמוד בפרט בשב"ק קצת ספרי חסידות, ומה טוב אם תוכל ללמוד בספר באר מים חיים, אשר הוא מושך את הלב במשלים מתוקים, ומלהיב את הקורא לעבודה בדרך החסידות, ונפתחו עיני איש לראות נפלאות בדרכי ה'.

(תורת א' שאפראן - ח"ב מכתב סה)

גודל ענין חידושי תורה בש"ק

הקב"ה אומר לפמליא דילי' שמעו החידוש של פלוני

בזוהר הקדוש, תא חזי, כד עייל שבתא, נשמתין נחתין לשריא על עמא קדישא, ונשמתין דצדיקיא סלקין לעילא. כד נפיק שבתא, נשמתין סלקין אינון דשארו עלייהו דישראל, ונשמתין נחתין אינון נשמתין דצדיקיא.

כיון דסלקין כלהו נשמתין דשארו עלייהו דישראל, סלקי וקיימין בדיוקנא קמי מלכא קדישא, וקב"ה שאיל לכלהו, מאי חדושא הוה לכו בההוא עלמא באורייתא, זכאה איהו מאן דחדושא דאורייתא אמרת קמיה, כמה חדוה עביד קב"ה, כניש לפמליא דיליה ואמר, שמעו חדושא דאורייתא דאמרת נשמתא דא דפלוני, וכלהו מוקמי ההיא מלה בתרי מתיבתי, אינון לתתא וקב"ה לעילא חתים להההיא מלה. וכשיוצאת השבת, הנשמות אלו ששכנו על ישראל עולות, והקדוש ברוך הוא שואל לכולם, איזה חידוש היה לכם בעולם ההוא בתורה, אשרי למי שהנשמה יתירה שלו אומרת לפני הקב"ה חידוש של תורה שחדש, כמה שמחה עושה הקב"ה, מאסף לפמליא שלו ואומר, שמעו חידוש של תורה שאמרה נשמה זו של פלוני, וכולם מעמידים דבר ההוא בשני ישיבות בישיבה של הקב"ה, ובישיבה של מטטרו"ן].

תא חזי, כד מלה אתחדש באורייתא, ונשמתא דנחתא בשבתא אתעסקת באינון מלין חדתין, וסלקי לעילא, כל פמליא דלעילא צייתין להההוא מלה, וחיות הקדש מתרבין בגדפין ומתלבשן בגדפין. וכד שאיל לון קב"ה, ולא תבין ושתקין, כדין חיות הקדש מה כתיב, בעמדם תרפינה כנפיהם (יחזקאל א, כד), כמה דאת אמר (איוב לב, טו), 'כי עמדו לא ענו עוד.

(זוהר חק' - פרשת שלח דף קעג ע"א)

שואלין אותה מה חידוש שמע

בכל מוצאי שבת הנשמה (א"ה, הנשמה יתירה דשבת) עולה למעלה, ושואלין אותה מה חידוש שמעה, ואם אינה שומעת דברי תורה חדשים בשבת דוחין אותה חוץ להיכלות, ואין לך צער גדול מזה, לכן ישתדל לחדש בשבת או ללמוד דבר חדש או לשמוע חידוש.

(אור צדיקים - סימן כט אות כו)

מחדש הבריאה מחדש ומיפין אותם בעבורו

וכל המחדש דבר חכמה ביום השבת, אותה הנשמה מתעטרת מלמעלה בכמה עטרות, והקדוש ברוך הוא כביכול משתעשע בה ונושק אותה, ומברכה ברכה שלמה, וכן אמר בזהר על פסוק 'בורא שמים חדשים וארץ חדשה' (ישעי' סה יז), כי כל המחדש דבר ביום השבת, אותו דבר מעלין אותו לפני הקדוש ברוך הוא, ובאותם הדברים נבראים שמים חדשים וארץ חדשה.

והענין הוא על פי הפשט, דכיון שאין העולם מתקיים אלא מצד עסק התורה, כמו שכתוב 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו', כשם שכל מי שאינו עוסק בתורה מחריב את העולם, כך כל העוסק בה, מחדש אותם בעבורו שמתקיימים יותר, והמחדש חדושין ביום השבת מוסיף על זה, דלא מבעיא שמקיימין אותם כמה שהם, אלא שמחדשים אותם מחדש ומיפין אותם בעבורו, וכביכול נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ואשריו ואשרי חלקו.

ועם היות שבכל יום ויום עושה רושם העוסק בתורה, המהדש דבר ביום השבת יותר ויותר, מפני שהוא יום מיוחד בקדושה, ומצא מין את מינו, מה שאין כן בימי החול.

(סדר היום – סדר סעודת שחרית בשבת)

יאזור חיל לחדש איזה דבר

המחדש חידושי תורה בשבת, מעטרים לאביו ואמו בעלמא דקשוט, ולכן תלמיד חכם אשר נגע יראת אלהים בלבו, יאזור חיל להשתדל לחדש איזה דבר, אי בר הכי הוא לחדש, ובתנאי שיהיו על דבר אמת, דאם חס ושלום שאינו אמיתי, שתיקותו יפה מדבורו, והעדר טוב ממציאותו, ועל כל פנים ילמוד דבר חידוש שלא ידע עדיין.

(כף החיים, פאלאגי - סימן כט אות ב)

מעטרין לאביו בגן עדן

חייב אדם לחדש חדושי תורה, כמ"ש בזוהר דבמו"ש בחזרת נשמה יתרה למקומה, שואל אותה הקב"ה מה חדוש אמרה בתורה כו'. ובמח"ב כתב בשם דעת חכמה בשם האר"י, שאם מחדש בתורה מעטרין לאביו באותו עולם, לכן נסמך כיבוד למצות שבת, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה.

(שערי תשובה - או"ח רצ סק"ב)

הרוצה לכבד אביו ואמו בנ"ע יחדש בשבת

כבד את אביך, הנה סמך מצוה זו לשבת, והוא כי חייב לחדש דברי תורה בשבת, ובשהבן מחדש דבר תורה מעטרין את האב בעטרות בעולם הבא, לזה סמך שהרוצה לכבד אביו ואמו יזכור ביום השבת ויחדש דברי תורה, וזהו כבודם האמת, ע"כ.

(לקוטי תורה, להאריז"ל - סו"פ יתרו)

ילמוד דברים החדשים לו

ומי שאינו בר הכי לחדש, ילמוד דברים שלא למד עד הנה.

(שזהו ג"כ בבחינת חדושי תורה).

(מחזיק ברכה, להחיד"א - סי' רצ)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

ש"ק בגלות במדריגת אהבה יותר מזמן הבית, ועונג ושמחת שבת בחי' ציון בבנינו

אז תרצה הארץ את שבתותי' כל ימי השמה תשבות אשר לא שבתה בשבתותיהם בשבתכם עלי', הנ"ל בכפל ואריכות הדברים האלה, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל כי **גם בזמן הזה אע"פ שבהמ"ק הוא חרב ואין עבודה ואין קרבן מ"מ בשבת הנה נעשים כל היחודים ממילא בהעלאות העולמות כמו קודם פגם אדה"ר**, נמצא כי בש"ק אין חסר כלום אשר אנחנו בגלות אך הכל יפה בעתו, וז"ש **את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו** ר"ל כאשר שבתותי תשמרו יחשב לכם כמו שמקדשי תיראו בבנינו כי היחודים נעשו עתה בשבת כמו מאז.

ועוד נעלה השבת בהגלות יותר, אחרי כי כל ימי השבוע אין היחוד כתיקונו לכן בשבת הוא ביתר שאת מבזמן שבהמ"ק הי' קיים **והוא בשלימות האהבה יותר** וע"ז אנו אומרים **שלא תהא צרה ודאגה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון**, פי' **ע"י שמקבל השבת בשמחה נכונה אז יחשב לנו כאלו ראינו ציון בבנינו**, **"ובזמן הגלות השבתות יותר טובים מבזמן שהי' בהמ"ק על מכונו"**, והנה זה הפי' הכתובים בהבטחה זו, **'אז'** בהגלות **'תרצה הארץ'** העליונה (רומז לשכינה הק' כנס"י), **'את שבתותיה'** הם השבתים **'כל ימי השמה'** תשבות פי' כל ימי השמה הם זמן הגלות **'תשבות'** יהי' להם שבתים טובים, **'אשר לא שבתה בשבתכם עלי'ה'** כי בזמן בהמ"ק לא היו שבתים טובים כאלה.

(תפארת שלמה)

על כל פנים ישמע חידוש

יזהר כל אדם לחדש בכל שבת איזה דברי תורה וכו', ואם א"א לו ללמוד בעצמו ישמע איזה חידוש מחכם, כדי שתעלה נשמתו היתירה בחידוש התורה, ואפילו בימי החול יזהר ללמוד חידוש תורה בכל יום מה שלא למד אתמול, ע"כ.

(דברי דוד - יום השבת פ' את האחד תעשה בבקר)

ללמוד ביום ו' ולחדש על זה בשבת

ולמען השם תראה לחדש מדי שבת בשבתו חידושי תורה, דהיינו, ביום ו' ערב שבת קודש תלמד איזה ענין קטן בגמרא ותוספות ומהרש"א, ותיגע בו מאד לחדש בו, ותכתב לי מה שתחדש, ותקיים בו מצות כיבוד אב על אופן המעולה והשלם, כי אין לי נחת רוח ותענוג עולם כמו בשמעי חידושי תורה היוצאים ממעייני חכמתך.

(ישמח משה במכתבו לבנו – סוף ח"ג על ני"ך דף צו ע"א)

ההשגה של מתן תורה נתגלה בכל שבת ושבת

ההשגה נקרא אור, והוא נר של מצוה, להביט במחשבה ולחקור בה, שנר נקרא מי שמביט במחשבה ומסתכל בה ומחובר בה. נר של שבת מורה, על המביט בעין השכל שברא הכל יש מאין, כמו במתן תורה פנים אל פנים, ולא ע"י שרואה נסים נסתרים ונגלים, כי זאת ההשגה של מתן תורה נתגלה בכל שבת ושבת, כמו שאיתא בשבת נתנה תורה, לכן צריכין בכל שבת לחדש חידושי דאורייתא.

(קדושת לוי -חנוכה קדושה חמישית)

חייב לחדש חידושי תורה

חייב אדם לראות בכל שבת ושבת לחדש חידושי התורה, כמו שאמרו בזוהר (ח"ג דף קעג.) שבמוצאי שבת בחזרת נשמה יתירה למקומה, שואל אותה הקב"ה מה חידש היה מחדש בתורה.

(שלה הק' - מסכת שבת נר מצוה אות נג)

ללמוד דבר חדש

כתבו הספרים בשם הזוהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש, ילמוד דברים שלא למד עד הנה.

(משנה ברורה - סי' רצ סק"ג)

יחדש בתורה או בהתנהגות כי הקב"ה מתפאר בה

ובודאי הקב"ה אינו בא בטרוניא עם בריותיו, לחדש דווקא חידוש נפלא מאוד, אלא לפי שכלו יהולל, איש איש אל משא שכלו ורוח מבינתו יטוף, הן לברר איזה דינא דגמרא לפי האמת, ע"פ פי' תוספות ומפרשים, או לחדש פירוש אמתי בפסוק של תורה נביאים וכתובים.

גם נראה לי ברור, אם חושב אדם איזה שעה ביום שבת קדש, לחדש בשכלו איזה הנהגה טובה בעבודת יוצרנו ובוראנו ית"ש ויתעלה, שיתנהג בהנהגה ישרה זו כל ימי השבוע, ולתת בהנהגה זו נחת רוח ליוצרו ב"ה וב"ש, הן בהנהגת טהרת המחשבה, הן בהנהגת הדבור למעט בכל יכולתו, הן בהנהגות התמדת למודו, יותר מימים שהלפו ועברו, הן בהנהגות כוונת התפלה או בברכת הנהנין וכיוצא, אף בהנהגת אכילה ומשגל, גם במו"מ שלו לעסוק בה על צד ההיתר, זה ברור שמלאכת מחשבת ישרה כתורה יחשב.

והבורא ית"ש ויתעלה ישתעשע בחדוש זה בפמליא שלו, גם יתעטר הוא ית"ש וכל פמליא שלו, וכל נשמות הצדיקים שבג"ע, כמבואר בזה"ק, וחשב עם קונהו כאלו חידש סתרי תורה ע"ד האמת.

(יסוד ושורש העבודה - שער ח פרק יב)

כיבוד אב ואם לחדש חידושים בשבת

כבד את אביך ואת אמך (שמות כ, יד). הנה סמוך מצוה זאת לשבת, והוא כי חיוב לחדש דברי תורה בשבת, וחייב לכבד את אביו בכל זיני יקר למחדי לון בעובדין ובחידושי תורה, כי לית חדוה לנשמות אלא כד איתחדש ביניהו מלין דאורייתא, וכשהבן מחדש דברי תורה, משמח את אביו בחדוה דלית חדוה כהאי חדוה, ומעטרין את האב בעטרות בעולם הבא, והרוצה לכבד ולשמח את אביו, יזכור ביום לחדש דברי תורה, ובזה מקיים מצות כיבוד אב ואם, לשמח אותם לעשות להם

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

בכח השב"ק הג' סעודות, ורעוא דרעוין, יתבטלו כל הקללות ונזכה לגאולה

וזכרתי את בריתי יעקב. עיין בבעל הטורים מה שלא נאמר תיבת 'אף' אף גבי יעקב, ולדרכינו נראה לרמז כי נודע אשר כל הגלות היה לאשר לא קיימו מצות שמיטה, וכמו שכתוב את תרצה הארץ את שבתותיה, וכמו כן על ידי חילול שבת, **ועל ידי קיום מצות שבת שהוא בחינת שמיטה נזכה לגאולה מהרה, ויתבטלו כל הקללות שבתוכחה**, וידוע אשר שלש סעודות רומזים על אברהם יצחק יעקב.

וזה **'וזכרתי את בריתי יעקב'** רומז על סעודה שלישית, **'את בריתי יצחק'** הוא סעודה של יום השבת, **'את בריתי אברהם'** רומז על סעודה ראשונה ליל שבת, ולזה לא נאמר אצל יעקב תיבת אף, כי הוא עת רצון גמור רעוא דרעוין בלי שליטת דין כלל, ותיבות **'והארץ אזכור'** רומז על סעודתה דדוד מלכא, והוא שלימות ד' רגלי המרכבה.

(אמרי נועם)

קורת רוח בעולם הבא, ודא איהו יקרא דאבוי ודאמיד, וכבדהו בכסות נקיה, כנפי מצוה לחדש לו חלוקא דרבנן.

(זוהר חי, קאמאתא - פרשת יתרו דף קיט ע"א)

לחדש איזה חידוש בהלכות שבת

ללמוד מס' שבת גמרא תום' עם הראשונים, ומדי שבת בשבתו לחדש דבר חידוש בהל' שבת, ויהי' חשוב ומקובל כאילו קיימנו מצות שבת בכוונה הראויה, וירצה ית"ש במנוחתינו, וכדארז"ל 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה', וממילא יתכפר לנו כדארז"ל כל המשמר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו.

(הנהגות הערוגת הבושם - אות כה)

להמציא בשכלו חידוש

מחויב האדם להמציא בשכלו חדושי התורה מידי שבת בשבתו.

(שלה"ק - שבת פ' נר מצוה אות סב)

בשבת מתעורר הלב לחדש לדברי תורה

השבת הניתן לאדם, אחד לשבעה ימים, מעורר בלב האדם בכל שבת חשק חדש לקדושתו יתברך, מצד שעברו עליו ששה ימים בטירדת מלאכה והתרשלות מדברי תורה, לכן ביום המנוחה מתעורר החשק להתקרב להקדושה.

והנשמה היתירה גם כן חדשה בכל שבת, וזהו תכלית ועיקר רצונו של השי"ת, שיתחדש מצד האדם חשק חדש לדברי תורה, וכמ"ש (זוה"ק ח"ג דף קם.) כיון דישתדל בר נש ברעותא דליבא לגבי קוב"ה, לא בעי מינן אלא לאבא וכו', ומהחשק החדש משיג האדם התחדשות בדברי תורה.

(פרי צדיק - פ' יתרו אות י)

תיקון גדול לעוון הברית

מתיקוני הברית הוא לחדש חידושי תורה, שהוא תיקון גדול לכל עוון ולכל חטאת, ובפרט לפגם הברית שהזרע יוצא מן המה, ותיקונו שיטרח במוחו לחדש חידושי תורה, ובפרט בשבת חשוב מאד כשמחדש חידושי תורה, ומזה נעשה יקר וגדולה לנפש אביו ואמו, ומי שאין מחו משגת לחדש חידושים בתורה מדעתו, יש תקנה ילמוד חידוש את אשר כבר חידש ועשהו ונכתב בספר, כל אשר ילמוד וידע את אשר לא ידע,

(כוונתו ילמוד בכל שנה על התורה, פירוש חדש מה שלא למד אשתקד, כגון בשנה זו ילמוד עם פירוש הרמב"ן, בשנה שני' עם פירוש אלשיך, ובשנה שלישית עם פי' בעל עקידה וכיוצא בזה), אז יהי' חשוב כאילו חידש בתורה.

(מעין הברכה - ח"ב פ"ד אות ד בשם פלא יועץ)

בשבת חשוב מאד כשמחדש חידושי תורה כאשר הפליג בשבחו בזוה"ק מה מגיע אליו, ומה נעשה יקר וגדולה לנפש אביו ואמו, ולמי שאין ידו משגת לחדש חדושי תורה מדעתו כבר יש תקנה שילמוד חידושי תורה את אשר כבר עשוהו ונכתב בספר כל אשר ילמוד וידע את אשר לא ידעו והטוב כאלו חידשו.

ועל זאת ישתדל מאד כל היודע ספר לפחות ללמוד בשבת דבר חדש, ואם אינו יודע ספר ישתדל לשמוע בלמודים מפי סופרים דבר חדש אשר לא ידעו, וגם לימוד ספר הזוה"ק אף באין מבין חשוב כאלו חידש חידושי' וא' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

וכל אשר יחדש יכתוב ידו בספר, ואל יהי בז להן וכן יכתוב ידו כל אשר ישמע דבר חדש, שהרי כתבו המפרשים שעכשיו שאין ביהמ"ק קיים ואין קרבנות, הכותב חידושי תורה מכפר עליו כאילו הקריב קרבנות.

(פלא יועץ - ערך חידוש)

חידו"ת הם בגדי וקישוטי הנשמה יתירה

להיות נזהר בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום בערש"ק, ובפירוש רש"י ז"ל כיד ה' הטובה עלי, ולחדש בכל שבת איזה חידוש בפרשה, והם בגדי שבת, וקישוט לנשמה יתירה.

(הנהגות מר"י דרשן מפוזנא בעל יסוד יוסף)

סמיכת 'כבד' ל'זכור' כי בזה מעטרין אביו ואמו

אשריו למי שזוכה לחדש איזה חידושים בתורה ביום ש"ק. וכתב הרב החסיד בעל דעת חכמה שער השבת סוף פרק עשירי משם האר"י זצ"ל מי שעוסק בתורה בשבת ומחדש איזה חידוש בה מעטרין לאביו באותו עולם. לכן נסמכו ב' ציווים הללו להדדי כבד את אביך זכור את יום השבת, וכן איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמורו.

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

השפעת השמחה של ש"ק
שישיג דרך האמת בעניני

והיה ערכך בשק"ל הקודש וגו' נ"ל ע"ד שאמרתי בפ' אמור ע"פ **ביום השבת יערכנו לפני ה'** דרצה לומר **אם האדם מסופק על דבר אם הוא מצוה או ח"ו להיפוך יעריך את עצמו ביום השבת אם בשבת יטיב בעיניו מעשיו שימן שהוא דבר ה'**, ולהבין מאי טעמא דוקא בשבת קודש יכול להבין זה, נ"ל הענ' **מפני שבשב"ק בא למקור השמחה והחדוה כמ"ש וקראת לשבת עונג דהוא שמחת האמת וע"ז יכול לבוא להבחנה זו**, משא"כ בימי החול, ולדעתי שזה נרמז גם כאן "**והי'ה ערכ"ך**" אין והי'ה אלא שמחה כלומר באיזה זמן יכול אדם להעריך א"ע אם הוא קודש או ח"ו להיפך והי' ערכך **בשק"ל שנוטריקון ש'בת ק'ודש ל'ה'**, ור"ל שבשבת קודש מקור השמחה **תוכל להעריך את עצמך ולהבחין בו אם הדבר לשם פועלו, השם יעזור לנו על דבר כבוד שמו.**

(רביד הזהב)

וכתב שם הרב הנז' דמאן דלאו בר הכי לחדש מעצמו איזה חידוש בתורה ילמוד איזה דברים שלא למדם עד הנה.

(מחזיק ברכה, להחיד"א - סימן רצ אות ד-ה)

כתבו הסה"ק שלחדש חידושי תורה בשבת הוא ביתר שאת וברום המעלות מימי החול, שע"י ביטול והכנעה שזוכה מקודם שבת להרגיש קדושת שב"ק, יוכל להרגיש שפע אורות קדושות ודעת גדול להשפיע להתוה"ק, ולהעלותה לרום המעלות ביתר שאת מימי החול.

(ישמח ישראל – פרשת נשא סוף אות א)

עיקר התגלות של החידושי תורה היא בשבת, וגם צריכה להיות בבחינת שבת היינו לשם מלכות שמים להלהיב לבבות ישראל לקבלת עול מלכות שמים וכו', ולכן אין דומה התורה שנתגלה בחול להתורה שנתגלה בשבת, כי אז נתגלו אורות הפנימיים שבתורה הקדושה סוד הטל של תורה, סוד האורות החדשים הצפונים בתורה סוד בית חדש, וזה סוד שאנחנו אומרים בשבת (בברהמ"ז) רצה והחליצנו שמרמז לסוד החליצה, שהיא והלצה נעלו מעל רגלו, ומרמז לבחינת וביום השבת יפתח שהשכינה הקדושה נחלצת ויוצאת וכו'.

(מגן אברהם, טריסק – פ' כי תצא)

ילמוד דבר חדש כפי כחו

ראוי לחדש בכל שבת חידושי תורה לכבוד הנשמה יתירה, כי בכל מוצ"ש בחזרת הנשמה למעלה, הקב"ה שואל אותה בתי מה פעלת בעולם ההוא, והיא משיבה דבר זה חדשתי בתורה, ולאו דווקא שימציא בשכלו איזה דבר, כי לאו כל מוחא סובל דא, רק שילמוד דבר חדש כל אחד לפי כוחו, הבינוני ילמוד מדרש וספרי מוסר, ואף עמי הארץ ילמוד ספרי לעז פירושי התורה וג"כ נקרא חידושי תורה אצל נשמתו.

(דרושי הצל"ח - דרוש כג אות ט)

בשב"ק יאמר בפיו החידוש שחידש בימות החול

איתא בזוה"ק (בהקדמת בראשית ד ע"ב) וז"ל תנן בההיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דקב"ה וקב"ה נטיל להההיא מלה ונשיק לה ועטר לה בשבעין עטרין וכו' ע"ש.

נמצא העיקר הוא בזמן שיוצא החידוש מפיו של האדם, וע"כ גם אם מוליד וממציא החידוש בחול מאחר שהוא מוציא בפיו בפעם הראשונה בשבת, הרי זה יש לו יתרון מכח קדושת שבת וחשיב כאילו חדשו בשבת ממש כי העיקר כאשר מוציאו מפיו.

(שו"ת תורה לשמה - סי' צח)

בש"ק צריך לשמור הפה יותר מפני החידושי תורה

לכן כתיב ודבר דבר שלא יהא דיבורך בשבת כדיבורך בחול, כי לעולם צריכים לשמור הפה ע"י שהוא כלי נברא לתורה ותפלה, ובשב"ק שיש הכנה יתרה לחדש דברי תורה, בחי' פי הבאר הנ"ל המעין שיש בכל לב איש ישראל, ובשבת נפתח אותה המעין, לכן צריכים לשמור הפה ביותר בשב"ק.

(שפת אמת - פרשת חוקת תרמא ד"ה עוד)

יש חידושים שא"א לחדשם רק בשבת

ועובדא ידענא ממעשה רב דאמו"ר זצ"ל (הגאון ר' יצחק פייגנבוים ראב"ד ורשא) אמר פעם לפני מרן הק' האבני נזר זצ"ל איזה חידוש בתורה, ואמר לו האבני נזר זצ"ל שבודאי נתחדש לו זה החידוש בשבת, ואמר שיש חידושי תורה שאי אפשר שיתחדשו רק בשבת.

(אור פני יצחק - שיחות ת"ח אות יב)

בזוה"ק במדבר דף קע"ג ע"א, בכל ערב שבת כשישראל מקדשין למטה מתאספים למעלה מחנות מלאכים ומכריזים ואומרים הכינו כסאות מי רואה חדוה זאת בג' מאות וצ' רקיעים: והנשמות יורדות לנוח על בנ"א, ואותה הנשמה אשר נתעסקה יום שבת בתורה וחדש בה שום חדוש כמה שמחה עושה בה הקב"ה, מאסף לכל המחנות של פמליא שלו ואומר להם שמעו זה החדוש שחידש בתורה יום נשמת פלוני, כלם מקשיבים אותו החדוש וחיות הקודש מתלבשות בכנפיהם ומתרבים מרוב החדוה.

(מעולפת ספירים, אלגאזי – אות טז)

גם בער"ש יש השפעות לחדש חידושים

וממ"ש במן ביום הששי לחם יומים נראה כי גם לענין השפעת בד"ת הוא בעש"ק שפע כפול והוא טעמא מהשפעת יום השבת, וכמ"ש גם לטעום המאכלים דשבת בער"ש.

(צדקת הצדיק - סוף אות רטז)

ועתה תבין מה שקראו בזוהר (ח"ג צה.) לקדושת יום השבת יומא דנשמתא יומא דאורייתא, והוא כיון דכל נשמה מסוגלת להוציא תורה חדשה מן הישנה בכל זמן ועידן, והנה בשבת קודש שבאים נשמות יתירות לכל אחד מישראל, הנה על כרחך יש עמה תורה חדשה הצריכה להתגלות על ידי הנשמה הלזו ביום הזה בדור הלזה כפי אשר שיערה החכמה האלקית מבראשית לפי צורך נשמות הדור.

(בני יששכר - שבת מאמר ה אות א)

חידושי תורה בשבת

קדם רבון עלמין במילין סתימין, תגלון פתגמין ותימרון חידושא (בזמירות ליום השבת), כי ידוע (זוהר שלח קעג.) שביום שבת קודש הזמן גרמא לחדש חידושי תורה, והטעם עפימ"ש באור החיים הקדוש (פ' בראשית) כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם לעמוד אלא ששת ימים, ויום השבת משפיע נפש לעולם שיחזור ויתקיים עוד ששה ימים, עכ"ד. וידוע כי באורייתא אתברי עלמא (זוה"ק ויקהל דף ר.), ולכן בשבת קודש שהוא זמן הבריאה מחדש, הזמן גרמא לחדש חידושי תורה שעל ידי זה נברא העולם. וזהו קדם רבון עלמין במילין סתימין, פי' כיון שהקב"ה ברא העולם במילין סתימין באורייתא, על כן ביום הזה תגלון פתגמין ותימרון חידושא, לחדש חידושי תורה להשפיע כח חדש בעולם להתקיים עוד ששה ימים.

(ברך משה - פרשת ויקהל עמוד ער)

חכמת האמת סתרי תורה

קבלה בעולם האצילות המשפיע לתחתונים בשבת

טוב ללמוד בשבת קבלה, כמו שהיו נוהגים הקדמונים, והטעם הוא, כי הקבלה בעולם האצילות, אשר הוא משפיע בתחתונים ביום השבת.

(פרי עץ חיים – שער השבת סוף פרק כא)

רמז שצריך לעסוק בקבלה ביום השבת

ביום השבת אנו אומרים מזמור כט שבתהלים, והוא 'מזמור לדוד הבו לה' בני אלים', הנרמזים בו כמה כוונות כנודע, ונרמז בו גם כן אופן הקריאה ביום השבת, ונרמזה בראשי תיבות למפרע, בפסוק 'ה'שתחוו ל'ה' ב'הדרת ק'ודש', ראשי תיבות 'קבלה', לרמוז שצריך האדם לעסוק בחכמת הקבלה ביום השבת.

(שער הפסוקים - תהלים סי' ק)

התורה דשבת הוא ממקור אור חכמה ו"ק דאצילות

נרמז בכתוב זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים, ונודע כי יום שבת שהוא אור האצילות הוא בחינת בן, וכבר אמרנו כי זכור הוא מקור ולעולם צריך לזכור בחינת בן שהוא יום שבת אפילו בששת ימים שהוא סוד עבד מלבד יום שבת שכולו לה' אלהיך, ואין תפלת יום שבת כתפלת ימי חול ואין עסק התורה ביום שבת כעסקה ביומי חול, שבימי החול יכוון בשש סדרי משנה במטטרו"ן וביום שבת יכוון אותם בשש קצוות באצילות ששם מקורם כדפי' בתיקונים.

(ראשית חכמה שער הקדושה)

שבת בחי' מחשבה לכן לומדים פנימיות התורה

אמר, בשבת נעשה שמחה בכל העולמות, בעולם העשיה אוכלים ובעולם היצירה שהוא דיבור מנגנים, ובעולם הבריאה

שהוא מחשבה הוא בשני פנים, אחד שאין לומדים כמו בכל השבוע והוא בחי' המחשבה, ועוד שבשבת לומדים פנימיות התורה והוא בחי' מחשבה, כמו באדם המוח יש בו יותר פנימיות מבשאר איברים וכו', ובחול לומדים גמרא שהוא בחי' חיצוניות, ולכך כל הקבלה נעשה בארץ ישראל והגמ' בבלי שהוא בחי' חיצוניות נעשה בחו"ל.

(אמרי פנחס - שער ד אות לב)

'קבלה' הוא פנימיות הנפש ושבת פנימיות העולם

סוד המקובלים ללמוד קבלה בשבת וכו' שהוא בסוד הזרתם אל שורשם, כי בעלי קבלה שהם בחינת פנימי שבנפש אדם, מדבק עצמו אל שרשו פנימי שבעולם, הוא שבת, לקבל שפע וחיות מן בחינת פנימיות התורה, שעל ידה נברא בחינת פנימיות העולמות, ואז יוכלו אחר כך להשפיע לחיצוניות ולבושי העולמות המוני עם בעלי החומר.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת שופטים)

ביומא דנשמתא יש יותר לייחד יחודים

שמעתי ממורי כי בשבת (עיקר לימוד התורה יהיה) לייחד, והבן.

(צפנת פענח - פרשת משפטים דף עז ע"ד)

זמן מסוגל ללמוד רזין דאורייתא

בזוה"ק: כל רזין דאורייתא ביה (בשבת) תליין וכו' שב"ת דאיהו יומא דאורייתא, בו בסגולה לעסוק ברזין דאורייתא, הוא שבת אשר הוא זכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים, על כן בו יסוגל עסק הרזין במעשה בראשית ומעשה מרכבה..

(בני יששכר - שבת מאמר א אות ח)

ללמוד ג' חלקי התורה: חומש, משניות וגמרא, וקבלה

אמר, בשלחן יש ג' בחינות נפש רוח ונשמה, 'נפש' הוא האכילה, 'רוח' הוא הזמירות, 'נשמה' היא התורה. והתורה היא בכללות 'נשמה', ובפרטות ג"כ נר"ן, 'נפש' הוא החומש, 'רוח' הוא המשנה והגמרא, 'נשמה' היא הקבלה. (והלומד) ג"כ נפש רוח נשמה, נפש הדיבור, רוח כוונת הלב, נשמה הם יחודים, ובזה מקשר העולמות.

(אמרי פנחס - שער ד אות לד)

יכנס לפרדס

ת"ח שמוילא כרסו בשר ויין התורה, יכנס לפרדס חכמת האמת ויטייל בו שעונג הוא לו ודאי.

(סידור יעב"ץ – מוסך השבת בית המדרש בית נד אות ז)

ללמוד קבלה שנקרא תורת ה'

בששה ימי החול, יש ללמוד בנגלה שנקרא תורת אדם, ובשבת יש ללמוד קבלה שנקרא תורת ה'.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת בהר)

עיקר זמנה

עיקר זמן עסק סודות התורה הוא בשבת יומא דאורייתא.

(אגרא דפרקא - אות קיח)

צריך ללמוד קבלה בשבת

צריך ללמוד קבלה בשבת, ומי שאין לו יד בקבלה ילמוד בס' הזוה"ק והתיקונים.

(קיצור חיים - סי' רצ אות יא)

נשמה יתירה נהנית מדברי קבלה

מה"ט כתבו המקובלים ללמוד ספרי קבלה בשבת, משם שבשבת באה לאדם נשמה יתירה, והיא אורה חשוב, ודאי ראוי לכבדה, והנשמה אינה נהנית רק מד"ת ובדברי קבלה יותר מכל הלימודים.

(יוסף אומץ - אות תריח)

דברי תורה ע"ד הסוד בשלחן

לעטר פתורא ברזא יקירא עמיקא וטמירא, היינו לומר ד"ת ע"ד הסוד על השלחן בשבת.

(דברי תורה, מונקאטש - ח"ב אות ב)

לימוד קבלה בשבת

בגמרא (גיטין ס) רבי יוחנן וריש לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא. י"ל על דרך שדרשו שפירשנו המדרש (ב"ר פפ"ו פ"ג) ותירו"ש זה אגדה, שהכוונה על סודות התורה, דאיתא בגמרא (עירובין סה.) נכנס יין יצא סוד. והיינו דהוו מעייני בספרא דאגדת"א בשבתא, הכוונה על חכמת הנסתר ורזין דאורייתא, כי בשבת קודש הזמן מסוגל לעסוק בה.

(ברך משה - פרשת ויקהל עמוד רסו)

חכמות נשים

קראה לפניו מספר שמחת הנפש

כי מי לנו גדול מאדוני אבי הכתב סופר זצ"ל, שקראה לפניו אחותי ע"ה בכל שבת מספר שמחת הנפש. וראיתי השמחת הנפש מזקיני מרן רבי עקיבא איגר זצ"ל שבכתב ידו כתב הגהות עליו.

(התעוררות תשובה - הסכמה לספר כתר תורה)

לימודי הנשים בשבת

איסור גדול היה מוטל על בנות ירושלים לטייל ברחובות קריה, כדכתיב "כל כבודה בת מלך פנימה", ובפרט בשבת קודש שאז היו יושבות בביתן וקוראות ב"צאינה וראינה" "מנורת המאור" פרקי אבות, ושאר הספרים הקדושים אשר תורגמו לאידיש, כמו שצוה הגר"א זיע"א באגרתו הידועה מדרכו לאר"י, שכתב בזה"ל: "יש לי כמה ספרי מוסר עם לשון אשכנז, ויקראוהו תמיד וכל שכן בשבת קודש קדשים". ובנות ירושלים היו רגילות לקרות אגרת זו (של הגר"א) שתורגמה לאידיש.

(בטוב ירושלים - פ"ד עמ' קי)

לא יתעסקו אלא בספרי מוסר

תדריך את בנותיך וכו', והנה יש לי כמה ספרי מוסר עם לשון אשכנז, יקראוהו תמיד, וכל שכן בשבת קודש קדשים לא יתעסקו אלא בספרי מוסר.

(אגרת הגר"א - לבני ביתו)

פירוש הצאינה וראינה מלא רק מפירוש רש"י

הרה"ק דבעלז זצ"ל שיבח מאד את התנ"ך עם פי' יודיש דייטש הנקרא מנידים, שהוא מבעל צאינה וראינה נכד רבב"ה ז"ל, באשר כל פירושו מלא רק מפירש"י ז"ל.

(אלף כתב - אות שמח)

מי שאינו מבין לשה"ק ראוי לקרות בפירוש אשכנז

מי שאינו מבין לשה"ק, ראוי לקרות בפירוש התורה שיש בלשון אשכנז בזמנינו, כגון ספר צאינה וראינה וכיוצא בזה כדי שיבין ענין הפרשה, ע"כ.

(טו"ז - סי' רפה סק"ב)

"ווער עם זיצט אינטער די מזוזה, ווערט נישט מבוזה"

שמעתי מאמי מורתי הרבנית הצדיקת המחכמת הישרה והיקרה מרת גיטל תחי' בת הרה"ק צדיק מופת הדור מו"ה אברהם מרדכי זלה"ה מפינטשוב שהוא הדריכה ואמר לה בבקשה ממך שלא תצאי כל ימי חייך לשוק לדבר עם איזה אדם או לראות איזה ענין שיש בשוק וברחוב, ובפרט בשבת וביו"ט אל תצאי אפילו אמה אחת מביתך אלא אם כן הוא לדבר גדול אז רשאי את לילך, ותיכף ומיד לחזור לביתך, ומכאן והלאה אי"ה תתנהגי בך כל ימי חייך, ואמר לה בזה הלשון 'ווער עם זיצט אונטער דער מזוזה הקדושה ווערט נישט מבוזה'.

(זקן ביתו, קאמארנא – פרקי אבות פ"א מ"ה אופן ד)

הגאון בעל ברוך טעם למד ועשה הנהות על הצאינה וראינה

הגה"ק בעל ברוך טעם זצ"ל היה נוהג לעשות הגהות על כל ספר שלמד, ולמד גם את הצאינה וראינה ועשה עליה הגהות.

(אלף כתב – אות שמט בהג"ה מבעל משנה שכיר)

צאינה וראינה נחלת צבי ומנורת המאור

ככה נהגו מעולם הנשים צדקניות, שהיו קורין בצאינה וראינה ובנחלת צבי ובמנורת המאור ממהרי"א ז"ל, שמתורגם שם בלשון אשכנז"ז המדות מדברי חכז"ל.

(ויואל משה - מאמר ג אות לג)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

למד רבינו בחיי בין מאכל ומאכל

בעת הסעודה שרו לפני מרן החתם סופר זלה"ה הזמירות הנדפסים, והוא למד וקרא לפני המסובין בין תבשיל ותבשיל בספר רבינו בחיי בפרשת השבוע, וכן בסעודת צהריים.

(חוט המשולש - עמוד נא)

בעולם העליון לומדים רמב"ן ואור החיים הקדוש

רבי שמואל מיכל, סיפר לרבי יהודא לייב, שראה פעם בחלומו את זקנו שהיה שמח מאוד, ושאלו למעשיו בעולם העליון, וענה לו שלומדים רמב"ן ואור החיים הק' וסיים: שבת איז גוט! שבת איז גוט!. אחר פטירתו של רש"מ, נרדם פעם רי"ל אחר השולחן בליל שבת קודש, וראה את רש"מ בשמחה גדולה, רוקד ומזמר ניגון (אביו רי"ל שר לו הניגון), והתעורר וראה איך שדמותו של רש"מ הולכת ונמוגה, וניטשטשה עד שנעלמה, ונכנס אל היסוה"ע זי"ע, וסיפר לו, ואמר לו היסוה"ע שזה לא היה חלום "ער איז טאקע געווען".

(מאמר מרדכי, סלאנים - ח"ב עמוד קעו אות ב)

לחזור על כל לימודי השבוע

מרן החתם סופר הי' דרכו בקודש לחזור על השיעורין בכל ליל שבת קודש, בלי ראיה בספר בפנים, הלך אנה ואנה בהחדר וחזר בעל פה על כל מה שלמד במשך השבוע.

(שו"ת חתן סופר - סי' קכה)

חידש בכל שבת

מרן החתם סופר זי"ע, חידש בכל שבת איזה חידושי תורה.

(מנהגי חתם סופר - תומר דבורה פרק ה)

וועד קרן הבנין
בית חינוך לבנות
שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
שי"ר וקול תודה
באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד ותדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לשובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוחו נדיבה ובנהודא נפישא, ובמיוחד החיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, להורה ולתעודה מדבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים, ה"ה
הרבני הנעלה התעכבר, עושה ומעשה צדקה וחסד
מ"ה
יואל שרגא
שעדר
הי"ו
אב"י בבארא פארק יע"א
מגדולי התומכים למען הקמת הבית הגדול
לחינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו
לרגל שמחת הולדת בתו שתחי'
בסימן טוב ובמזל טוב
ושגורה ברכותינו, תחערב לפני ה' עתידותינו, שתזכה לראות רב תענוג ונחת, תודה וגדולה במקום אחת, וידא רעוא מן קדם רבן עלם ועלמיא, שתשרה שכינה בכל מעשי ידיו ברב סיעתא דשמיא, ויזכל להמשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אחדך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, אכי"ר.
כ"ק ידידינו מוקדינו השמחים בשמחתנו
המברכים בהגיע הזיאוה והעריכה העמוקה
וועד קרן הבנין
להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

פנימי תשפ"ח בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור רבני ועסקני כולל חיבת ירושלים בארה"ק בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויליאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת וירא תשע"ח לפ"ק

בראש הבאים הר' הגה"צ רבי יקותיאל זלמן וי"ט ליפא הלברשטאם ז"ל אבד"ק טשאקאווע חבר ועד הרבנים של הכולל

רבינו קידמו בברכה: אה, ברוכים הבאים, וואס מאכט עפעס דער מחותן?[1]

אבד"ק טשאקאווע: ב"ה געלויבט דעם הייליגן באשעפער, מיר זענען געקומען דא א דעלעגאציע פון כולל חיבת ירושלים, דער גאליציאנער כולל.

רבינו קידם את פניהם בברכה וכיבדם לישב ודיברו על סיבת בואם לקראת הדינער השנתי בוומסב"ג, לטובת כולל חיבת ירושלים קופת רמבעה"נ ליוצאי גאליציע

רבינו: איך בין אויך א גאליציאנער איניקל, טייל פון מיינע זיידעם האבן אויך געוואוינט אין גאליציע.

אבד"ק טשאקאווע: ביי די הסכמה פונעם שואל ומשיב אויפן שו"ת השיב משה, שרייבט ער דארט אויפן אוהעלער רב (מרן הישמה משה ז"ל) אז ווען ער האט נאך געוואוינט אין מדינת גאליציע האט ער זיך פארהערט אכט הונדערט בלאט גמרא, אזוי שטייט אין די הסכמה.

רבינו: יא, אזוי שרייבט ער, 'ערוכים ושמורים על פיו'.[2]

אבער ס'איז נאך אסאך נענטער. דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל האט געוואוינט אין טארנא. און דער זיידע דער עצי חיים איז ביי אים געווארן א איידעם, ער האט חתונה געהאט אויך אין טארנא, דאם איז דאך גאליציע.

אבד"ק טשאקאווע: יא, אינטערעסאנט, כ'האב פונקט לעצטענס געזעהן די חתונה בריוול.

רבינו: און דער ייטב לב אויך, ער איז דאך געבוירן אין דראהביטש, דאם איז אויך גאליציע. דער ייטב לב האט גערעדט מיט א גאליציאנע אויספראך, א שטארקע רי"ש, אזוי ווי מ'רעדט אין גאליציע, אזא גאליציאנער רי"ש.[3]

אבד"ק טשאקאווע: קיינער פון די קינדער האט עס נישט איבער געמומען?

רבינו: ניין, עכ"פ איך וויים נישט. כאטש די באבע (הרבנית הצ' ברכה סימא א"ח מרן העצי חיים ז"ל) איז אויך געווען פון גאליציע. דעם ייטב לב'ס רביצין איז נישט געווען, אבער דעם קדושת יו"ט'ס רביצין איז יא געווען פון דארט, זי איז

---

1 נכדו של רבינו שליט"א הרה"ג ר' יואל אשכנזי שליט"א ר"מ בישיבת 'אהבת התורה' שע"י מוסדותינו הק' בוומסב"ג, הוא חתנו של הגה"צ מטשאקאווע ז"ל.

2 וז"ל בהסכמתו שם: אבותינו ספרו לנו אשר בעת היה פה בגאליציען היה בקי בע"פ ערך שמונה מאות עלים מש"ס ערוכים ושמורים על פיו הקדוש, הוא הי' תלמיד הגאון הקדוש בעמח"ס דרישת ארי על אהע"ז כמבואר בהסכמתו על הספר הנ"ל, ובהשיר אשר חיבר שם על רבו ידידו הגאון ז"ל, וכפי הראות, ממנו למד נגלה ונסתר, כי הגאון בעל דרישת ארי ז"ל הי' ידיו רב לו עשר ידות בתורה וחסידות, והגאון הנ"ל כל רז לא אניס לו ומשה קבל תורה וקבלה מעשית מהגאון הצדיק חלו, ונוראות שמענו עליו בעת היותו באוהעל, עיי"ש עוד מנפלאות לשונו.

3 עיי' בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) שסיפר הגה"צ מפאיע הי"ד שהרה"ק הייטב לב ז"ל הגיע לכהן כאב"ד בעיר סיגוט, וכשדיבר שם לראשונה בענייני כשרות, ואמר שיש לדקדק מאוד ב'בדיקות הריאה', ואמר את זאת בגאליציאנער שפראך, והם הבינו שאומר 'בדיקות החיה' ולא הבינו מה הוא מדבר, עד שנתגלו להם שהוא מתכוין להריאה.

דאך געקומען פון זלאטשוב, זי איז געווען דעם זלאטשוב'ער רב'ס טאכטער (הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל אבד"ק זלאטשוב בעמח"ס מהר"י אשכנזי). זלאטשוב איז מזרח גאליציע, אבער ס'איז אויך גאליציע.

אבד"ק טשאקאוו: היינט איז עס אוקריינא.

רבינו: גאנץ מזרח גאליציע איז היינט אוקריינא, זידיטשוב, לעמבערג, ביז בראד.

א' הנוכחים: דער קדושת יו"ט האט התונה געמאכט ביידע זוהן אויף גאליציע.

רבינו: יא, דער זיידע (מרן העצי חיים ז"ל) און דער פעטער ז"ל ביידע האבן התונה געהאט קיין גאליציע.

הרה"צ ר' ישכר בעריש רובין שליט"א מדאמבראווא, מנהל הכולל: דער ישמח משה איז נישט געווען רב אין שינאווא?

רבינו: יא, אסאך יארן (משנת תקכ"ד עד שנת תקם"ח).

אויסער דעם, ער איז דאך געבוירן אין פרעמישלא, דאם איז אויך גאליציע. פשעמישל האט מען עם גערופן.

מנהל הכולל: נו, אויב אזוי דארף די טייטלבוים משפחה די אייניקלעך קריגן חלוקה פונעם גאליציאנעם כולל....

אבד"ק טשאקאוו: כ'מיין אז דעם צאנזער רב'ס עלטערן ליגן אויך אין פשעמישל. כ'מיין רבי לייבוש טארניגראדער ליגט דארט אין פשעמישל.

א' הנוכחים: ער איז געווען א דיין אין פשעמישל.

רבינו: פאר"ן דברי חיים איז שטארק נישט ניחא געווען דער חלוקת הכולל לויט די געגנטער, עס איז דא זייער אן אינטערעסאנטער בריוו פונעם דברי חיים וועגן דעם. עם האט אים געהארט די חלוקה, ער האט געהאלטן אז יעדער דארף געבן פאר יעדן איינעם.[4]

אבד"ק טשאקאוו: דעמאלטס וועז דער חתם סופר מיטן מהר"ם א"ש האבן געמאכט דעם כולל שומרי החומות, איז דא בריוון וועגן דעם.

רבינו: יא, זיי האבן געמאכט דעם אונגארישן כולל.[5] אבער פון אונגארן איז מען ווייניג געפארן קיין ארץ ישראל, און פון גאליציע איז מען מער געפארן, איז אויסגעקומען אז די גאליציאנער כולל האט נישט געהאט אזויפיל געלט צו געבן, און דער אונגארישער כולל האט געהאט מער צו געבן, האט ער געזאגט אז ס'איז נישט קיין יושר, נאר פאר יעדן וועד עס וואוינט אין ארץ ישראל דארף מען צו געבן געלט. עס דארף נישט זיין קיין חילוקים.

מנהל הכולל: עס איז דא פונעם ערשטן באבובער רב, ער ברענגט די פרשה וועגן די זאכן, פונעם שינאווער רב איז דא בריוון, אלעם וועגן די זאכן.

---

4 עיין בשו"ת דברי חיים (ח"ב חו"מ סימן ס"ח) שכתב להרה"ק מוהרמ"מ מוויזניצא ז"ל וכו מביע דעתו שאינו מסכים לשום פירוד בהכוללים, גם בשו"ת בית שלמה (חיו"ד סימן צ"ט) כותב שה"ו להפריד אנשי מדינת אונגארן מכולל עסטרייך.

וידוע המכתב מהגה"ק משינאווא זי"ע, אודות התחלקות בין הכוללים, ובתו"ד כותב בזה"ל: "אא"מ הגאון הצדיק ז"ל היה מתרעם מאוד על כל התחלקות שנעשה בין גאליציא לאונגרין", עכ"ל.

ועיין בס' דברי יחזקאל החדש (מכתבי קודש אות ט"ו) וכו מובא מכתב קודש מהרה"ק משינאווא להרה"ק הקדושת יו"ט כחודש ימים לפני הסתלקותו של הרה"ק משינאווא (אשר המו"ל העתיק ממכתב שהיה אצל ב"ק מרן רבינו הברך משה זי"ע), וכו הוא מבקש שהיות שמסתובב איזה איש שהגיע מצפת וחוצה לדבר על לב הרבנים להפריד את הכולל ראמענא מכולל אונגארן, ומבקש שיגער בו, כי האנשי ראמענא לא יכולים להחזיק את הכולל, ועי"ז יגוועו מרעב ומחסור, ובתוך דבריו כותב דעת קדשו של אביו הק' מצאנז נגד הפירוד בין הכוללים, וכן כותב שבני אונארן מגיעים במתי מעט לארה"ק ואנשי ראמענא מגיעים יותר, וז"ל: ...באשר נוסע איש מצפת ת"ו ורוצה להשחית ולבלוע את כולל וויזניצא, אשר נתפשר ביניהם מכבר כמה יהיה לחלקם אונגארן. ושמעתי מאנשי אמונה שאנשי כולל זה הם עניים כמעט וגוועין ברעב, לזאת יראה כת"ה שלא להניח להאיש הנ"ל לשנות, כי אצלינו אין חילוק בין נפשות ישראל שבמדינה זו או זו..... ושמעתי שב"ה כולל אונגרין הוא במצב טוב... ימחול כת"ה לגעור בו כי אא"מ הגאון הצדיק ז"ל היה מתרעם מאוד על כל התחלקות שנעשה בין גאליציא לאונגארן... ובפרט שכולל אונגרין אינם נותנים שתי שנים ראשונות ועי"ז מעט נוסעים מפה לארץ ישראל כי מי שיש לו על שתי שנים פרנסה, ונוסע בהרחבה אינו נצרך לכולל, ועני שאין לו על שתי שנים פרנסה אינו יכול ליסע וממילא נתרבה חלק היושבין שם, ובגאליציא רק שנה ראשונה אין נותנין מכולל ועל שנה א' בקל להביא אתו על פרנסה....לזאת חלק הכולל גאליציא פחות הרבה מכולל אונגארן ולמה יגרעו עניי מדינה זו מזו, ובוודאי גם אצל כ"ת אין חילוק, ע"כ יראה כ"ת שלא ישחית האיש ח"ו ולא יעשה חדשות... עיי"ש עוד.

ועיין בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' ח) מש"כ להצדיק הפירוד מחמת שהמתנגדים רוצים שנדבותיהם יגיעו למכיריהם ממדינתם ומעירם.

5 עיין בקובץ כרם שלמה (שנה ב' קובץ ב' עמוד ל"ט) נתייסד כולל עסטרייך בערך שנת תרי"ב עבור תושבי מדינת גאליציע אונגארן ובוקאווינא, ובשנת תרכ"ב נפרדו אנשי מדינת אונגארן לעצמם תחת שם 'כולל שומרי החומות' בהסכמת רוב גדולי אונגארן ובראשם הכתב סופר והגאון מהר"ם א"ש.

איזה שנים אח"ז נפרדו גם אנשי ק"ק וויזניץ-קאסוב לעצמם שהיו עד אז תחת נשיאות כולל עסטרייך. ובשנת תרע"ב נתפרצה מחלוקת כי רצו שוב לקבל תמיכה גם מכולל עסטרייך - דראהביטש כמבואר בארוכה בס' תשובה כהלכה.

רבינו: יא, דער באבובער רב שרייבט אויך אז דער דברי חיים האט נישט מסכים געווען.[6]

דער זיידע ז"ל רבי שלום אליעזר"ל ווען ער האט שוין געוואוינט אין ראצפערט, דאם איז דאך אונגארין, האט ער נאך אלץ געשיקט זיינע כולל געלטער צדקת רבי מאיר בעל הנס, פארן גאליציאנער כולל.

מנחל הכולל: יא, ס'איז דא ביי אונז א דאקומענט פון די רשימות, ווי זיין נאמען איז פארצייכענט.[7]

---

6 מצו"ב המכתב מאת הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל אודות התחלקות הכוללים אשר נדפס בקו' כרם שלמה, כדלהלן:

ב"ה.

לכבוד אצילי בני ישראל הנגידים החסידים המופלגים הקראים רודפי צדקה וחסד אשר בכורינת אמעריקא בכל מקומות מושבותיהם, וכראשם כבוד הרבנים התריסים ובקיאים מופלגי תורה הירא'ים ותרדים לדבר ה', יהי נועם ה' עליהם, ויהי' שלו' וברכה באהליהם.

הן קול שאגן מעיר שמענו, קול מהיכל ה', צעקת עניי אה"ק תובב"א, מירושלים עיר הקודש ומצפת ומכריא תובכ"א, צעקת לנומא, אשר עמרו איזה אנשים לכרות אוכל מפי עניים ואביונים אלמנות ויתומים, אשר כדו סלכם איזה התחרשות, ליסד באה"ק כולל חדש שיהי' נקרא בשם כולל אמעריקא, אשר זה שנים רבות כמי או וקרם, הי' הרוך של אחב"י ישבי אמעריקא מכל המרינות, לשלוח את המעות המקובץ באמעריקא לוועד הכולל אשר בירושלם, והי' נחלק לכל הכוללים בשוה חלק כחלק בשלום וכמישור, והי' זה סער לפרנסת הרבה אלפים נפשות מישראל.

ורכירנא אשר זה שנים רבות כאשר התחלקו אנשי אונגארין לכולל מיוחד מאת אנשי נאליצין, הי' אז רעש גדול בין הגדולים, וכמה נאונים וצדיקים ובראשם אא"ז מו"ר הרב הגאון הקדוש רשכבה"ג זללה"ה מצאנז), אשר לא הסכימו באין אופן, לאשר חששו שלא יהי' ריעותא לעניי נאליצין אשר באה"ק, עד אשר הכריזו להתפשר עמהם, וחלקו להם כמה נכולות ועיירות גדולות מסרינתם, אשר ער היום עודנה לפובת עניי נאליצין שבאה"ק, וגם אותן הגדולים אשר היו נוטים לצד החלוקה, הי' רק בפענתם, באשר שגם מסרינת אונגארין הרבה והרבה נפשות מאהב"י הדרים באה"ק ומקבלים חלוקה מכולל נאליצין, ובכמה שהם יחלקו את עצמם לכולל בפני עצמו, יתחזק יותר השלישות המעות מסרינותיהם, ויתרבו הנותנים, לכן לא ינרטו הספר מזה לאנשי כולל נאליצין, כי בכה שיחסרו להם מישלושות המעות, בעכור זה יקחו מאתם את כל המקבלים ממרינת אונגארין, שלא יצפרכו ליתן להם ויתרבו בכוללים, ומאנשי כולל נאליצין [אז] ינרע, ועכ"ז נתנו להם עור ההסבה הנ"ל.

אשר לא כן אנשי אמעריקא, אשר להם רק ל"א אביונים באה"ק, אותם היוצאים למלחמה, כל"א טלכים אשר לחנו באה"ק, ואנשי אמעריקא הכה מקובצים מכל המרינות, וגם הרבה אשר ב"ה הכה בכורינתינו, ורק הכה שם לברנה), לכן בוודאי אין שום דרך ואין שום מכוא שיהי' שותר להם לחלוק עצמם מאת עניי שארי ארצות, וכל המסייע ומפתה ליה, הרי זה שופך דמים ממש, כי רוצה לעשר איזה אנשים מועטים מהלחם הצר והרחק של עניים אביונים האומללים והעמופים ברעב.

וידענו היטב, אשר כפי טוב לבבם של המתנדבים, אם יהיו בקיאים בדבר היטב, בוודאי אין רצונם לשנות על אופן כזה, להרבות לאחר ולרחוק את העני ברחקו, אשר אין אופן לפני המתנדבים להכשיר נוקם כזה, כי אפי' אם ירבו בצדקות, גם זאת ילך לאותן התופפים את שאינו שלהם, ובלתי ספק אשר אין דעת המתנדבים על זה, ורק המתרחרים ריב העוסקים בזה, הוגים אותם ומפתים את לבם אשר לא יזיק לשאר הכוללים, ואת אנשיהם יפסיכו מעמדם, אשר זאת שקר מוחלט הוא, וכמילא אין דעת המתנדבים לזה, והוי כשנה מצדקה לצדקה, וגזל נמור.

וחלילה לשום אדם מישראל הרוצה לעשות צדקה וחסד ורוצה לחזק ישיבת אה"ק, לחבר עמהם ולסייע להם, רק לשלוח כספ תרומת הקדשים לוועד הכולל שבירושלם, ושלא ליתן להגובים עבור הכולל אשר בשם כולל אמעריקא יכונה, ואם רצונם להסיב מעמר אנשי מרינתם אשר באה"ק, יעשו כפי הפשרה אשר כבר עשו הרבנים, אבל חלילה לשנות שום דבר בענין הכולל, ולהשומעים יוגעם ויבוא עליהם ברכת טוב.

דברי הכותב למען חיבת אה"ק תובב"א ומחבה לישועה, היום יום ה' לסדר והם הביאו עֲלֵיו עור נרבה בכוקר בכוקר תרנ"ו לפ"ק באובוב יע"א.

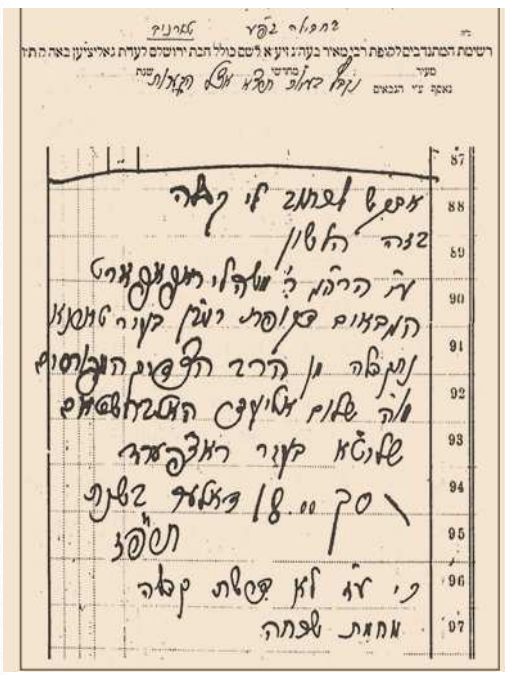
הק' שלמה הלברשטאם

7 מצו"ב רשימה מעיר טורנא ובסופו ניכר בקשה מאת הגבאי אודות קבלה על סכום שתרם הרה"ק רבי שלו' אליעזר"ל זי"ע הי"ד מעיר ראצפערט לכולל חיבת ירושלים.

דער טאהשער רבי ז"ל ברענגט אין זיין ספר עבודת עבודה, אז זיין זיידע רבי אלימלך פון טאהש (כ"ק האדמו"ר רבי אלימלך סג"ל לאוזי ז"ל שמילא מקום אביו בק"ק טאהש) האט געהאט בירושה פון זיין פאטער, דאם הייסט פון זיין עלטער זיידן רבי משולם פייש (הרה"ק רבי משולם פייש סג"ל לאוזי ז"ל האדמו"ר הראשון מטאהש) א קריסטאלענעם גלאז וואם ער האט געגוצט פסח ביים סדר צום כוס של אליהו, זיין פאטער האט דאם באקומען א מתנה פונעם דברי חיים אלץ הכרת הטוב פאר די כולל געלטער פון רבי מאיר בעל הנס וואם ער האט אים געשיקט פון זיין גענגענט אין אונגארין, דער דברי חיים האט אים געשיקט דריי קריסטאלענע גלעזער א מתנה, און איינם האט זיין זיידע באקומען.[8] טאהש איז דאך אויך אונגארין.

א' הנוכחים: ער פלעגט שאפן אין זיין גענגנט אסאך געלט און האט דאם אפגעשיקט פארן דברי חיים.

מנחל הכולל: קודם, איז שוין דא א מקור פאר די מתנות וואם דער כולל גיט פאר די נדבנים און עסקנים.....

8 עי' בספר עבודת עבודה על חג הפסח (דף רו) ....לכוס של אליהו השתמש זקיני בכוס של זכוכית (קריסטאל) נאה מאוד, שאביו ה"ה אא"ז הק' זי"ע קיבלו למשלוח מנות מהרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, כי הרה"ק בעל דברי חיים היה ממונה על צדקת רבי מאיר בעל הנס בחוץ לארץ, ואא"ז הק' היה מקבץ הרבה מעות לצדקת רבי מאיר בעל הנס ושלח להרה"ק מצאנז, על כן שלח לו למתנה ג' כוסות יקרים מאוד, ואחד מהם ירש זקיני הק'....

רבינו: פונעם דברי חיים איז דא א בריוו פארן גאליציאנער כולל, פאר כולל חיבת ירושלים.[9]

אבד"ק טשאקאוועץ: ער איז געווען נשיא, די נשיאות איז געדרוקט... ס'איז דא א כתב נשיאות...[10]

---

9 מצו"ב תצלום קטע מתוך מכתב קודש לטובת כולל חיבת ירושלים משנת תרל"ה אשר כתבו שלשה מטיבי לכת חברי נשיאות הכולל, ה"ה מרן הגאון הקדוש מצאנז זי"ע, הגה"ק רבי יצחק אהרן איטינגא אבד"ק לעמבערג זי"ע, והגה"ק רבי שמעון סופר אבד"ק קראקא זי"ע:

...והמצוה מוטלת על הרבנים היושבים כמאות למשפט בכל עיר ועיר, וראשי העדה אלופיהם ונשיאיהם, להשניח בעין חמלה להעמיד קופות, גם באלה המקומות אשר עוד לא נקבעו אלה קופות החשאים עבור נשמת רמבעה"נ ולמנות נבאים אנשים כשרים וירא' ה' למען ישימו עינם ולבם על זה כי ממש פיקוח נפשות יש בדבר זה.

ובזכות זה כל המעשים וכל העושים וכל המתנדבים לא ידעו שום דבר רע, וינצלו מכל מחלה ומכל פגע רע, ישאו ברכה מאלקי המערכה ובכל אשר יפנו תחופף עליהם ברכת השם ונזכה לעלות בהר ה' ולראות בנחמת ציון בב"א.

א"ד המדברים בצדקה והותמים באהבת ישראל
בחדש אדר שני תרל"ה

הק' חיים הלברשטאם אבד"ק צאנז
הק' יצחק אהרן סנ"ל איטינגא אבד"ק לעמבערג
הק' שמעון בהגאון מהר"ם סופר זצ"ל
אבדק"ק קראקא והגליל

10 מצו"ב תצלום מה"כתב נשיאות" של מרן הקדוש מצאנז זי"ע על כולל חיבת ירושלים:

רבינו: יא, כ'האב עם געזעהן.

מנהל הכולל: רבי שמעון סופר (הגה"ק אבד"ק קראקא ז"ל) איז געווען דער נשיא.

שפעטער נאכ'ן הסתלקות פונעם צאנזער רב האט זיך געקאכט ווען די נשיאות, דעמאלטם האט מען מחליט געווען צו נעמען א בעל הבית, דער גארליצער רב האט דאם פארגעשלאגן, דאם איז געווען זיין איינפאל, צו נעמען א בעל הבית, האט מען גענומען דעמאלטם אלם נשיא רבי יצחק לייב סופר, דער מחבר פונעם ספר 'סופר המהיר',[11] ער איז געווען א תלמיד חכם, ער איז געווען דעם כתב סופר'ס זוהן.

רבינו: און ער איז געווען אן עושר..., ס'איז געווען תורה וגדולה במקום אחד.

מנהל הכולל: נאכדעם איז געווען זיין זוהן.

רבינו: יא, דער אח"ד סופר, רבי א'ברהם ח'יים ד'וד האט ער געהייסן (ה"ה הרה"ג ר' א'ברהם ח'יים ד'וד סופר ז"ל בנו של הרה"ג ר' יצחק לייב בן הכתב סופר מח"ס סופר מהיר) ער איז געווען נאכדעם דער נשיא.[12]

---

11 ועיין במכתב הרה"ק מצישעטנוב (נדפס בסו"ס דברי שמחה מכתב ל"ח) **ובתו"ד כ': כאשר היה עוד בעולם כ"ק אאמו"ר זצ"ל וכ"ק חותני זצ"ל ועוד צדיקים אשר אתנו ד' עליהם יחי' בעת האסיפה בלאנצוט עד כמה כבדה העבודה לאחד הדיעות עד אשר בחרו בהרב הג' ר' יצחק ליב סופר נ"י, וב"ה אשר עשייתם עשו פרי וגדלה והצליחה כי הוא איש נבון ומשכיל ובכל לבו ידרוש לטובת הכולל ובמקום שהיה עולה לארבעים אלפים ר"כ לשנה עולה עתה לששים אלף ר"כ...**

12 לתועלת הקוראים נבאר בקצרה את הפולמוס הגדול שהיה באותה התקופה, אחר פטירת הגאון רבי יצחק לייב סופר ז"ל שהוא היה נשיא הכולל רבי מאיר בעה"נ לעדת גאליציא, רצו הצדיקים מנהיגי העדה שבנו הרב אברהם חיים דוד ז"ל ימלא מקום אביו, וצדיקי בית צאנז ובראשם הרה"ק מצישענוב והרה"ק מקאלאשיין זי"ע סברו שהוא ראוי לאותה איצטלא, אבל מאידך היו מנהיגים שונים שהעדיפו למנות איזה גביר ונשוא פנים מלעמבערג לנשיא הכולל, אבל היות שבעיר לעמבערג כבר נתפשטה רוח הציונות רח"ל במלוא עוזה, חששו הצדיקים מאוד שהציונים וגירוריהם לא ישתלטו על מעות הכולל, ע"כ התנגדו להתמנותו של אותו הגביר.

ולאחר וויכוחים ארוכים וחילופי מכתבים (כמובא לקמן) הוחלט שצדיקי הדור יתאספו באסיפה רבתי שתתקיים בעיר סאנדווע-ווישנא, ובראש האסיפה יהיה הגאון הישיש המהרש"ם מבערזאן זצ"ל ובו יחליטו על הנשיאות.

והנה כל צד פעלו בעוז ובמרץ להטות לב הרבנים עוד מלפני האסיפה, והצד שכנגד דיברו סרה על הרה"ק מצישענוב לפני הגאון מברעזאן כדי שלא יושפע ממנו, כי הוא היה זה שבער בלהט אש להטות את הכף

מנהל הכולל: וועז ער איז געקומען קיין בעלזא, צום פריער־דינג בעלזער רב רבי ישכר בער, דער אח"ד סופר, איז ער געזיצן, אוז דער בעלזער רב איז געשטאנען אוז אים משמש געווען, ער איז דאך דער נשיא ארץ הקודש, ער האט נישט געוואוסט וואם צו טוהן אלין פאר אים, אזוי ווייט איז געווען די נשיאות.

רבינו: דעמאלטם איז געווען אן אסיפה, דער שינאווער רב מיטן בעלזער רב וועגן דעם.[13]

מנהל הכולל: מיט רבי יהושע'לע בעלזער, דער מיטעלער בעלזער רב.

רבינו: ס'איז געווען א גרויסער פייער דעמאלטם אין גאליציע.

מנהל הכולל: ס'איז געווען נאך דעם וואם רבי מרדכי זאב איטינגא (מלעמבערג, מח"ם שו"ת מאמר מרדכי) איז אוועק.

רבינו: יא, רבי מרדכי זאב איטינגא איז געווען דער נשיא.

א' הנוכחים: דער ציעשנוב'ער רב דער דברי שמחה האט אסאך געפירט בריוון אהין און צוריק.[14]

רבינו: ס'איז געווען אין לעמבערג די גרויסע אסיפה וועגן דעם, דער שינאווער רב מיטן בעלזער רב.[15]

לדעת היראים, ומאידך נכדי בית צאנז עמדו ליד מסילות הברזל בשעה שהגיעו הרבנים להאסיפה כדי להקדים לדבר על לבם שיבחרו לטובת דעת היראים.

ועי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' שנ"ב) שהרה"ק מציעשנוב ז"ל התענה שלושים שעות רצופות לפני האסיפה, וכן הלך להשתטח על ציון אביו הק' בשינאווא, וע"כ נתאחר קצת לבוא להאסיפה, וכשנכנס ביחד עם הרה"ק מקאלאשיין ז"ל ועמו גם רבי איציק'ל מפשעווארסק ז"ל קם הגאון מבערזאן במלוא קומתו, וכך נעמדו אחריו כל הרבנים, ואפילו אותם שהשתייכו להצד שכנגד ניצבו בלית ברירה ובחריקת שינים.

רב א' מהמתחדשים התחיל לדבר, ופתח ואמר 'מיינע הערן'... נזדעק הרה"ק מקאלאשיין: לא אדונים יושבים כאן אלא רבנים..., קצף הדרשן ושאל מיהו החתול הלזה (עפ"ל), נענה הרה"ק מציעשנוב: יא, יא, דער קאץ עסט אויף אסאך גרויסע מייז...

בסוף האסיפה בחרו רוב הרבנים את רבי אברהם חיים דוד סופר לנשיא הכולל, [ויש לציין שגם הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ציוה אז לנציגיו לבחור כדעת גיסו מציעשנוב], ואח"כ נגשו תומכי הצד השני להגאון מבערזאן ותמהו בפניו, על שגאון כמותו יקום ממקומו לאיש צעיר לימים, ענה הגאון: וואס זאל איך טוהן, וועז ער איז אריינגעקומען האב איך מיך דעשראקן פון איהם.

והרה"ג רבי ישראל ראפאפארט ז"ל הדיין מטשטארטקוב שהיה נוכח באותה אסיפה נענה אח"כ ואמר: די ברייטע קאפעליטשן מיט די פייקע ציבעכ'ס האבן געווינען, דהיינו שנכדי צאנז ניצחו את המערכה.

13 וכס' הגדה של פסח - שבט סופרים (תולדות בעל סופר מהיר עמ' שמ"ט) מסופר, כי בעיצומם של הדיונים באסיפה הגדולה כאשר דנו בדבר מינוי הנשיאות ונשמעו דעות לכאן או לכאן אם למנות את רבי אח"ד סופר כנשיא, פרש הגאון המהרש"ם זצ"ל למנוחה והסתגר בחדרו ונרדם, בשנתו חלם את דמותו של הגה"ק מרן החתם סופר זצוק"ל שאומר לו בשאלה, מדוע אינך חס על כבודי ואינן פועל לבחירת הנשיא הראוי מזרעי הוא רבי דוד?... המהרש"ם התעורר משנתו, ומיהר אל אולם הדיונים בו היו מסובים כל גדולי ורבני ישראל, ופעל בכל כוחו לבחירת רבי דוד, וחפץ ה' בידו הצליח עתה ומינויו של רבי דוד הפך לעובדה מוגמרת, וכל המסובים ענו אחריו מקודש מקודש.

14 עי' בס' דברי שמחה (ח"ב) מהרה"ק מציעשנוב זי"ע ובו עשרות מכתבים בענין זה, דהיינו אחר הסתלקותו של הנשיא הגאון רבי יצחק לייב סופר ז"ל, יצאו כמה אנשים מארה"ק והדפיסו קונטרס 'שמעו הרים' ובו מטילין דופי בכל החלוקה בירושלים תחת ידיו רבי יצחק לייב, ועלה בידם לדבר על לב כמה צדיקים ומנהיגי הדור לעשות אסיפה ולמנות נשיא שיחליט איך לחלק את הנשיאות והסמכות על הכוללים, ושהסמכות יהיה בידי הרבנים בחוץ לארץ דייקא.

והרה"ק מציעשנוב כתב מכתבים לגדולי ומנהיגי הדור כגון לגיסו המהרי"ד מבעלזא, ולהעצי חיים, ולהרה"ק מדאלינא, והדרכי תשובה ממונקאטש, ולהגאון מבעריזאן, ומבקש להדוף את כל הכתבי פלסתר כי בזה הולכין להחריב את כל החזקת הכולל, וביקש שלא יעשו את האסיפה, וע"כ קרא לאסיפה שיחליטו על מי לסמוך, ואכן אח"כ בהשתדלותו של הרה"ק מציעשנוב ועוד צדיקי הדור נתמנה בנו הגאון רבי אברהם חיים דוד סופר לנשיא הכולל.

ועיין שם במכתב נ"ד שכתב הרה"ק מציעשנוב לגיסו הרה"ק המהרי"ד מבעלזא וז"ל: ב"ה יום ד' עקב תרס"ז לפ"ק, שלום וכ"ט לכבוד אהובי גיסי הרב הצדיק המפורסם בו"ק וכו' כקש"ת מ' ישכר דוב נ"י אבד"ק בעלזא יצ"ו, אחדש"ה, מכתב ג"ק הגיעני היום, ונבהלתי מראות אשר דבר שנצטער עליו אותו צדיק יכול בו זרעו, הלא כ"ק אביו הוא חותני הרה"ק זצ"ל עמד אז בהאסיפה בלאנצוט בראש המעכבים מלמנותו מטעם שלא ישאר ההתמנות דוקא בלבוב, וכמה יגיעות הי' לי אז עד שפעלתי זה אצל אאמו"ר זצ"ל ובני משפחתינו כאשר זה ידוע היטב לכ' גיסי נ"י ובפי' שמעתי אז מפי הק' אשר ירא מאד שאם ישאר ההתמנות בלבוב שלא ישבו ח"ו בהקאנצליי בשבת קודש, וגודל השמחה שהי' לו שפעל שהוסר ההנהגה מלבוב אין לשער, ואיה עתה כל שמחתו, ולכן מה שכתב כ"ק בדבר האסיפה הנה כל עשייתנו בענין זה עד עתה, רק שלדעתי היה מלחמת מצוה נגד הפושעים הרוצים להרוס ולקלקל את הצדקה הגדולה, ודמיתי אשר כל היראים יתאחדו לדעת אחת אכן עתה אשר בעוה"ר לא כן, אקיים מעתה המשכיל בעת ההיא יהום, והשי"ת יראה בעני עמו ויגאלנו ברחמים רבים דברי ידידו גיסו דוש"ת ומצפה לב"ט.

15 יש לציין שלאחר האסיפה המדוברת פירסם הרה"ק מבעלזא מכתב גלוי במחזיקי הדת (ג מרחשון תרס"ח), וזה תוכן המכתב:

מכתב גלוי מאת כ"ק אדמו"ר הרב הגאון הקדוש מבעלזא שליט"א.

בעזה"ש בעלז - הנה כאשר נתאספו גדולי ומפורסמי המדינה גם גבירים ונכבדים ויראי ה' שיחיו בעיר סאנדאווא ווישניא לבחירות והתמנות נשיאים למעות רמבעה"נ עבור אחב"י העובדים את ה' על

א׳ הנוכחים: דעם ציעשנוב׳ער רב בריוון איז געווען וועז רבי יצחק לייב (בן הכת״ם ז״ל בעל סופר מהיר) איז אוועק.

רבינו: יא, דאם איז שוין געווען א דור שפעטער, איך רעד יעצט פון פריער.

א׳ הנוכחים: מ׳האט שוין געוואלט נעמען מער א שוואבערער מענטש אלס נשיא.

מנחל הכולל: דער רבי רעדט ווי א גאליציאנער רבי..., דער רבי איז אזוי אויסגעקאכט אין דעם...

רבינו: א זאך וואס האט מיט צאנז–שינאווא איז יעדער אויסגעקאכט.

אבד״ק טשאקאוע: דער רבי ז״ל האט דאך געזאגט ׳בזכות אבותי ורבותי׳ וואס ער האט געשריבן אינעם ויואל משה, דאם איז דער דברי חיים מיטן התם סופר.[16]

רבינו: ס׳איז געווען אמאל, עמיצער, אן עלטערער רב, האט אמאל פארציילט פארן טאטן ז״ל א מעשה אויפן דברי חיים, און דעם טאטן האט נישט געשמעקט די מעשה, ס׳האט זיך פארן טאטן געדאכט אז ס׳איז נישט אזוי לכבודו פונעם דברי חיים, און ער ענדיגט פארציילן די מעשה, און דער טאטע זאגט אים, ׳ס׳איז שקר די מעשה!׳, יענער האט זיך געפילט זייער אזוי געטראפן, שפעטער ווען ער האט אים באגעגנט נאכאמאל, ער האט אויסגערעכנט אים צו טרעפן ווען דעם, האט אים דער טאטע געזאגט, ׳הערט׳ס מיך אוים, דארט וואו איך בין אויפגעוואקסן איז דער דברי חיים געווען אזוי ווי דער בעל שם, און איך קען נישט הערן אזא מעשה...׳.[17]

אבד״ק טשאקאוע: יא, ס׳איז געלעגן אין די ביינער.

מיין טאטע׳ס טאטע דער טשאקאווער רב (כ״ק הגה״צ ר׳ יעקב הלבערשטאם ז״ל) איז געווען נשיא פונעם כולל אין אפאר לענדער, ער האט געוואוינט אין קעלין, ער האט חתונה געהאט ביי זיין שווער (הגה״ק בעל דעת שלום ז״ל מושאץ מנו״כ בעיר לאנדאן ענגלאנד יצ״ו) דעם שאצער רב, ער האט דעמאלטס געוואוינט אין קעלין אין דייטשלאנד, איז דא א כתב נשיאות ווי ער איז געווען נשיא פונעם כולל אין מזרח אייראפע.

מנחל הכולל: דער שאצער רב אליינם איז געווען נשיא אין קעלין.[18]

אבד״ק טשאקאוע: כ׳האב געזעהן א בריוו פון מיין זיידן וואו ער האט דערהאלטן די נשיאות.

אדמת הקודש באה״ק תובב״א, גם לתקן תקנות קבועות לטובת הכולל, ועלה בהסכמת הועד למנות את הרב הגדול הגביר היחסן ה״ר אברהם חיים דוד סופר שליט״א בן הנשיא הרב הגאון ה״ר יצחק ליב סופר ז״ל... והשימו עטרת הנשיאות על ראשם... ולמהר ולהזדרז בשליחות המעות ליד הנשיא הראשי מדראהבימט שליט״א... דברי הכותב למען טובת אחב״י שבאה״ק תובב״א... - הק׳ ישכר דוב מבעלזא

אגב, לפלא לציין מה שמובא בכתבי הגאון רבי העניך פאדאווא זצ״ל גאב״ד לאנדאן (מובא בקובץ היכל הבעש״ט גליון כ״ג עמ׳ קכ״ד) וז״ל:

שמעתי פעם מהרב אחד״ד סופר מדרוהוביטש (הוא ר׳ דוד שרייבר נשיא כולל גאליציה וגם מנהיג חברת מחזיקי הדת בימיו) שפעם אחת ביקש ממנו מרן מהרי״ד זי״ע שיבוא לבעלזא, כי יש לו ביום שני בשבוע הבא פגישה אצל הלעמבערגער ׳שטאט - פאטער׳ בנסיון לפעול אצלו איזה ענין נחוץ לצורך הכלל, וברצונו שהוא יתלוה עמו, ר׳ דוד החליט להגיע לבעלזא כמה ימים לפני שבת, כדי לתת למרן הזדמנות לשוחח עמו ולהבין עמו מה שידברו בעת הפגישה.

עברו הימים וגם השבת חלפה ולא נקרא אל הקודש לשוחח עם מרן, הגיע היום המיועד ומרן עדיין לא שוחח עמו, חשב ר׳ דוד שוודאי יצטל מרן את הזמן כשהם ישבו ביחד בעגלה בדרכם ללעמבערג, אך למרבית הפלא אכן שוחח עמו מרן בדרך, אך דיבר רק מדברים אחרים, ולא נגע כלל בנושא שהיה עליהם לשוחח עם האדון.

כשהתקרבו כבר לפרברי העיר לעמבערג לא היה יכול ר׳ דוד להתאפק ושאל את מרן, אם הרבי אינו מתייעץ עמי בנושא שעלינו לשוחח בשעת הפגישה, למה קרא לי להשתתף עמו, ענה לו מרן, הלא אתם נכדו של ההייליגער חתם סופר, החת״ס היה שר וגדול בישראל וידוע בגוים, חשבתי שודאי יעזור לנו זכותו אם נכדו ישתתף בפגישה, עכ״ד.

16 עי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ח״א עמ׳ ר״ח) מה שאמר רבינו ז״ל לא׳ המקורבים במ״ש בשער ספרו ברך משה ״בחמלת ה׳ עלי בזכות אבותי ורבותי״, ענה לו רבינו: מרן דודי רבינו ז״ל כשכתב כן בשער ספרו הק׳ ויואל משה, התכוון בזה על מרן החתם סופר ז״ל ומרן הדברי חיים ז״ל, ואני נתכוון לילך בדרכי דודו הק׳ בזה.

17 לכאורה הוא כוונת מרן שליט״א להשיחת קודש שהיה למרן רבינו הבר״מ ז״ל עם האדמו״ר רבי לוי יצחק הורוויץ מבאסטאן ז״ל שביקר אצלו בשהותו בפלארידע, וסיפר למרן ז״ל ששמע עובדא שהרה״ק הדברי שמואל מסלאנים ז״ל היה בצאנז בשעת התפילה, והרה״ק מצאנז רצה מאוד לספר אותו להיות בין חסידיו, כי הכיר את גדולת הדברי שמואל, ולכן הרה״ק מצאנז רקע ברגליו בכח גדול בשעת התפילה במסיע״פ, והדברי שמואל הרגיש שהוא נמשך להרה״ק מצאנז ז״ל, ויצא מהביהמ״ד, כי הוא כבר קיבל על עצמו להיות דבוק ומקושר להבית אהרן מקארלין ז״ל.

ומרן ז״ל מחה בתוקף על העובדא, ואמר שלא יתכן שהרה״ק מצאנז ז״ל עשה איזה תנועה בתפילה מחמת איזה פניה, ואפי׳ בשביל אלף אנשים לא היה עושה תנועה, כי הוא היה כל כולו אמת, ומרן ז״ל אמר לו שהוא נתגדל במקום שדברו מגדולת מרן הדברי חיים מצאנז ז״ל ונוראותיו, כמו מהבעש״ט הק׳.

18 עיין בפרק תולדותיו ׳דעת שלום׳ שאחר שהתגורר עד שנה ומחצה בעיר טורנא, נתקבל כמנהיג החסידים בעיר קעלין בערך משנת תר״פ עד שנת תרפ״ז והתגורר שם, ואח״כ עבר לענגלאנד והתיישב בעיר לאנדאן עד סוף ימי חייו.

מנהל הכולל: שפעטער איז ער געווארן, קודם איז דער שאצער רב געווען נשיא פונעם גאליציאנער כולל.

רבינו: אין עטליכע מדינות איז ער געווען. אין דייטשלאנד, אין האלאנד.

מנהל הכולל: ס׳איז דא א בריוו פונעם שאצער רב וועז מ׳האט אים געמאכט נשיא,[19] שרייבט ער צום לשכת הכולל אין ארץ ישראל, אז ער זוכט א שענערער טיטל ווי נשיא, וואס? ער וויל דעם טיטל גבאי, ער שרייבט דארט ׳גבאי הכולל לצדקת רבי מאיר בעל הנס׳ איז ביי מיר אסאך א גרעסערער טיטל ווי נשיא.[20] למעשה דארט אין קעלין איז ער געווען נשיא,[21] און אזוי איז עס שפעטער אנגעקומען צו זיין איידעם דער טשאקאווער רב.

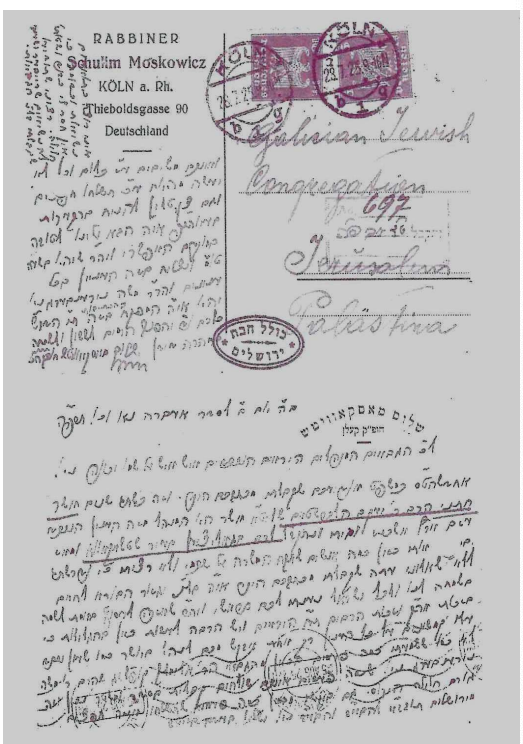
רבינו: איינם פון די זאכן וואס דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט האט צוואה געלאזט פארן זיידן (מרן העצי חיים ז״ל), וועז ער האט איבער געגומען דאס רבנות אין סיגוט, דער זיידע איז נאך געווען א יונגערמאן, איז געווען די צדקת רבי מאיר בעל הנס, אז ער זאל זעהן צו מאכן אן עקסטערע קופה פאר יוצאי סיגוט, ער זאל זיך אפטיילן פון וויזניץ, פון מארמאראש, יענע קופה האט געהייסן דער

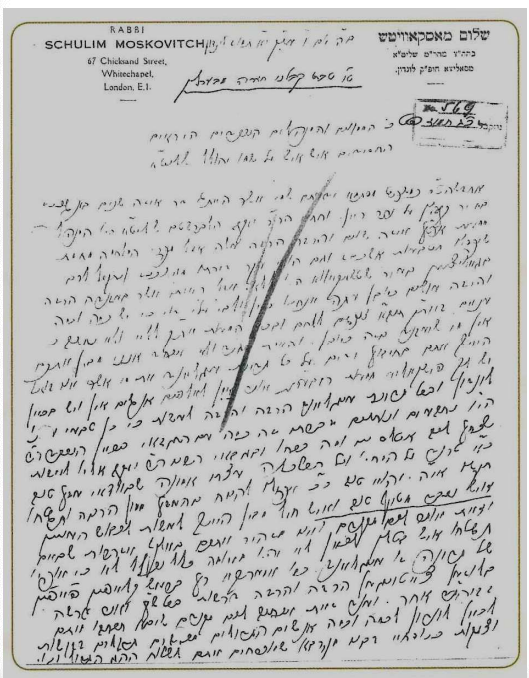
---

19 חלילה, רצוני שתודיעו להנשיאים שרייבער (ה״ה הגאון רבי אברהם חיים חד סופר הנ״ל נבד החת״ס) ושענקער (ה״ה הרה״ג רבי שמואל יהודה שענקער ז״ל הנשיא מקראקא) שקבלתי בל״נ הגבאות.

20 עיין שם בצד שמאל של המכתב הנ״ל שהרה״ק משאץ מוסיף בזה״ל: ״איני רוצה בתוארים נשיאות וכדומה, כי אין חסר לי כבוד ושטותים

21 כמו״כ מצו״ב תצלום מכתב שכתב הרה״ק משאץ זצ״ל בהיותו כבר בלאנדאן בשנת תרפ״ט לפ״ק, ובתו״ד כותב בזה״ל: ״מסתמא ידעתם שמי אשר הייתי דר איזה שנים באשכנז באזור קעלין על נהר ריין, והתני הר״ר יעקב הלברשטאם שליט״א היה המנהל ממעות אה״ק איזה שנים, והרבה הרבה עשה, אבל מפרי המלחמה, מחמת שנפסלו מטבעות אשכנז, וגם הוא עקר דירתו מאשכנז, ונתקבל לרב בגאליציען בעיר שטשאקאווא, היה ללא, אבל ראיתי אשר בעבודה הרבה והרבה עושים כמובן, עתה אנחנו כאן, ולבי עלי דוי, כי יש כמה וכמה עניים באה״ק תוב״א, צופים ללחם, ובכאן המעות אה״ק ללא ולא נחשב, כי אין מי שיעבוד בזה כמובן, והאמת אגיד ולא אכחד, איננו מבין אתכם, האיך אתם בחיבוק ידים על כל מדינת ענגלאנד, את מי אשר אני שואל יש לך פישקאליע ממעות רמבעה״ן, אומר אין, לאלפים אנשים אין...״.

מארמאראשער כולל, און ער האט געהייסן מ׳זאל זיך אפטיילן מאכן אן עקסטער קופה פארן סיגוטער כולל.[22]

מנהל הכולל: אלע צדיקים זענען געווען איינגעבאקן אין די צדקה פון רבי מאיר בעל הנס, זייער שטארק.

---

22 לחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע כ״ק מרן אדמו״ר הגה״ק שליט״א בסעודת הילולא של מרן זקינו בעל הקדושת יו״ט זי״ע כ״ט שבט תשס״ט לפ״ק לרגל מגבית השנתית לטובת כולל עצי חיים ד׳סאטמאר בני ברק שהתקיימה בביהמ״ד הגדול וויליאמסבורג יע״א, ובתו״ד הרחיב את הדיבור בענין זה, כדלהלן:

״היינטיגע צייטן ס׳איז שווער צו מסביר זיין ואס הייסט מען דארף זיך שלאגן מען דארף זיך קריגן, קריגן מיט וועמען, ווייל מען מאכן א כולל מאכט מען א כולל און מען שיקט געלט קיין ארץ ישראל, לויטן היינטיגן מושג וויאזוי מען לעבט היינט, אונטער ווי מען זאגט ס׳האט צוטהון מיט דעמאקראטיע, מי יאמר לו מה תעשה יעדער קען טוהן איש כל הישר בעיניו יעשה, במילא איז דאך נישטא קיין בעלות, קיינער קען קיינעם נישט זאגן, מען שליסט, מאכט מען א כולל מען נעמט צוואס געלט אין מען שיקט, און דער אלטער היים איז דאס נישט אזוי געווען, ס׳איז דא א גרויסער היסטאריע אין דעם.

דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט האט אנגעהויבן צו טוהן אין דעם ענין, ס׳איז געווען בימים ההם אין אלע געגנטער אידן וואס האבן באשלאסן אז מען פארט קיין ארץ ישראל, האט יעדער גענענט געהאט א כולל, דאס הייסט ס׳איז געווען א אונגעריש כולל, אונגעריש כולל איז געווען גאנץ אונגארן, ס׳איז געווען נישט ווי היינט, ס׳איז געווען א גרעסערע מדינה, און אז א אונגארישע איד איז געפארן קיין ארץ ישראל האט ער זיך געוואנדן צום אונגארישן כולל, און מען איז ארויף געפארן און ער האט באקומען תמיכה, דארט פון די אפיס אין ארץ ישראל, אזוי האט מען זיך אויסגעלעבט די יארן.

ס׳איז געווען א גאליציאנער איד איז געווען אין גאליציאנע כולל, אזוי איז געווען א פולישע כולל, א רוסישע כולל, אזוי אויך אין אוקרייא, און אוקריינא אליין איז געווען פארשידענע געגענטן, חב״ד האט געהאט עקסטער, וואהלין אזוי האט עס געהייסן א געגנט אין אוקריינא האט זיך געהאט זייער כולל.

אלע רבי׳ס האבן פארפירט אויף דעם, און די רבי׳ס האבן אריבער געשיקט קיין ארץ ישראל, דאס איז געווען זייער א הייליגע זאך ביי אלע רבי׳ס, און מען האט עס געוופן שקלי הקודש, ס׳איז געווען אין פושקע, די רבי מאיר בעל הנס פושקע, דאס איז געווען אין שוהל צו אין בית המדרש ס׳איז נישט געווען קיין אנדערע פושקע, דארט האבן אידן געגעבן געלט אין פריידן און אין ליידן, אין יעדע שטעטל איז געווען א גבאי, און דער גבאי האט דאס צוזאמגענומען, און ער האט עס געשיקט פאר זיינע בעלי בתים, אזוי איז עס געגאנגן אלץ העכער, ביז ס׳איז אנגעקומען צו דעם נשיא, יעדער געגנט האט זיך געהאט א נשיא, און דער נשיא האט געשיקט דאס געלט קיין ארץ ישראל, אזוי איז דאס געגאנגען יאהרן לאנג.

סיגעט איז מארמאראש, אין מארמאראש האט געהאט ויזניץ א הזקה, ער איז געווען דער נשיא אויפן כולל צו שיקן געלט, קיינער האט נישט געקענט צוזאמנעמען געלט, יעדע געלט אין יעדן דערפל און יעדן שטעטל האט דער גבאי געגעבן פאר זיין ממונה ביז ס׳איז אנגעקומן פארן נשיא און ער האט געשיקט קיין ארץ ישראל, וויר ס׳האט געוואלט פארן קיין ארץ ישראל, האט ער זיך געדארפט ווענדן און ער האט באקומען א צעטל, ווען ער איז ארויף געפארן קיין ארץ ישראל לויט דעם צעטל האט ער באקומען אין ארץ ישראל תמיכה.

בימיו פון דער קדושת יו״ט, איז אין מארמאראש אויסגעוואקסן א פרישע חסידות וואס זענען נישט געווען קיין ויזשניצע חסידים, זיי זענען נישט געפארן קיין ויזניץ, תלמידים נאך פון ייטב לב די צוויייטע דור, ס׳האט זיך געמאכט מען איז געפארן קיין ארץ ישראל און מען האט געוואלט באקומען תמיכה, מען האט נישט געגעבן, ס׳האט זיך געמאכט ווי מען רופט דאס א פאליטיק, און דער קדושת יו״ט בימיו האט אנגעהויבן צו טוהן ער האט אנגהויבן צו פארפירן, בקיצור ס׳איז געווען מענטשן אזוי ווי מען זאגט די וואס מאכן שלום, מען האט פראבירט צו מאכן שלום, מען האט זיך אויסגעגליכט כך וכך פראצענט וואס קומט אריין פון די פושקעס דאס זאל גיין פאר די, אזוי איז געווארן א שטיקל צייט שלום, אבער אזוייוי די וועלט פירט זיך מען האט מאקע געמאכט א הסכם א אויסגלאך, ס׳איז א דורך געמאנגען א שטיקל צייט, מען האט נישט געהאלטן די הסכם, און דער קדושת יו״ט האט פארפירט ס׳ווערן באוול״ט מענטשן.

איידער דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט איז נסתלק געווארן, האט ער אנגעזאגט פארן זיידן דעם עצי חיים עטליכע זאכן פאר ער ווערט רב, און דאס איז געווען איינס פון די זאכן, טייל דיך אפ און מאך א עקסטער׳ן כולל, דער קדושת יו״ט איז נסתלק געווארן תרס״ד, דער זיידע ז״ל איז געווארן רב, באלד נאכן הסתלקות האט ער זיך אנגעהויבן צו רישן מאכן א אייגענע כולל, ער האט נישט געקענט ס׳איז געווען א חזקה, און יענער האט געשריגן טארסט נישט צוזאמלען קיין געלט, ס׳איז געווארן א פייערדיגן מחלוקה, ביז ס׳איז געווארן א דין תורה ביים ערוגת הבושם, ער איז געווען א רב אין חוסט אויך מארמאראש אין ביי אים איז געווען די דין תורה, אסאך ביז בלוט אסאך עגמת נפש האט די זיידע געהאט איבער דעם, ער איז געווען גאנץ א יונגערמאן פון עטליכע צוואנציג יאר ווען ער האט זיך פארמאסטן איבער אזא מלחמה, ס׳איז דא פארבליבן אינטערסאנטע מכתבים איבער די מחלוקה, בקיצור ס׳איז געווען א דין תורה ביי די ערוגת הבושם, און ער האט געמאכט א פשרה אז מען קען מאכן א אייגענע כולל, אין דעם שטעטל יא אין יענעם שטעטל נישט, אזוי אז בקיצור ס׳האט אנגעהאלטן די מחלוקת שפעטער ביי יעדן שטעטל איך באלאנג דא איך באלאנג דארט, עכ״פ דער ערוגת הבושם האט געפסק׳נט אין דין תורה אז מען קען מאכן א אייגענע כולל, און ס׳איז געווען אזא מחלוקת ביי די דין תורה אז דער ערוגת הבושם האט צוואה געלאזט פאר זיינע קינדער אז אזא דין תורה זאלן זיי מער נישט אנעמען.

עכ״פ דער זיידע ז״ל האט זיך אויף דעם געשלאגן, און געמאכט א כולל, ס׳איז געווען תרס״ח יעצט הונדערט יאר, און ער האט געשיקט געלט קיין ארץ ישראל, ס׳האט עס אנגעהאלטן אזוי אלע יארן ביז ווילאנג ער האט געלעבט, ווען ער איז נפטר געווארן איז גלייך שוואבער געווארן, ווייל ער איז נישט געווען מער, דער טאטע ז״ל האב נישט מיטגעלעבט די מחלוקה אבער ער האט געהערט אסאך פון דעם, במילא איז עס זייער קרוב געווען ללבו צו מאכן א כולל, דאס האט געהייסן רבי מאיר בעל הנס פושקע״.

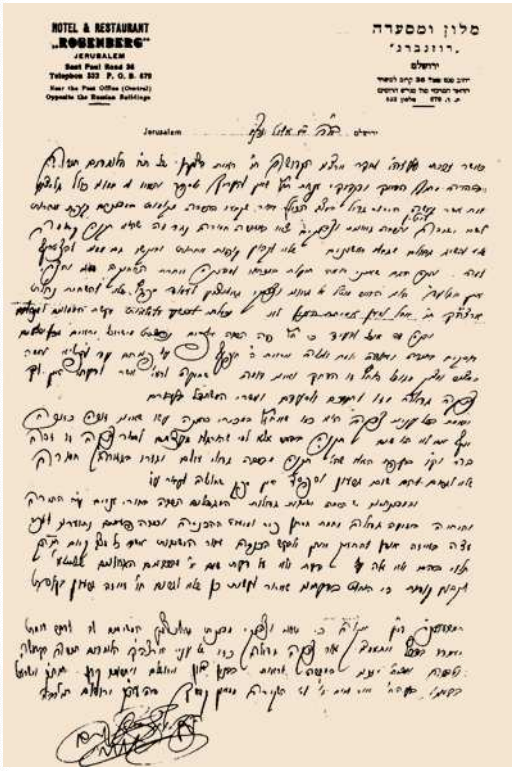
רבינו: דער שינאווער רב האט נאכגעזאגט פונעם אפטער רב, אז מ׳וויל וויסן וואו איינער האלט אין יראת שמים, זאל מען קוקן וואספארא געפיל ער האט צו צדקת רבי מאיר בעל הנס.

מנהל הכולל: יא, דער פשעווארסקער רבי ר׳ יאנקעלע פלעגט דאם אלץ נאכזאגן. ער האט געאטעמט מיט די מימרא פונעם שינאווער רב בשם דעם אפטער רב.

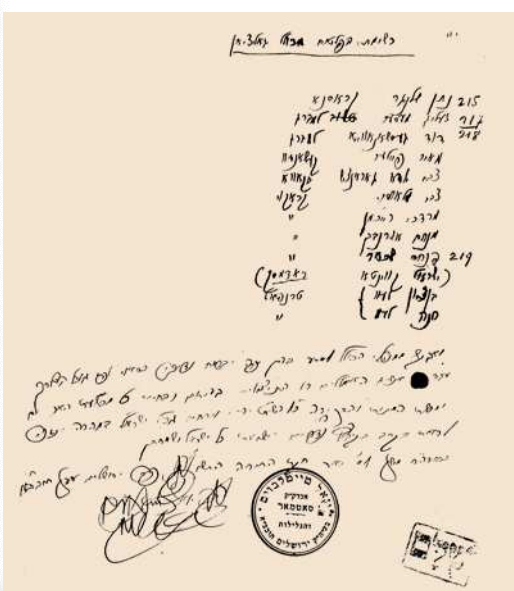
אבד״ק טשאקאווע: ס׳איז דא א בריוו אין ספר פרי הארץ (מכתב ח׳) פון ר׳ מענדעלע וויטעפסקער, שרייבט ער דארט, אז מ׳גיט פאר צדקת ארץ ישראל, אז מ׳איז עוסק פאר צדקת ארץ ישראל, איז מען מוקים שכינתא מעפרא, און דער וואס טוהט דאס וועלט דערהויבן מיט די שכינה. דעם לשון שרייבט ער.[23]

עס איז היינט ביינאכט די יארצייט פון מיין טאטן׳ס מאמע, דעם שאצער רב׳ס טאכטער, מיין טאטע פלעגט איבער זאגן פון זיין מאמע, זי פלעגט אייביג זאגן וועז מ׳האט געדארפט עפעס אן ענין אדער א ישועה, פלעגט זי פרעגן: ׳מ׳האט שוין געגעבן צו נאשן פאר רבי מאיר׳ל.....?׳ אזוי פלעגט זי פרעגן, דאס איז געווען די שאלה, צי מ׳האט שוין געגעבן עפעס פאר רבי מאיר בעל הנס.

מנהל הכולל: ס׳איז דא געדרוקט פונעם קאלאשיצער רב (הגה״ק רבי חנה הלבערשטאם ז״ל הי״ד, מח״ס דברי חָנה) הערליכע בריוון, ער איז געווען זייער פארקאכט מיט רבי מאיר בעל הנס, אונזער לשכת הכולל אין ארץ ישראל האט ארכיוון וואס איז ווערט אוצרות געלט, ס׳איז נישט געווען קיין וועלט׳ס קריג דארטן, איז אלעס געבליבן, ס׳איז דא בריוון פונעם ערשטן בעלזער רב, ס׳איז דא פונעם צאנזער רב, די אלע בריוון וואס מ׳רעדט נאר, וואס ס׳איז נאר דא, פונעם רבי׳ן זי״ע איז דא צווי בריוון פארן גאליציאנער כולל, זייער שיינע בריוון.[24]

כמו״כ מצו״ב כתב יד שנתגלה לאחרונה ממרן רביה״ק זי״ע אשר כתב למנהלי הכולל חיבת ירושלים בשנת תש״ו לפ״ק שמשתדל שיסייעו בתמיכה ליוצאי גאליציע, ואחרי שרשום רשימת פליטי גאליציע כותב בזה״ל: ״ואבקש ממנהלי הכולל לסייע בעין יפה וברוח נדיבה כראוי לפי גודל הצורך עבור אנשים האומללים הניצולים בעירום ובחוסר כל...״.

---

23 וזלש״ק: ...מפני היות השכינה הק׳ בגלות וכפוף לעפרא, אעפ״כ כולם ניזונים על ידיה וכל עניני השכינה בעצמה הם דרך דלות ושפלות, לכן ישראל שפלים מכל האומות, וישראל שבארץ ישראל שפלים מישראל שבחו״ל, ומאן דמוקים שכינתא מעפרא ובפרט במקום הנראה שפלותה יותר ומעלה אותה, מתעלה עמה למעלה למעלה עד אין סוף ב״ה, וזהו נקרא תמכין דאורייתא...

24 מצו״ב תצלום ממכתב קודש של מרן רביה״ק זי״ע לטובת כולל חיבת ירושלים, ובתו״ד כותב בזה״ל: ״כאשר זכיתי בעזה״י לבקר ארצנו הק׳ ת״ו... הראו לי ממוני כולל גאליציע... אשר לדעתי אין לך צדקה גדולה מזו לתמכם ולסעדם ואשרי המשתדל עבורם...״.

אבד"ק טשאקאוע: יא, פונעם רבי'ן ז"ל (בעל דברי יואל) איז טאקע דא זייער שיינע בריוון פארן גאליציאנער כולל.

מנהל הכולל: פאר אפאר יאר צוריק האבן מיר געגומען פיר און דריימיג בריוון פונעם קאלאשיצער רב, און מ'האט געמאכט א קונטרס פון דעם,[25] ס'איז זייער אינטערסאנט. עס איז נאך דא אין ארץ ישראל בערך הונדערט בריוון א חוץ פון דעם, ער איז געווען זייער פארקאכט אין דעם.[26] איז אנטווערפן האט געוואוינט א איד ר' משה ראנד, און דער קאלאשיצער רב האט אים געזאגט פאר וועמען ער איז אומגעקומען 'וועד וויסט צי דאס קומט אונז ווייל מ'האט נישט געטוהן גענוג פאר רבי מאיר בעל הנס'. און ער האט געטוהן ביטאג און ביינאכט. ר' משה ראנד פלעגט דאס צו פארצייכן.[27]

אבד"ק טשאקאוע: ר' משה ראנד ער איז געווען א קאלאשיצער חסיד?

מנהל הכולל: זיי זענען קאזניצער איניקלעך, ער האט גהייסן 'משה אליקים ברייעה' דער ר' משה ראנד. ער איז געווען פון בערלין, ער האט געדאוועט ביי מויז זיידן (הגה"צ ר' ישכר בעריש רובין ז"ל),[28] דער דאמבראווער רבי אין בערלין, ער איז א גאליציאנער געווען.

רבינו עיין בהקונטרס 'ילקוט מכתבים' שי"ל עם כמה וכמה מכתבים בענין ה'גאליציאנער כולל' והמסתעף

רבינו: איך זעה דא, בקיצור, מזרח גאליציע און מערב גאליציע האבן זיך ארום געקריגט איבער דעם, אזוי זעהט

---

25 מצו"ב תצלום משער הקונטרס הנ"ל:

26 להלן קטע ממכתב קודש מאת הגה"ק מקאלאשיץ זי"ע הי"ד:

...מפני אהבת ירושלים ומפני כבודם האוהב אלי
לא אחשה מלרשום שורות אהבה ודרישת
שלום העיר הקודש... אנחנו רואים בעז"ה התחלת
הרמה למצות צדקת רבי מאיר בעל הנס...

---

27 אגב, עיי' בס' דברי חנה - קאלאשיץ (תולדות פרק ט) וז"ל: עמד רבינו הרה"ק מקאלשיץ על המשמר לבל יגיע הפסד לקופת הכולל, הנהלת ישיבה אחת הנהיגה דבר חדש לקבוע בבתי ישראל קופסאות צדקה לטובת המוסד ההוא, צדיקים רבים ראו בעין שכלם שדבר זה עלול לקפח את הכנסת הקופות לצדקת רבי מאיר בעל הנס וצעקו מרה על שיורדין לחיי עניי ארץ ישראל, גם רבינו כשמעו את צעד ההנהלה ההיא אזר כגבור חלציו וגער והרעים נגד קביעת הקופות, באומרו מי הוא זה אשר הרהיב עוז לפגוע בקופת רבי מאיר בעל הנס.

ולמען ציון לא החשה רבינו, אלא ערך קול קורא נגד הדבר הזה ונסע לדודו הרה"ק רבי ישעיהו מטשחויב זצ"ל הי"ד לבקשו שגם הוא יחתום על המחאה להציל העשוקים מיד עושקם ולאסור להחזיק בהקופסאות הנ"ל, אבל בן הרה"ק מטשחויב כ"ק הגה"צ רבי יעקב צבי זצ"ל מסוכא הביע חוות דעתו ששב ואל תעשה עדיף, יען זמן קצר לפני זה יצא אביו בצוותא חדא עם הגאון מהר"ש ענגיל נגד מאשין מצות שהובאו לגלילות העיר קראקא אז, ודבריהם לא נתקבלו בתוקף ועוז כראוי, ובכן טען הרב מסוכא שאין כבודו של אביו לצאת מיד במחאה נגד ענינים אחרים.

אמר לו רבינו הנה זקנינו הגאוה"ק מצאנז זי"ע היה אומר כי שר בצבא המלחמה שהוא סופג או מקבל פצע ומכה מחץ קשת השונא שפגע בידו, אינו מאבד תקותו ואינו מתייאש מלהמשיך מערכתו, אלא מניח תחבושת על מכתו ושב להשיב מלחמה השערה, והוא הדין הכא, אף שסבל מכה צריך לחזק עצמו וזהו התחבושת ולהמשיך במלחמה לד להלאה, וחלילה להתייאש ולהתרשל, והדבר נוגע לעניי ארצנו שעיניהם נשואות לתמיכות מחוץ לארץ.

זמן מה לאחרי זה בא לבקר את רבינו הרב שעמד בראש הישיבה הנ"ל, ורצה להצטדק על ענין הקופסאות שיסד, אבל רבינו הסב את השיחה לענין אחר ולא רצה לדבר מזה, כאשר הרב ההוא נפטר ל"ע בדמי ימיו, התאנה רבינו קשות ומתוך צער וכאב עמוק נענה ואמר, חבל, מי יודע אם לא הזיקה לו העמדת הקופסאות.

28 האדמו"ר מדאמבראווא ז"ל בבערלין, דייטשלאנד, ואח"כ בארה"ב קבע משכנו בוואש ינגטאן הייטס, עד יום פטירתו בשנת תשי"ב לפ"ק.

אוים נאך וועז ר׳ אברהם חיים דוד סופר איז אוועק, אום תרצ״ז, האבן זיי געוואלט אז יעדער זאל מאכן עקסטער, מ׳זאל זיך אפטיילן.

א׳ הנוכחים: מ׳האט דעמאלטס אויפגענומען זיין זוהן ר׳ משה.

אבד״ק טשאקאוע: ר׳ משה איז געווען אין ארץ ישראל, ער האט איבער געלעבט די קריג, ער איז נאך געווען ביז לעצטנס.

מנהל הכולל: לעצטנס האט מען געארבעט אביסל להחזיר עטרה ליושנה, איז דעם ר׳ משה סופר׳ס אייניקל אין ארץ ישראל הייסט ר׳ יצחק לייב סופר, ער איז א פייער׳דיגער יונגערמאן, האט מען אים לעצטנס ארויס געמומען אינעם וועד אין ארץ ישראל ער זאל טוהן פארץ כולל, פשוט צו האלטן די מסורה. אוז ער טוהט א געוואלד פארץ כולל טאקע. ער איז א איד א נגיד אויך, זיין טאטע האט געבויעט ׳קרית ספר׳, זיין טאטע האט געהייסן אח״ד סופר, ער איז געווען אן איידעם ביים דאבראע׳ער רב (הגה״צ רבי אברהם אנגלארד ז״ל) פון קרית באבוב, א צאנזער אייניקל.

אבד״ק טשאקאוע: דער חשיבות פונעם כולל איז נאך א נקודה, עם פירט זיך אלעם ארגינעל אזוי ווי מיט הונדערט יאר צוריק, אהן א שום שינוי, אלע געלט קומט אריין פון אידן יראים ושלמים, עם קומט נישט אריין קיין איין פרוטה פון אנדערע מקורות, כ׳רעד שוין נישט פון די רעגירונג, פון קופות, אלע געלט וואס עם קומט אריין איז סולת נקיה ריינע געלט, אוז עם ווערט פארטיילט נאר פאר אידן יראים ושלמים, אוז דאס איז געבליבן ארגינעל אזוי ווי אמאל.

רבינו: [בצחות] עם איז נאר נישטא קיין גאליציאנער אידן...

אבד״ק טשאקאוע: אייניקלעך איז יא דא...

מנהל הכולל: מ׳דעקט פאר ארום זיבן טויזענט משפחות קעיה״ר. עס נעמט ארום באלד פערציג טויזענט נפשות.

אבד״ק טשאקאוע: איין שינוי איז יא דא די לעצטע פאר יאר, אז געווסע זאכן האט מען אהנגעהויבן צו געבן פאר נישט גאליציאנער אויך. זיי האבן עטליכע דענטיסט (רופא שיניים) פאר חצי בחנם, א דענטל קליניק אין ירושלים, אין בני ברק, אוז אין אשדוד. וועד ס׳קומט אהין באקומט כמעט בחנם. זיי האבן א קליידער געשעפט פון קינדער מלבושים, טייערע זאכן, פאר ווייניגער ווי קאסט פרייז, דאס באקומט אויך יעדער. עזר נישואין באקומט יעדער, א גמ״ח צו בארגן הלוואות באקומט יעדער, עזר ליולדות באקומט יעדער, ס׳איז דא אסאך נייע זאכן די לעצטע פאר יאר וואס מ׳האט אויסגעברייטערט, נאר די אלע ׳חלוקות׳ דאס געט מען פאר די יוצאי מדינות גאליציע, מ׳טיילט אוים א יאר ארום זיבן מיליאן דאללער, אוז מ׳דארף האבן אסאך געלט.

ובירכם רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן חפץ ה׳ בידכם יצליח, מאכט׳ס אסאך געלט, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען אויסטיילן, טוהן צדקה וחסד מיט סייעתא דשמיא.

מנהל הכולל: אונז זענען מיר געקומען טאקע בעטן א ברכה פונעם רבי׳ן, מ׳דארף חיזוק, די עסקנים היינט זענען אסאך סאטמאר׳ע יונגעלייט, אוז זיי פאדערן פון אונז אז מ׳קומט אריין אין א שטאט דארף מען גיין צו די מנהיגי הדור.

ואיחל רבינו לכא״א ברכה והצלחה וכט״ס

ופנה רבינו אל הגה״צ אבד״ק טשאקאוע ואמר: עם קומט מיר א מזל טוב, מיין זון ר׳ חיים הערש (רב דביהמ״ד עצי חיים סיגוט בוומסב״ג) האט א שידוך געטוהן מיט א טאכטער.

אבד״ק טשאקאוע: אזוי, מזל טוב, ער איז דאך מיין מחותן,[29] מיט וועמען האט ער שידוך געטוהן?.

רבינו: טאקע אויך א גאליציאנער שידוך... א רוקח. דעם קאזלובער׳ס זון, ר׳ שמואל שלום הייסט ער.[30]

אבד״ק טשאקאוע: דער אויבערשטער זאל העלפן דער רבי זאל זעהן אסאך נחת מיט הרחבת הדעת, לאורך ימים ושנים טובים, ביז משיח׳ס טאג.

מנהל הכולל: מ׳געבט א פרם ביים קומענדיגן מעמד דא אין וויליאמסבורג, א כבוד לתורה פאר ר׳ שלום טייטלבוים (הרה״ג דומ״ץ ויואל משה שליט״א), דער נייער דיין, ר׳ לייבוש׳ס זון.[31]

רבינו: אה, זייער פיין, ר׳ שלום איז א חשובער אינגערמאן. זיין זיידע (אבי אמו ה״ה כ״ק אדמו״ר משינאווא ז״ל) איז דאך א שטיק גאליציע.

*

---

29 נכדו הרב ר׳ מרדכי יהודא הלבערשטאם שליט״א בן הגה״צ ר׳ אברהם מאיר שליט״א דומ״ץ דבית מדרשינו בב״פ 18 טע עוו., הוא חתן הגה״צ רב דביהמ״ד עצי חיים סיגוט וומסב״ג שליט״א.

30 הגה״צ אבד״ק קארוב שליט״א בבארא פארק, בן כ״ק רבי מאיר רוקח ז״ל אדמו״ר מקאזלוב, וחתן הגה״צ ר׳ משה ראטענבערג ז״ל אבד״ק וואדיסלוב.

31 הרה״ג ר׳ שלום טייטלבוים שליט״א נתמנה ע״י רבינו שליט״א בשנת תשע״ו לשרת בקודש בתור דומ״ץ ביהמ״ד ויואל משה דקהלתינו הק׳ בוומסב״ג וקרית ויואל משה במאנטיסעלאו, למלא מקום אביו הגאון הצדיק רבי ארי׳ ליבוש טייטלבוים ז״ל שנעדר להה״ח בפתע פתאום ביום שב״ק ר״ח אלול תשע״ה לפ״ק.

בגמר האסיפה הציג א' הנוכחים לפני רבינו את הרבני הנכבד ר' אביש בראדט הי"ו,[32] ואמר: ער איז געווען תשכ"א אויפן סדר נאכט ביים רביץ ז"ל.

רבינו: איר געדענקט דעם סדר? ווי אלט זענט איר געווען?

הר"ר אביש בראדט: איך בין געווען א אינג בחור"ל פון דרייצן יאר. דער רבי איז דאך אויך געווען ביים סדר, נישט אזוי?.

רבינו: יא ביידע סדרים בין איך געווען, אבער שוין שפעטער מיט אפאר יאר (בשנת תשכ"ו).

הרא"ב: ברוך ה', איך האב אויך זוכה געווען צו ביידע סדרים. איך געדענק די סדרים, ס'ליגט מיר נאך אין די ביינער.

א' הנוכחים: ער געדענקט נאך ווער עם האט ג'ענב'ט דעם אפיקומן...

הרא"ב: יא, ר' חיים רובין (האדמו"ר מראפשיץ שליט"א בן כ"ק הגה"צ אבד"ק מוזשאי ז"ל, מנכדי מרן הקדושת יו"ט ז"ל) ער איז נאך געווען א קינד, ער האט געגנב'ט דעם אפיקומן ביידע נעכט, איין נאכט האט ער געבעטן א סעט בית יהודה חומשים, און די צווייטע נאכט האט ער געבעטן א טעיפ רעקארדער..., דאם איז נאך געווען א נייע זאך יענע צייט, קיינער כמעט האט נישט געוואוסט וואם דאם איז, און דער רבי האט א וודאי נישט פארשטאנען וואם ער בעט, האט ער אזוי איבערגעפרעגט דעם הויז בחור 'וואם איז דאס'...?

א' הנוכחים: מ'האט דאך נישט אריין גלאזט סתם אזוי, נו וויזוי איז מען אהנגעקומען צו זיין ביים סדר?

רבינו: זיין זיידע ר' נחמי' (בראדט) איז דאך געווען א פלאנטשער חסיד, האט מען אים אריין גלאזט.

א' הנוכחים: ס'איז געווען אמאל צוויי ברודער'ס פלאנטשער חסידים, זיי זענען אויך געווען ביים סדר?

רבינו: ר' דוד און ר' משה קאהן זיי פלעגן קומען שבועות, דער פעטער פלעגט זיי מכבד זיין צו זינגן, זיי פלעגן זינגן ניגונים וואם מ'האט געזונגען ביי זיין שווער (בזיווי"ר) ביים פלאנטשער רב.[33]

---

32 הרבני החסיד הנכבד ר' אביש הי"ו הוא מהנהלת אגודת ישראל באר"ב, וחבר הנהלת כולל חיבת ירושלים באר"ק, ומפורסם למלחין ובעל תפילה נפלא ברגש ובנעימות.

33 הרה"ח ר' דוד ואחיו הרה"ח ר' משה קאהן ז"ל באו בקביעות להסתופף בצל רביו"ל על חג השבועות, ורבינו כיבדם אצל שולחן הטהור ביום א' לזמר 'אהבה רבה' וביום ב' לזמר 'אתה נגלית', ורבינו נהנה מאוד להקשיב לקול זמרתם בניגונים שזמרו אצל חותנו הגה"ק מפלאנטש ז"ל.

הרא"ב: ניין..... איך וועל זאגן, ס'איז געווען אזוי, דער זיידע איז געווארן אן אלמן יענעם יאר (בחודש מנחם אב שנת תש"כ), און דער רבי האט אים געזאגט פאר פסח 'ר' נחמי' קום צו מיר אויפן סדר'.

איך בין שון געווען בר מצוה און איך האב דעמאלטם געוואוינט ביי מיין זיידן, ווייל מיינע עלטערן זענען געפארן אויף פסח צו מיין אנדערן זיידן ר' חיים (פריעדטאן ז"ל הנקרא ר' חיים מעליצער, מחסידי מעלין דזשיקוב ופלאנטש) קיין ארץ ישראל, ער האט געוואוינט אין תל אביב. אין יענע יארן בין איך געווען אין חדר ממש פון די יחידי סגולה וואם האבן געהאט צוויי זיידעם און צוויי באבע'ס.

רבינו: א וודאי, נאך די קריג ווער האט געהאט א זיידן, אין אונזערע צייטן קיינער האט נישט געהאט קיין זיידן. גיין זאגן גוט יו"ט צי גוט שבת פאר א זיידן? קיינער האט נישט געוואוסט פון אזא זאך.

א' הנוכחים: בחורים, קינדער איז דען יא געווען?

רבינו: ניין. כ'האב אמאל געפרעגט מיין טאטן ז"ל, צי ווען איך בין געבוירן געווארן איז געווען א קריאת שמע ליינען?, האט ער געענטפערט, 'ס'איז נישט געווען מיט וועמען'... שפעטער איז שוין געווען אביסל, אבער אין די בראשית יארן וויזוי דא האט אויסגעקוקט..... מ'האט דאך געהאלטן ממש נאך די קריג.

הרא"ב: יא, אונז זעמיר ממש געווען די איינציגסטע וואם האבן געהאט צוויי זיידעם און באבעם.

עכ"פ האט מיין זיידע געזאגט אז ער האט אן אייניקל מיט זיך, האט דער רבי געענטפערט 'ברענגט אים מיט...', אזוי האב איך זוכה געווען צו זיין ביי די היילינע סדרים.

איך געדענק, דער מונקאטשער רב איז געזיצן ביים טיש אויף די רעכטע זייט, און ר' סיני הלבערשטאם דער ז'מיגראדער רבי אויף די אנדערע זייט, ביידע זענען נאך געווען פאר די חתונה, ס'איז געווען אזוי ווי א חי"ת דער טיש אויסגעשטעלט, יענץ יאר, כ'וויים נישט צו אלע יארן?

רבינו: יא, ווען איך בין געווען איז אויך געווען א חי"ת, דער פעטער ז"ל איז אליינס געזעצן ביי זיין טיש אויבן אהן, און די מסובין זענען געזעצן אויף די צוויי טישן, די זייטיגע.

הרא"ב: ס'איז געווען א חידוש, דער רבי האט מיר אויסגעפרעגט אינמיטן סדר, וואם איך לערן און וואו איך לערן.

א' הנוכחים: אזוי האט ער אויסגעפרעגט א בחור'ל אינמיטן סדר, ער האט צוגערופן?

הרא"ב: איך בין געזיצן אויף זיין טיש קעגן איבער, ווייל דער זיידע איז אים געווען אביסל קשה די שמיעה, איז ער

דארט געזעצן אויפן רבינ׳ס טיש נאר קענן איבער, האט ער געבעטן מ׳זאל מיך אויך דארט זעצן נעבן אים, כ׳זאל קענען מיטהאלטן און אים איבערזאגן.

א׳ הנוכחים: און איר האט געענטפערט?

הרא״ב: יא.... איך האב דעמאלטס געלערנט אין מתיבתא בית שרגא אין מאנסי,[34] ס׳איז נאך געווען א קליינע מאנסי יענע יארן, נישט ווי היינט, כ׳האב געלערנט ביי ר׳ חיים ברוך וואלפין, ער איז געווען דער מגיד שיעור, ער איז שפעטער געווען אין סטאלין.

רבינו: יא, ער איז געווען דער ראש ישיבה אין סטאלין שפעטער, ער איז געווען א תלמוד פון בית מדרש עליון.

הרא״ב: עכ״פ האב איך געזאגט דעם רבינ׳ס אז איך לערן ביי ר׳ חיים ברוך, האט זיך דער רבי אויסגעדרייט צום מונקאטשער רב, ער איז געווען א בחור און האט אויך געלערנט אין מאנסי, ער האט דעמאלטס געלערנט אין בית מדרש עליון, האט ער אים געפרעגט צו ער קען ר׳ חיים ברוך, און ער האט געענטפערט יא, ער קען אים.

א׳ הנוכחים: ווי האט מען עהאלטן ביים סדר, ווען ער אייך האט געפרעגט.

רבינו: מסתמא ביי שולחן עורך, אינמיטן סדר האט ער דאך נישט אויסגערעדט סתם אזוי.

הרא״ב: יא, ביי שולחן עורך איז דאס געווען.

ביידע סדרים בין איך געווען, ס׳איז געווען אזוי דער סדר אז מ׳איז געגאנגן די צווייטע נאכט פסח נאכן סדר צו ספירה ציילן אין ביהמ״ד, מ׳האט אזוי געוואקט אויף בעדפארד עוועניו, ס׳איז נישט געווען קיין סאך מענטשן דעמאלטס, אבער כ׳געדענק אז בשעת׳ן סדר האבן מענטשן אזוי אריינגעקוקט ביי די פענסטער פונעם ביהמ״ד (ביהמ״ד שכבית רביז״ל ברחוב בעדפארד קאר. קליימער סט.), מ׳איז געשטאנען ביי די גראטעס און זיך אזוי אהנגעכאפט יעדער האט פראבירט מיטצוהאלטן פון אינדרויסן דעם צווייטן העלפט סדר, הלל זאגן און די פיוטים, ס׳האט אויסגעזען ווי די גאם אינדרויסן איז שווארץ פון מענטשן, אבער למעשה ווען מ׳איז ארויס געגאנגן אויף די גאם איז עס נישט געווען אזויפיל מענטשן.

רבינו: יענע יארן איז דאך נישט געווען קיין סאך, וויפיל האט דען דער ציבור געציילט דעמאלטס?

הרא״ב: יא, לפי ערך איז עס געווען א שיינער ציבור.

א׳ הנוכחים: איר האט אמאל געדאונט פארן עמוד אדער געזונגען ביים רבינ׳ן ז״ל?

רבינו: ער איז נאך געווען אינג, ווען דער פעטער איז נישט געזונט געווארן איז ער נאך לכאורה געווען פאר די חתונה, נישט אזוי?

הרא״ב: יא, ריכטיג. דאם יא ווען איך בין געקומען מיט מיין זיידן יענעם פסח תשכ״א, האט דער רבי ז״ל מכבד געווען דעם זיידן מיט מערבית, מיטל נאכט יו״ט, און איך האב דעמאלטס אביסל צוגעהאלפן, איך בין געווען א בר מצוה בחור״ל.

רבינו: דער פעטער ז״ל האט אים געגליכן צו הערן, ער האט געדאוונט אזוי מיטן פלאנטשן נוסח, ער איז געווען א פלאנטשער חסיד.

הרא״ב: דאם קען איך דערציילן, איך בין געווען דעם ערשטן ראש חודש אלול וואם דער רבי ז״ל איז געווען אין בעל הארבער נאכ׳ן סטראוק, דעם ערשטן הלל וואם ער האט געזאגט פארן עמוד, וועלכע יאר איז דאס געווען?

רבינו: דאס איז געווען ראש חודש אלול תשכ״ח.

הרא״ב: יא, מיין טאטע ז״ל האט דעמאלטס געוואוינט זומער אין בעל הארבער, ער האט געהאט א דירה דארט, ס׳איז געווען קוים א מנין דארטן, איך פלעג נישט אזוי פארן אהין, איך בין געווען א בחור כהאב געלערנט אין בית מדרש גבוה אין לעיקוואד, אבער יענעם שבת, ראש חודש איז געפאלן שבת, האט מיר דער טאטע געזאגט, ס׳איז כדאי איך זאל קומען און זיין דארט ביים רבין ביים דאוונענען שבת ראש חודש. אונז האמיר נישט געוואוינט ממש דערנעבן, דער רבי איז געווען ביי ר׳ יוסף וואסנער, דארט איז ער איינגעשטאנען, און איך בין אהין געגאנגן צום דאוונענען, ס׳איז געווען א קליינער עולם, ממש אביסל מער ווי מנין. כ׳געדענק דעם הלל, דער רבי האט אהנגעהויבן הלל מ׳האט געהערט נאר בכיות, דאם איז געווען דער ערשטער הלל וואם ער האט פארגעזאגט נאכ׳ן סטראוק.

א׳ הנוכחים: אויפ׳ן נוסח האט ער נישט געזאגט?

הרא״ב: יא, ער האט געזאגט מיטן נוסח, אבער אונז האמיר געהערט נאר בכיות, פון די ברכה אהנגעהויבן, דאם הארץ איז מיר צוגאנגען פון דעם הלל, נישט נאר מיר, פאר יעדן איינעם דארט.

שוין, איך ווייל נישט מער אויפהאלטן, ס׳וואלטן נאך אפאך אידן אינדרויסן, דער רבי זאל מיר אהנווינטשן.

רבינו: הצלחה רבה מיט געזונט, קענען זינגען און דאוונענען שירות ותשבחות פארן הייליגן באשעפער, און א שיבה טובה מיט אלעם גוטן.

הרא״ב: אמן, והמברך יתברך, א גוטע נאכט.

---

34 נתייסד ע״י הרה״ג ר׳ שמואל מענדלאוויטש ז״ל בנו של הגאון ר׳ שרגא פייוויל מענדלאוויטש ז״ל מייסד ישיבה תורה ודעת בארה״ב.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד ההדלקה רבתי

בעת נעילת חג ההילולא

לכבוד התנא האלקי רשב"י זיע"א

במקהלות רבוא רבבות אלפי ישראל בק"ק קרית יואל יע"א

יום א' פרשת בחוקותי - ל"ג בעומר תשפ"ד לפ"ק

מ'גענפין מיר אין פסוק, התחלת התורה הייבט זיך אהן 'בראשית ברא אלקים' שטייט אין אגרא דכלה אַז **בראשי"ת** איז ר"ת א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי. קען זיין אַזוי.

שיטת רבי שמעון: חס ושלום שתשתכח תורה מישראל!

די גמרא זאָגט אין מסכת שבת דף קל"ח ע"ב. זאָגט די גמרא, תנו רבנן, האָבן די רבנן געלערנט, 'כשנכנסו רבותינו **לכרם ביבנה**', וועו די הייליגע תנאים זענען אַריינגעגאַנגען אין א כרם ביבנה, האָבן זיי געזאָגט 'עתידה תורה שתשתכח **מישראל**' ס'וועט קומען א זמן וואָס די תורה וועט פאַרגעסן ווערן פון כלל ישראל. 'רבי שמעון בן יוחאי אומר' רבי שמעון בן יוחאי זאגט, 'חס ושלום שתשתכח תורה מישראל' דער תנא רבי שמעון בר יוחאי זאָגט, חלילה צו זאָגן אַז די תורה וועט פאַרגעסן ווערן פון כלל ישראל, 'שנאמר כי לא תשכח **מפי זרעו**'.

קען זיין אַזוי. פון הייליגן תנא רבי שמעון איז דאָ א מימרא אין זוהר הק' פרשת אחרי 'אמר לי' **רבי שמעון לרבי אלעזר ברי"ה**' האָט דער תנא רבי שמעון געזאָגט פאַר זיין זון רבי אלעזר 'ג' דרגין אינון דאתקשרא דא בדא' ס'איז דאָ דריי אַזאַ

וואָס זענען צוזאַמגעבינדן איינס מיטן אַנדערן, 'קודשא בריך הוא' דער הייליגער באַשעפער 'אורייתא' די הייליגע תורה, 'וישראל' כלל ישראל.

הקב"ה איז א נצחי, אן אייביגקייט, זיינע מעשים זענען אויך א נצחי, אן אייביגקייט. דער הייליגער באַשעפער האָט מקשר געווען די תורה מיט כלל ישראל, קודשא בריך הוא ואורייתא, ער האָט זיך מקשר געווען צוזאַמען מיט די תורה און מיט כלל ישראל. דער אויבערשטער האָט אונז מקשר געווען מיט די תורה, אונז זאלמיר זיין מקושר מיטן הייליגן באַשעפער. דאָס איז א קשר נצחי, אן אייביגער קשר, דאָס קען זיך נישט אָפּרייסן איינער פון צווייטן.

וועגן דעם קען נישט זיין אַז עס זאָל נשתכח ווערן תורה פון כלל ישראל, ווייל דאָס איז חלילה א ניתוק הקשר, און דאָס איז נישט מעגליך.

'**בראשית** ברא אלקים', זאָגט דער מדרש 'בשביל תורה **שנקרא ראשית**' איז באַשאַפן געווארן די וועלט, און 'בשביל **ישראל שנקרא ראשית**' איז באַשאַפן געווארן די וועלט. די צוויי זאַכן, בשביל תורה ובשביל ישראל, אַז די תורה זאָל זיין ביי כלל ישראל, אויף דעם איז באַשאַפן געווארן די וועלט.

אויב חלילה ס׳איז דאָ שכחת התורה פון כלל ישראל, וויאַזוי זאָל זיין א קיום פאר די וועלט? **נאָר דורך די היליגע ווערטער פונעם היליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי, קודשא בריך הוא אורייתא וישראל מתקשרין דא בדא, זענען פאַרבינדן איינער מיטן צווייטן, דורכדעם קען די תורה נישט פאַרגעסן ווערן פון כלל ישראל, איז דאָ א קיום פאר די וועלט.**

וועגן דעם, **בראשי״ת ברא אלקים**, איז ״**אור תורת רבי שמעון בר יוחאי**״ די תורה פון רבי שמעון בר יוחאי וואָס ער זאָגט ״**חס ושלום שתשתכח תורה מישראל**״ די תורה פון רבי שמעון בר יוחאי ״**קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא**״.

וועגן דעם צינדט מען אן אורות לכבודן תנא רבי שמעון בר יוחאי, וויל ״**אורה זו תורה**״. בזכותו פון דעם היליגן תנא איז אורה זו תורה, לייכט די תורה פאַר אידישע קינדער אין אַלע דורות.

שמחה שלא כדרך הטבע

קען זיין וועגן דעם איז די שמחה ביומא דהילולא פונעם תנא רבי שמעון בר יוחאי, א שמחה שלא כדרך הטבע, אַזוי זאָגט דער בני יששכר. במשך די יאָרן וועט אידן זענען דורך פאַרשידענע צרות און פאַרשידענע גזירות וואָס איז דורך אויף כלל ישראל אין דעם לאַנגען ביטערן גלות. על פי דרך הטבע וואָלט די תורה שוין געדאַרפט זיין נשתכח מישראל. דאָס וואָס ס׳איז נישט פאַרגעסן געווארן פון אידן, איז א זאַך שלא כדרך הטבע. דאָס איז נאָר דעם קשר אמיץ וחזק, פון דעם שטאַרקן קשר פון קודשא בריך הוא, אורייתא וישראל, וואָס זענען צוגעבינדן, און אַז מען איז מעלה אויפן זכרון דעם קשר אמיץ וחזק, ברענגט עס אַרויס א געוואַלדיגן גרויסע שמחה, א שמחה שלא כדרך הטבע.

קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד איז לנצח נצחים מיטן היליגן באַשעפער, און מיט די היליגע תורה. דאָס ברענגט אַרויס אונזער געוואַלדיגן גרויסע שמחה, **לעולם ועוד לא תהי׳ בינינו פרידה!**. עס וועט קיינמאָל נישט זיין קיין אָפשיידונג צווישן כלל ישראל, די תורה און היליגן באַשעפער.

אשרינו מה טוב חלקינו, מי ידמה לנו, אונו זעמיר מקושר מיט א קשר אמיץ וחזק מיטן היליגן באַשעפער, דאָס ברענגט אונו אַרויס היינט די גרויסע שמחה לכבוד די הילולא פונעם תנא רבי שמעון בר יוחאי.

רבי שמעון בבחינת ״צדיק גוזר״

עס קען נאָך זיין דעם רמז אויף בראשי״ת, וואָס איז ר״ת א׳ור ת׳ורת ר׳בי ש׳מעון ב׳ר י׳וחאי.

בשעת בריאת העולם, שטייט אין זוה״ק אַז די מלאכי השרת האָבן מקטרג געווען אויף אידן אַז ״עתיד למחטא קמך״. קען זיין, די טענה פון די מלאכי השרת איז געווען, זיי האָבן געזאָגט ״עתידה תורה שתשתכח מישראל״ די תורה איז דאָך מגינא ומצלי מן החטא. די תורה שיצט פון עבירות. אויב ס׳איז חלילה דאָ שכחת התורה איז נישט דאָ קיין הגנה פון קיין עבירה. מילא האָבן זיי געזאָגט ״עתיד למחטא קמך״.

אָבער אין זכות פון היליגן תנא רבי שמעון וואָס ער זאָגט ״חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו״, מאמרו הקודש איז א בחינה פון ״צדיק גוזר״ רבי שמעון בר יוחאי האָט גוזר געווען ״חס ושלום שתשתכח תורה מישראל״ דער היליגער מאמר שטייט אייביג, אן אייביגקייט פאַר כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, און דאָס גיט א כח התורה, זיך צו קענען מתגבר זיין אויף די כוחות היצר, מ׳זאָל קענען זיין אָפגעהיטן פון עבירות.

דאָס האָט דער אויבערשטער געענטפערט פאַר די מלאכים, ער האָט באַשאַפן א כח פון תשובה מתקן צו זיין דעם פגם החטא. דער כח פונעם היליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי איז משפיע א כח התורה, דאָס איז משפיע א כח פון הרהורי תשובה, עס איז משפיע הרהורי קודש אין הערצער פון אידישע קינדער, דאָס היט אָפּ פון אַן עבירה, און עס איז מתקן דעם פגם החטא.

דאָס איז דער רמז ״**בראשית**״ א׳ור ת׳ורת ר׳בי ש׳מעון ב׳ר י׳וחאי. אַ ליכטיגקייט פון די קדושה, דאָס צינדט אהן א פונק פון פייער, א ניצוץ אש אין יעדן הארץ, אין האָרץ פון יעדן איינציגסטן איד. עס איז מעורר דעם איד צו אהבת ה׳, צו יראת ה׳, צו התרוממות הנפש, צו א חיות דקדושה.

״אור זרוע לצדיק״ אַריינצושיינען אין די הערצער

דאָס זאָגט דוד המלך אין תהלים ״**אור זרוע לצדיק**״ דער היליגער תנא רבי שמעון בר יוחאי, ער איז אן אור בהיר בשחקים, ער שיינט אַריין אין פנימיות פון נשמות פון אידישע קינדער.

וועגן דעם צינדט מען אן אור, אן הדלקה לכבודו, מעורר צו זיין דעם תנא בתפלה, אַז אונו זאָל מיר מתפלל זיין, און אונו

זאָל מיר זיך אויסבעטן, אונז זאל מיר בעטן ביים היליגן באַשעפער אַז דער גרויסער אור, אן אור הזרוע לצדיק, זאָל אָנצינדן אין אונזער הארץ א פייער, א ניצוץ האש צו לימוד התורה און צו עבודת ה'.

דער בני יששכר זאָגט, אַז די שמחה ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון איז שלא כדרך הטבע. ריחוק מקום דאָס איז א חלק פון די טבע. שמחה שלא בטבע איז נישט שייך קיין ריחוק מקום אַז עס זאָל מעכב זיין. דאָס איז מעורר די שמחה אין יעדן אינציגן איד.

עס שטייט אין ספרים הקדושים, אין האַרץ פון יעדן אינציגן איד איז דאָ א ניצוץ אש, א פונק פייער, אש של מעלה וואָס ברענגט השתוקקות, א גלוסטיגקייט צום היליגן באַשעפער. ס'איז מעורר זיין האַרץ צו לימוד התורה, צו לערנען די הייליגע תורה און צו שמירת המצוות. כאָטש ס'איז דאָ דעם כח פון התגברות פון יצר הרע, דער כח הקדושה איז זיך מתגבר אויף די נסיונות וואָס א מענטש מאַכט מיט יעדן טאָג.

דאָס איז אונזער תפלה היינט ביומא דהילולא פונעם היליגן תנא, אַז דער כח קדושת אש, און דער גרויסער ליכטיגקייט פונעם הייליגן תנא, זאָל משפיע זיין אויף אונז אַביסל ליכטיגקייט, אַביסל פייער, א פלאַם-פייער, א הייליגן פלאַם אויפצופלאַמען די הערצער צו עבודת ה' מיט שמחה, ס'זאָל זיין א בחינה פון ישרי לב שמחה.

ישר"י ל"ב איז בגימטריא 'שמעון בן יוחאי'. אַריינצוברענגן ישרות פון אמת און אונזער הארץ.

יהא נחשב כבמקומו

'אור חדש על ציון תאיר'. וועז אונז פריי מיר זיך מיט די שמחה פון התנא אלוקי רבי שמעון בר יוחאי, דאָהי ברוחק מקום, דערמאַן מיר זיך דעם מצב פונעם ציון פונעם הייליגן תנא אין אתרא קדישא מירון. יעדעס יאָר, שנה בשנה פלעגן זיך צוזאמגעקומען במקומו אלפי רבבות ישראל, זיך צו פרייען מיט די גרויסע שמחה, בשירה וזמרה און פון דאָרט איז נתפשט געווארן שמחה און הייליגע השפעות אויף די גאַנצע וועלט.

בעוה"ר, היי-יאָר, צום ווייטאָג פון יעדן אינציגן איד, איז צושטערט געווארן די שמחה באתרא קדישא במקומו, און ס'איז נישט כראוי לכבודו, ווי אין די פריערדיגע יאָרן.

אונז בעט מיר דעם הייליגן תנא, ס'זאָל זיין חשוב פאַר אים דאָס זיך צוזאַמקומען דאָ מריחוק מקום וקירוב הלב, טויזנטער אידן זענען זיך צוזאַמגעקומען זיך צו פרייען בשמחתו, דאָהי און אויף אַנדערע מקומות, זאָל זיין חשוב ביים תנא כאילו הי' במקומו, ווי עס וואָלט געווען אויף זיין מקום.

אן אור בלבות בני ישראל

'אור זרוע לצדיק', דאָס הייליגע פייער פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי, זאָל משפיע זיין אויף אונז, אן אור התורה, מ'זאָל מיר זוכה זיין צו לערנען, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתיך. דער אויבערשטער זאל העלפן, ס'זאָל זיין והאר עינינו בתורתך, ודבק לבנו במצוותיך. ויהי' זרעינו, אונזערע קינדער זאלן זיין, וזרע זרענו, אונזערע קינדס-קינדער זאלן זיין תלמידי חכמים וחסידים, תלמידי חכמים און חסיד'ישע אידן, אהובים למעלה ונחמדים למטה. מ'זאָל מיר זוכה זיין צו זען בנים ובני בנים, קינדער און אייניקלעך און אור-אייניקלעך, עוסקים בתורה ובמצוות באמת, זען דורות ישרים, גוטע דורות און זיסע פירות בבריאת השלימות. זיי זאָלן ניצול ווערן פון די בייזע ווינטן וואָס דרייען זיך אַרום אין די טמא'נע מדינה. מ'זאָל זוכה זיין צו ערליכע קינדער און ערליכע אייניקלעך.

'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה'. דער הייליגער תנא רבי שמעון בן יוחאי זאל משפיע זיין שמחה, א גרויסע שמחה אין אידישע הייזער, צו דערפרייען אידישע הערצער, צו דערהייבן זייער גייסט, ס'זאָל נישט זיין קיין שום צער און עגמת נפש אין אידישע הייזער, ישועות ורפואות פאַר אידישע קינדער.

דער הייליגער תנא רבי שמעון בר יוחאי זאל מעורר זיין רחמי שמים אויף אונז אַלע, און אויף אַלע אידישע קינדער, על בניהם ועל דורותיהם, **כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק**, אַז דער הייליגער תנא זאל מעורר זיין רחמי שמים אויף אַלע אידישע קינדער. דער הייליגער תנא וויסט די צובראָכענע הערצער פון אידישע קינדער און אַלע זייערע געברויכן וואָס זיי דאַרפן האָבן, ישועות וואָס יעדער דארף האָבן, די מחסורו אשר יחסר לו.

ס'איז דאָ אידישע קינדער וואָס דאַרפן געהאָלפן ווערן מיט קינדער, ס'איז דאָ אידישע קינדער וואָס דאַרפן געהאָלפן ווערן מיט רפואות, א רפואה שלימה לחולי ישראל בגוף ובנפש.

ס׳אז נשפע ווערן פרנסה בהרחבה גדולה ובריווח, ס׳אַל נשפע ווערן, אידישע קינדער זאלן טון גוטע שידוכים במהרה, צרכי עמך ישראל מרובים, ימלא ה׳ כל משאלות לבבם לטובה.

און דער עיקר איז, השפעה קדושה א היליגע השפעה ברוחניות. וטהר לבנו לעבדך באמת, מטהר זיין אונזערע הערצער, מ׳זאָל מיר דינען דעם היליגן באַשעפער באמת ובלב שלם. משפיע צו זיין אויף אונזערע הערצער אהבת תורה און יראת שמים, יראת החטא, יראת התרוממות. עפענען דאָס האַרץ, להבין ולהשכיל את דברי התורה, און קענען מתפלל זיין פאַר היליגן באַשעפער כראוי מיט א ריכטיגע קבלה מיט אן התלהבות.

דתפתח לבאי באורייתא

ס׳איז דאָ די תפלה פון היליגן תנא ׳**יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתא**׳ קען זיין פשט. דער זיידע ז״ל איז ייטב לב טייטשט די תפלה ׳**הוא יפתח לבנו בתורתו**׳ דאָס האַרץ איז פאַרשלאָסן, ס׳איז פאַרמאַכט, ס׳טוט זיך שווער דעם רצון הבורא. בעט מען דעם היליגן באַשעפער, ׳**הוא יפתח לבנו**׳, ער זאָל אונז עפענען דאָס האַרץ, מיט וואָס? מיט וואָס זאָל ער עפענען דאָס האַרץ? ׳**בתורתו**׳ מיטן כח התורה.

און דאָס איז די תפלה וואָס דער היליגער תנא האָט מתקן געווען. ׳**יהא רעוא קדמך**׳, ס׳זאָל זיין אן עת רצון פאַרן היליגן באַשעפער, ׳**דתפתח לבאי**׳, זאָלסט עפענען מיין האַרץ, איך זאָל האָבן אַן אָפענעם האַרץ צו עבודת ה׳, מיט וואָס? ׳**באורייתא**׳, מיט די היליגע תרה זאָלסטו עפענען מיין האַרץ.

וקרבתנו מלכינו לעבודתך, ׳**וקרבתנ״ו**׳ איז בגימטריא ׳**רב״י שמעו״ן ב״ר יוחא״י**׳ דער היליגער תנא רבי שמעון בר יוחאי זאָל אונז מקרב זיין צו עבודת ה׳. אויף דעם בעט מיר אונז היינט אויפדערנאַכט, מ׳זאָל מיר זוכה זיין צו שפּיכן התקרבות צום היליגן באַשעפער. א נאָנטקייט צום היליגן באַשעפער, מיט אן התרוממות הנפש.

״הושענא למענך אלקינו״ בזכות רבי שמעון

׳**אור חדש על ציון תאיר**׳, אין זכות פון היליגן תנא זאָל מיר קענען זוכה זיין צום אור שבעת הימים, וואָס דעמאָלט וועט זיין תאיר כאור יום חשכת לילה, בביאת גואל צדק.

מ׳קען פאַרשטיין. אויף די מימרא פון היליגן תנא רבי שמעון אין מסכת מגילה דף כ״ט, זאָגט דער היליגער תנא רבי שמעון בר יוחאי, ׳**בא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב״ה**׳, איידן זענען באַליבט פאַרן היליגן באַשעפער, ׳**שכל מקום שגלו**׳, וואו איידן זענען געגאַנגען אין גלות איז ׳**שכינה עמהם**׳ איז די שכינה מיט כלל ישראל, ׳**גלו למצרים**׳ איידן זענען געגאַנגען קיין מצרים איז ׳**שכינה עמהם**׳. ׳**גלו לבבל**׳ איז אויך ׳**שכינה עמהם**׳ איז די שכינה דאָרט. זאָגט רבי שמעון ווייטער ׳**ואף כשהן עתידין להגאל**׳ ווען זיי וועלן אויסגעלייזט ווערן, ווען דער אויבערשטער וועט העלפן, וועט אויך זיין ׳**שכינה עמהם**׳, ׳**שנאמר ושב ה׳ אלקיך את שבותך**׳, זאָגט דער תנא, ׳**והשיב לא נאמר**׳, עס שטייט נישט והשיב, נאָר ושב, ׳**מלמד שהקב״ה שב עמהם מבין הגלות**׳. דער אויבערשטער וועט צוזאַמען מיט אידן צוריקקומען פונעם גלות קיין ארץ ישראל.

דער זיידע ז״ל אין ייטב פנים אויף הושענא רבה טייטש, הושענא למענך אלקינו, אויב אונז בעטן מיר פאר אונזערע וועגן, קען מען מקטרג זיין און זאָגן צו מ׳איז יאָ אָדער נישט ראוי, אָבער אויב מ׳בעט הושענא למענך אלקינו, ווייל הקב״ה וואָס שכינתא בגלותא, וואָס די שכינה איז מיט אונז אין גלות, דער אויבערשטער איז אוודאי כדאי ארויסצוגיין פון גלות, ממילא פאר דיין כבוד וועגן בעט מיר אונז הושענא למענך אלקינו, ממילא וועט מען זוכה זיין צו די גאולה.

בכה פון דעם מאמר פונעם היליגן תנא רבי שמעון, וואָס ער זאָגט והשיב לא נאמר נאָר ושב, דער אויבערשטער וועט צוריקקומען מיט אונז אין גלות, דער אויבערשטער איז דאך אוודאי כדאי און וועדר אַז עס זאָל זיין די גאולה שלימה.

אַז אין דעם כח בעט מען ׳**אור חדש על ציון תאיר**׳ מ׳צינדט אָן אַן אור, ווייל אור חדש על ציון תאיר אין כח און אין זכות פון די היליגע מימרא, פון היליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי.

׳**תורתו מגן לנו**׳, די תורה פון רבי שמעון בר יוחאי וואָס ער זאָגט אויף והשיב לא נאמר כי אם ושב, ׳**הוא מאירת עינינו הוא ימליץ טוב בעדינו**׳, דער היליגער תנא רבי שמעון וועט ממליץ טוב זיין פאַר אונז ׳**הושענא למענך אלקינו הושענא**׳ אין זכות פון אדונינו בר יוחאי וועלן מיר זוכה זיין צו ביאת גואל צדק, במהרה בימינו אמן.

במסיבת לחיים

לכבוד התנא האלקי רשב"י זיע"א

יום ל"ג בעומר אחרי התפילה בהיכל הישיבה הגדולה

(אחרי שהאריך בדברי דרוש מעניני דיומא)

אידן בכל מקומות מושבותיהם קומען זיך צוזאַם אין טאָג פון יומא דהילולא ל"ג בעומר, און מען פריידט זיך מיט די שמחה פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי' מיט א געוואַלדיגע שמחה, עס איז א שמחה במקומו. היי-יאָ איז אַביסל צושטערט די שמחה במקומו, אָבער ס'איז א שמחה אין די גאַנצע וועלט. וואו עס זענען דאָ אידן אויף די וועלט וואָס זענען עוסק בתורה, זיי פרייען זיך מיט די תורה, זיי פרייען זיך 'כי בנו בחרת מכל עם ולשון' דער אויבערשטער האָט אונז אויסדערוועלט פון יעדן עם ולשון, 'וקרבתנו מלכינו לעבודתיך' דער אויבערשטער האָט אונז מקרב געווען צו עבודת ה', אַלעס איז אין זכות און כח פון הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי.

דאָס ברענגט אַרויס שמחה פון טיפעניש פון האַרץ פון יעדן איינציגן איד, 'אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו' אַז אונז האָמיר מקבל געווען די תורה, אונז האָמיר א היילגע תורה, אונז זעמיר דער עם הנבחר, אונז קען מיר דינען דעם באַשעפער, און אונז דינען מיר טאַקע דעם באַשעפער, יעדער איינער לפי ערכו, יעדער איינער, יעדער איד, אפילו דער שוואַכסטער איד איז דאך אויך מקיים מצוות ומעשים טובים, יעדער איינער הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, יעדער איז אן עבד ה' און איז מקיים מצוות מיט אַלע רמ"ח אברים און אַלע שס"ה גידים, איז דאָס אַדאַנק דעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי, וואָס בזכותו האָבן אידן מקבל געווען די היילגע תורה.

איז עס א געוואַלדיגע שמחה, עס ברענגט אַרויס א שמחה ביי יעדן אינציגסטן איד. יעדער איד שפירט א קשר צו די תורה, אן התקשרות צום בוכ"ע, אן התקשרות צו אידישקייט, צו מצוות ומעשים טובים, דאָס איז דורכדעם וואָס מען האָט א קשר צום הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי.

נו, דאַרף טאַקע יעדער זיך שפירן יעדער איד אין אַזאַ טאָג ווי ל"ג בעומר, יומא דהילולא פונעם הייליגן תנא רבי שמעון, די מאמרים פון רבי שמעון זענען מלא אין יעדע מסכת, אין יעדע פרק איבעראָל איז דאָ מאמרים, מימרות און הלכות וואָס דער הייליגער תנא רבי שמעון האָט געזאָגט. עס זענען דאָ תורה בנגלה און תורה בנסתר. יעדער איינער לפי ערכו קען עוסק זיין בתורה, דאַרף זען אויסצונוצן דעם טאָג עוסק צו זיין אין די מאמרים פונעם בעל הילולא, פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי.

זאָל דער אויבערשטער העלפן זיין גרויסער זכות זאל מגין זיין אויף אַלע אידישע קינדער, אידן בכלל, און אונז אויך אַריינגערעכנט בתוך כלל ישראל, מ'זאָל מיר זוכה זיין נתעלה צו ווערן מיט תורה ויראת שמים, מ'זאָל מיר זוכה זיין זיך צו הייבן תורה ויראת שמים.

מ'זאָגט 'יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתא' דאָס איז א תפלה וואָס דער היילגער תנא רבי שמעון האָט מתפלל געווען. 'יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתא' אַז ער זאָל עפענען דאָס האַרץ אין תורה, מ'זאָל קענען פאַרשטיין תורה, א איד זעצט זיך אַראָפּ לערנען, זאָל ער פאַרשטיין לערנען, ער זאָל פאַרשטיין לימוד התורה, האָבן די זכי' עוסק צו זיין בתורה, דער זכות פונעם הייליגן תנא זאל אויף אונז מגין זיין, מ'זאָל עפעס, יעדער אויף עפעס א בחינה זיצן און עוסק זיין בתורה ויראת ה'.

דער אויבערשטער זאל העלפן, אין זכות פונעם הייליגן תנא זאָל מיר בקרוב שוין זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

בעזהשי"ת

יום עש"ק בחקותי תשפ"ד לפ"ק

סדר פון דינגען זיצן

לכבוד יו"ט שבועות בצל הקודש - אין קרית יואל יצ"ו

מען וועט אי"ה פארדינגען זיצן קומענדיגע

זונטאג און מיטוואך

פרשת במדבר

בביהמ"ד הגדול - הופפער סט.

פון 8:00 ביז 10:00 ביינאכט

מען וועט פארדינגען די זיצן
אין אלע צוגעלייגטע פליגלען

צפון עקסטענשאן מיט די גאלערי / דרום עקסטענשען מיט די גאלערי / חדר קילא גאלערי אויף דרום / חדר יצחק מארקאוויטש גאלערי אויף צפון / די צוגעלייגטע זיצן אינעם פאליש / ווי אויך צוגעלייגטע זיצן אין וויבער שול

היי יאר תשפ"ד וועט אי"ה צוגעלייגט ווערן א נייע מענער גאלערי מיט פרישע הונדערטער זיצן אויף די מעריב פארטש

הנהלת הקהלה

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

בס"ד

ערב שב"ק פ' בחקותי תשפ"ד לפ"ק

מודעה משמחת

דערמיט ווילן מיר מעלדן פארן חשוב'ן ציבור הע"י

היות במשך די תפלות ביום חג השבועות איז דא א גרויסע געדרענג

און מאנגל פון זיץ פלעצער אין ביהמ"ד הגדול צוליב דעם ריבוי עם בליעה"ר

ע"כ עפ"י בקשת הרבים צו פארגרינגערן פאר די עלטערן און פאר די תשב"ר

האבן מיר בסייעתא דשמיא בהתייעצות פון די חשובע מנהלים שליט"א

ובהסכמת כ"ק מרן רבינו שליט"א

מסדר געווען אהערצושטעלן באזונדער א גרויסארטיגע

קינדער מנין לחג השבועות

כיתות ד' - ח'

לתפילות שחרית ומוסף

ביום א' וב' דשבועות הבעל"ט

אונטער די אויפזיכט פון חשובע מנהלים ומחנכים מומחים שליט"א

די פונקטליכע פרטים און פלאץ

מיטן סדר היום פון די תפלות דרשות און מתנות

וועט בעז"ה געמאלדן ווערן בקרוב אין באזונדערע מודעות

ויה"ר שבזכות הבל פיהם דתשב"ר יתקבלו תפלותינו לרחמים ולרצון

הנהלת הקהלה

